

**LIETUVOS EDUKOLOGIJOS UNIVERSITETAS
SPORTO IR SVEIKATOS FAKULTETAS
KŪNO KULTŪROS TEORIJOS KATEDRA**

VYGINTA VĖTAITĖ

**PAAUGLIŲ KŪNO KULTŪROS PASIEKIMŲ VERTINIMO
SAMPRATOS KAITA**

MAGISTRO BAIMIASIS DARBAS

(Kūno kultūra ir sportas)

Mokslinis vadovas doc. dr. Vincentas Blauzdys

Vilnius, 2012

TURINYS

ĮVADAS.....	4
1. MOKINIŲ PASIEKIMŲ VERTINIMO ESMĖ PER KŪNO KULTŪROS PAMOKAS.....	6
1.1. VERTINIMO SAŲOKOS.....	6
1.2. VERTINIMO TIKSLAI IR UŽDAVINIAI.....	8
1.3. TIKRINIMO IR VERTINIMO FUNKCIJOS.....	8
1.4. VERTINIMO BŪDAI.....	10
1.5. MOKINIŲ PASIEKIMŲ VERTINIMAS PER KŪNO KULTŪROS PAMOKAS.....	12
1.6. MOKINIŲ MOKYMO SI REZULTATŲ VERTINIMO PROBLEMOS....	15
2. VERTINIMAS DIDINANTIS MOKYMO SI VEIKSMINGUMĄ PER KŪNO KULTŪROS PAMOKAS.....	20
2.1. MOTYVŲ REIKŠMĖS VEIKSMINGUMAS VERTINANT.....	20
2.2. VERTINIMO PANAUDOJIMAS MOKYMO UI SI SKATINTI.....	23
3. PAAUGLIŲ PSICHIKOS YPATUMŲ IŽIŪRĖJIMAS VERTINANT JŲ PASIEKIMUS.....	26
3.1. PAAUGLIŲ AMŽIAUS PERIODIZACIJA IR CHARAKTERISTIKA.....	26
3.2. PAŽYMIO PSICHOLOGINIS ASPEKTAS.....	29
4. VIII KLASĖS MOKINIŲ KŪNO KULTŪROS PASIEKIMŲ VERTINIMO SAMPRATOS KAITOS TYRIMAS.....	32
4.1. TYRIMO ORGANIZAVIMAS IR METODIKA.....	32
4.2 UGDOMASIS EKSPERIMENTAS.....	32
4.3 FIZINIŲ YPATYBIŲ TESTAVIMAS.....	33
4.4 STATISTINĖ ANALIZĖ.....	33

5. UGDOMOJO EKSPERIMENTO REZULTATAI IR JŲ

APTARIMAS.....	34
5.1. VIII KLASĖS MERGINŲ IR VAIKINŲ ANKETINĖS APKLAUSOS REZULTATAI.....	34
5.2. ANKETINĖS APKLAUSOS REZULTATŲ APTARIMAS.....	43
5.3 VIII KLASĖS MERGINŲ IR VAIKINŲ FIZINIŲ YPATYBIŲ REZULTATAI	57
5.4. FIZINIŲ YPATYBIŲ REZULTATŲ APTARIMAS.....	58
IŠVADOS.....	61
LITERTŪRA.....	63
SANTRAUKA.....	67
SUMMARY.....	69
PRIEDAS.....	71

ĮVADAS

Temos aktualumas. Rezultatų tikrinimas ir vertinimas yra labai reikšmingas kiekvienam besimokančiajam. Svarbu nepamiršti, kad dažnai mokytojų sprendimai turi didelę įtaką mokinių žinių įsisavinimui, norui tobulėti. Vertinimas – nuolatinis, sistemingas informacijos apie einančio mokslus pažangą ir pasiekimus, sisteminio ir apibendrinimo procesas siekiant įvertinti ir padėti vertinamajam atskleisti jo galimybes. Tai sudėtingas ir atsakingas procesas, susidedantis iš kelių etapų, kurio paskutinis ir ypač svarbus yra įvertinimas (Anužienė, Asadauskienė ir kt., 2007). Būtina siekti ir analizuoti, kad mokinių rezultatų tikrinimas ir vertinimas kuo objektyviau atskleistų ugdytinių išsimokslinimą, išsilavinimą bei išsiauklėjimą (Rajeckas, 1999).

Nors yra nemažai atlikta tyrimų apie mokinių požiūrį į kūno kultūrą ar sporto įtaką sveiką gyvenimą, tačiau apie mokinių nuomonės apie dabartinio vertinimo sistemą tyrimų nėra daug. Šventickas (1999) teigė, kad humanizuojant ir demokratizuojant mokymosi procesą ir ugdymo dalyvių santykius, yra būtina keisti požiūrį į mokymosi rezultatų tikrinimą ir vertinimą.

Apie vertinimą ir tikrinimą rašė daugelis Lietuvos mokslininkų ir pedagogų: B. Bitinas (1996), V. Rajeckas (1999), L. Jovaiša (2001), ir kiti. Amerikos, Lenkijos, Rusijos mokslininkai, kurie tyrė ir aprašė žinių perteikimo bei vertinimo metodus ir kriterijus – tai N. L. Gage (1994), S. Leitner (1998) ir daugelis kitų. Tačiau Lietuvoje pradėjus dirbti pagal naujas Pradinio ir pagrindinio ugdymo bendrąsias programas (2008) išsamesnių tyrimų apie fizinio ugdymo rezultatus jų tikrinimo bei vertinimo sistema pasigendama. Kad mokinių požiūris į vertinimą mažiau tyrinėtas akcentuoja ir Anglijos mokslininkai (Weeden, Winter, Broadfoot, 2005), kurių pateikti tyrimo duomenys atskleidžia įžvalgą apie mokinių požiūrį į vertinimą, jo sistemą, mokymosi motyvą, tačiau kartu kelia ir dar daugiau minčių, nes kaip rodo tyrimo rezultatai, daugelis mokinių nesuvokia savo pačių mokymosi stiliaus stiprybės ir trūkumų, mokytojų pateikiama grįžtamoji informacija jiems nepadedą suprasti, kaip reikėtų tobulėti.

Mokinių pasiekimų vertinimui parankios yra Pradinio ir pagrindinio ugdymo bendrosios programos (2008.) Nusakantis pagrindines ugdymo turinio atnaujinimo kryptis, ugdymo tikslą ir laukiamus rezultatus, svarbiausius ugdymo proceso ypatumus.

Atsižvelgiant į sudėtingą paauglių brendimo laikotarpį, individualų požiūrį, asmenybės skirtumus, polinkius, interesus ir gebėjimus būtina diferencijuoti skirtingų lyčių mokinių fizinį ugdymą per kūno kultūros pamokas. Kad būtų sudarytos sąlygos atsiskleisti individualybei, skatinama saviraiška ir savirealizacija, fizinis aktyvumas, sąmoningumas ir teigiamas požiūris į kūno kultūros pamokas (Vilkas, Raškauskienė, 2005). Todėl kūno kultūros pasiekimų vertinimas ir įvertinimas yra itin sudėtingas, asmenybei jautrus procesas, būtinai humanizuotas.

Norint humanizuoti bendrojo lavinimo mokyklų mokinių fizinių ugdymą aktualu sužinoti, kaip mokiniai vertina dabartinę kūno kultūros pamokų situaciją, žinių gavimo šaltinius bei požiūrio į kūno kultūros pamokas formavimo veiksnius (Blauzdys, Jasiūnas, 2000). Dabartinę kūno kultūros pamokų situaciją ir jų įvairialypį poveikį mokiniui turėtų lemti ir Pradinio ir pagrindinio ugdymo bendrosios programos (2008). Mes užsibrėžėme tirti **nuomonę**, nes ji, anot Jovaišos (2007) „atspindi asmenybės patirtį, požiūrius ir nuostatas, vertybines orientacijas“.

Problema. Tokiu būdu iškyla mokslinė problema, ištirti kokiomis naujomis sąlygomis ugdomosios poveikio priemonės ir metodai gali turėti įtakos VIII klasių mokinių nuomonei apie kūno kultūros žinių ir fizinių gebėjimų vertinimą per kūno kultūros pamokas.

Hipotezė: Tikimasi, kad atlikus eksperimentinę kūno kultūros programą, kuri skatina mokinių suprasti pasiekimų vertinimo per kūno kultūros pamokas paskirtis, bus ugdoma teigiama ir objektyvi paauglių (VIII klasės mokinių) nuomonė apie kūno kultūros žinių bei gebėjimų vertinimą, o tai skatins juos labiau fiziškai tobulėti.

Tyrimo objektas. VIII klasės paauglių kūno kultūros žinių ir fizinių gebėjimų vertinimas.

Tyrimo subjektas. Bendrojo lavinimo vidurinės mokyklos aštuntos klasės abiejų lyčių mokiniai.

Tyrimo tikslas: Ištirti VIII klasės mokinių nuomonių kaitą apie fizinio ugdymosi technologiją formuojančią paauglių kūno kultūros pasiekimų vertinimo sampratą.

Tyrimo uždaviniai:

1. Ištirti VIII klasės merginų ir vaikinų nuomones apie žinių ir fizinių gebėjimų vertinimą per kūno kultūros pamokas.
2. Išnagrinėti VIII klasės mokinių nuomonės kaitą apie jų kūno kultūros pasiekimų vertinimo sistemos paskirtis.
3. Įvertinti VIII klasės abiejų lyčių mokiniams taikomos kūno kultūros pasiekimų vertinimo sistemos poveikį fizinių ypatybių rezultatams.

Teorinis reikšmingumas. Tyrimo medžiaga atskleidžia VIII klasės paauglių nuomones apie vertinimo sistemos sampratą, kaitos ypatumus taikant specialias pedagoginio ugdymo priemones ir tai papildoma naujomis žiniomis ugdymo ir sporto mokslą.

Praktinis reikšmingumas. Atlikto tyrimo medžiaga gali būti panaudota tobulinant įvairius ugdytinių vertinimo aspektus, ypač dėl fizinių gebėjimų vertinimo per kūno kultūros pamokas.

Darbo struktūra. Magistro baigiamąjį darbą sudaro: įvadas, penki skyriai, išvados, literatūros sąrašas, santrauka.

1. MOKINIŲ PASIEKIMŲ VERTINIMO ESMĖ PER KŪNO KULTŪROS PAMOKAS

Bet kokio reiškinių, proceso, veiksmo vertinimas yra žmogaus gyvenimo neatsiejamas elementas, ypač svarbus paaugliams formuojant asmenybę.

Vertinimas yra sudėtinė ugdymo pamokoje dalis, privalanti derėti su kitais jo elementais. Klasikinė pedagogika pripažįsta, kad sėkmingam ugdymui organizuoti yra svarbios penkios pasiruošimo pamokai sritys. Tai ugdymo tikslai, mokinių pažinimas, mokinių motyvavimas, ugdymo metodika, mokinių vertinimas. Šie dydžiai susiję ir priklauso vienas nuo kito, lemia vienas kito pobūdį. Tradicinė vertinimo sistema grindžiama mokymo(si) rezultatais – tai yra žinios ir žinojimu, o tai sudaro tik dalį ugdymo(si) visumos (Stundys, 2001).

Svarbu nepamiršti, kad kiekviena mokykla remiasi bendrosiomis žmogaus vertybėmis, humanizmo, demokratiškumo, kaitos principais, pripažįsta kiekvieno žmogaus vertingumą ir galimybę sąmoningai pasirinkti socialiai prasmingos, doriškai brandžios, kūrybingos asmenybės plėtotei kelią, sudaro sąlygas jos visapusiškai saviraiškai, aprėpdama bendrąjį išsilavinimą. Todėl mokinių vertinimas – kaip priemonė skatinti juos mokytis, motyvuoti, padrašinti. Mokiniai skatinami mokytis, siekti laimėjimų pagal sugebėjimus. Mokinių vertinimo tikslas – mokinių tobulėjimas (Tamašauskas, Adomaitis, 2001).

1.1. VERTINIMO SAŲVOKOS

Šiame darbe vartojamos pagrindinės mokinių pažangos ir pasiekimų vertinimo sąvokos patvirtintos 2004 m. vasario 25 d. Lietuvos Respublikos švietimo ir mokslo ministro įsakymu Nr. ISAK- 256.

Vertinimas – nuolatinis informacijos apie mokinio mokymosi pažangą ir pasiekimus kaupimo, interpretavimo ir apibendrinimo procesas.

Įvertinimas – vertinimo proceso rezultatas, konkretus sprendimas apie mokinio pasiekimus ir padarytą pažangą.

Kriterinis vertinimas – vertinimas, kurio pagrindas - tam tikri kriterijai (pvz., standartai), su kuriais lyginami mokinio pasiekimai.

Individualios pažangos (idiografinis) vertinimas – vertinimo principas, pagal kurį lyginant dabartinius mokinio pasiekimus su ankstesniais stebima ir vertinama daroma pažanga.

Norminis vertinimas – vertinimas, kuris sudaro galimybes palyginti mokinių pasiekimus.

Vertinimo validumas – vertinami numatyti mokymosi pasiekimai (turinio validumas),

vertinimo būdai atitinka vertinimo tikslus.

Apibendrinamasis vertinimas – vertinimas, naudojamas baigus programą, kursą, modulį. Jo rezultatai formaliai patvirtina mokinio pasiekimus ugdymo programos pabaigoje.

Vertinimo sistema – tai mokinių mokymo rezultatų išreiškimo ir įforminimo tvarkos organizacija. Nuo 1993 m. rudens Lietuvos bendrojo lavinimo mokyklose taikoma dešimties balų mokymo rezultatų vertinimo sistema (Rajeckas, 1998).

10 balų (puikiai) - rašoma tada, kai mokinys tobulai žino atitinkamą programos medžiagą, laisvai operuoja jos teiginiais, pasakoja sklandžiai, logiškai, teorines žinias geba taikyti praktikoje, jas sieja su savo patirtimi, tai yra pilnai įvaldęs tas žinias;

9 balai (labai gerai) - kada pilnai moka studijuojamą dalyką, gerai įsisavinęs vadovėlyje pateiktą medžiagą. Teisingai sprendžia sunkius tipinius uždavinius;

8 balai (gerai) - kai vadovėlyje išdėstytą medžiagą supranta ir moka. Į klausimus atsako tiksliai, supranta svarbiausių klausimų skirtingo traktavimo esmę. Gerai sprendžia sunkesnius ir vidutinio sunkumo uždavinius;

7 balai (pakankamai) - atsakymai aiškūs ir be klaidų. Supranta išdėstytos medžiagos esmę. Lengvai sprendžia tipinius uždavinius;

6 balai (patenkinamai) - atsakinėja be esminių klaidų, išmoktos medžiagos esmę supranta, tačiau nesuvokia gilesnių ryšių ir svarbių klausimų skirtingo traktavimo esmės;

5 balai (silpnai) - nemoka sudėtingesnių klausimų, tačiau atsakymai be esminių klaidų;

4 balai (blogai) - nemoka didelės dalies išdėstytos medžiagos. Sunkiai suvokia dalyko esmę, atsakymai su klaidomis. Dalies lengvų uždavinių neišsprendžia net mokytojo padedamas;

3 balai (trys) - moka tik atsitiktines kurso dalis. Daro klaidų sprendžiamas elementarius uždavinius, neatsako į daugumą svarbių klausimų;

2 balai (du) - moka tik menką kurso dalį, daro daug šiurkščių klaidų, neišsprendžia net lengviausių uždavinių;

1 balas (vienas) - visiškai nesupranta net svarbiausių programos klausimų, neturi elementariausių įgūdžių;

0 balų (nulis) - neatvyko, neatsakinėjo ar nusirašė (Rajeckas, 1998).

Vadinasi, vertinimo sistemą turi suprasti ne tik mokytojai ir mokiniai, bet ir tėvai, visuomenė. Todėl kaip ir visas mokymo organizavimas priklauso nuo kiekvienos šalies tradicijų, valstybės raidos, jos socialinių ekonominių sąlygų, taip šios sąlygos lemia ir mokymo rezultatų vertinimo sistemą, kuri atskirose šalyse specifinė (Rajeckas, 1999).

1.2. VERTINIMO TIKSLAI IR UŽDAVINIAI

Mokiniam, mokytojams, tėvams vertinimo tikslai ir uždaviniai leidžia planuotai siekti rezultatų taip, kad juos galėtų įvykdyti pajėgus kiekvienas norintis bei besistengintis fiziškai ir net dvasiškai tobulėjantis moksleivis.

- Pasiekimų vertinimo tikslai:

1. Padėti mokiniui mokytis ir bręsti kaip asmenybei.
2. Pateikti informaciją apie mokinio mokymosi patirtį, pasiekimus ir pažangą.
3. Nustatyti mokytojo, mokyklos darbo sėkmę, priimti pagrįstus sprendimus (Mokinių vertinimo samprata, patvirtinta Lietuvos Respublikos švietimo ir mokslo ministro 2004 m. vasario 25 d. Įsakymu Nr. ISAK -256).

- Pasiekimų vertinimo uždaviniai:

1. Padėti mokiniui pažinti save, suprasti savo stipriąsias ir silpnąsias puses, įsivertinti savo pasiekimų lygmenį, kelti mokymosi tikslus.
2. Padėti mokytojui išvelgti mokinio mokymosi galimybes, nustatyti problemas ir spragas, diferencijuoti ir individualizuoti darbą, parinkti ugdymo turinį ir metodus.
3. Suteikti tėvams (globėjams, rūpintojams) informaciją apie vaiko mokymąsi, stiprinti ryšius tarp vaiko, tėvų (globėjų, rūpintojų) ir mokyklos.
4. Nustatyti mokyklai savo darbo kokybę, planuoti ugdymo turinį ir procesą, suteikti mokinių poreikius atliepiančią pagalbą (Mokinių vertinimo samprata, patvirtinta Lietuvos Respublikos švietimo ir mokslo ministro 2004 m. vasario 25 d. Įsakymu Nr. ISAK -256).

1.3. TIKRINIMO IR VERTINIMO FUNKCIJOS

Dažnai klaidingai manoma, kad tikrinimo ir vertinimo funkcija - tik kontroliavimas. Vykdam vertinimą yra nustatoma kaip mokiniai įvaldę programoje nustatytas žinias, mokėjimus bei įgūdžius. Galima tvirtinti, jog tikrinimas yra atskiras ir labai reikšmingas mokinių, žinių, jų protinių galių ugdymo ir auklėjimo veiksnys, kuris atlieką visą kompleksą funkcijų (Rajeckas, 1998).

Nusakant šiame darbe nagrinėjamų mokinių tikrinimo ir pasiekimų vertinimo paskirtį per kūno kultūros pamokas, yra išskiriamos šios tikrinimo ir vertinimo funkcijos (Rajeckas, 1998):

Mokomoji funkcija – ji nustatoma ar mokiniai įvaldo žinias, mokėjimus ir įgūdžius tada, kai išaiškinus jų turimas žinias ir jomis remiantis, mokiniai yra reikiamai paruošiami, kai nauja informacija įvairiais metodais perteikiama ir įtvirtinama, siejama su asmenine mokinių patirtimi, kai organizuojama jų praktikinė veikla. Mokomoji funkcija apibrėžia tikrinimo svarbą,

kuri padeda mokiniams savo žinias įforminti, išreikšti jas. Tikrinimo dėka mokiniai geriau supranta, įtvirtina ir įvertina savo žinias. Tikrinimas taip pat padeda tobulinti mokinių žinias, jas gilinti, o taip pat šalinti spragas jų žiniose.

Lavinamoji funkcija – ji pasireiškia, kada tikrindamas mokytojas skatina įvairius mokinių protinius veiksmus - atsakyti žodžiu ar raštu, atlikti kokį tai savarankišką darbą. Pateikdamas užduotis visai klasei, mokytojas skatina visus susikaupti, mintyse ieškoti atsakymo, o tam būtinos įvairios protinės operacijos. Ši lavinamoji tikrinimo funkcija ypač veiksminga tais atvejais, kai mokiniai šiame etape įvairiais būdais aktyvinami, skatinama jų saviraiška.

Kontrolinė funkcija – dar vadinama ir konstatuojamoji, jos įvertinimas rodo atskiro mokinio ar mokinių grupės mokymosi rezultatų lygį. Todėl vertinimai kaip kontrolės rezultatas yra svarbūs tiek vertinti savo, ir draugų pasiekimus, taip pat tėvams, kitoms institucijoms. Tai lyg tam tikri signalai, teikiantys informaciją apie mokinio darbo lygį, pažymintieji, kokie pasiekti per atitinkamą laikotarpį mokymosi rodikliai. Juo kontrolė, šis grįžtamojo ryšio procesas objektyvesnis, tuo ji efektyvesnė - padeda tinkamai organizuoti mokinių veiklą, pratina juos sistemingai dirbti, kritiškai žiūrėti į savo pasiekimus.

Diagnostinė funkcija – išryškėjanti, kai mokytojas dėsto naują medžiagą, nes aktualu, kaip buvo suvoktas išmoktas, išeitas kursas ar jo dalis. Tikrinimas taip pat padeda pastebėti mokinių klaidas, atskiriems mokiniams ar jų grupėms sunkiausius dalykus, mokėjimų, įgūdžių susiformavimo lygį. Žinoma, tas mokinių išsilavinimo diagnozavimas padeda mokytojui geriau suprasti, kokių lygiu, tempu, kokiais metodais toliau organizuoti mokymą, kuris geriau padėtų realizuoti mokymo funkciją.

Pažinimo funkcija – padeda pažinti atskirus mokinius, pastebėti jų gebėjimus ir įvairius asmenybės bruožus. Mokinio noras parodyti savo žinias, jo aktyvumas, vertinant kitų mokymosi rezultatus, gebėjimus, įsigilinti į aptariamus dalykus ir atskleidžia daugelį asmenybės savybių. Mokiniui atsakinėjant daugiau ar mažiau ryškėja ir kai kurie jo temperamento bei charakterio bruožai (Rajeckas, 1998).

Pabrėžiama, kad negalima sureikšminti vienos, kurios nors pažymio funkcijos. Mokomosios, lavinamosios, auklėjamosios, kontrolės, diagnostinės ir pažinimo funkcijos, nes jos viena kitą papildo ir padeda sąmoningiau bei produktyviau, doroviškai ir fiziškai mokiniui tobulėti (Blauzdys, 2002).

Nepaisant tokios funkcijų gausos, mokymosi rezultatų vertinimas į pirmą planą iškelia konstatuojamąją paskirtį, tai yra šia grandimi tarytum baigiamas apibrėžtas mokymo etapas. Vaizdžiai kalbant, mokinio vertinimas pažymiu tapatus dirbančiojo gautam atlyginimui („ką uždirbai, tą gavai“). Dėl šios priežasties mokymasis motyvuojamas situaciškai (Šventickas, 2002).

Galima teigti, kad šios mokymosi rezultatų tikrinimo ir vertinimo funkcijos dažniausiai yra susijusios viena su kita ir viena kitą papildo. Tačiau iš esmės šis mokymo proceso komponentas turi padėti kuo sąmoningiau ir tvirčiau perimti svarbiausias mokslo pagrindų žinias, mokėjimus bei įgūdžius, siejant jas su asmenine patirtimi, skatinant mokinių aktyvumą ir savarankiškumą, ugdyti jų pažinimo jėgas, juos dorovingai auklėti (Rajeckas, 1998).

1.4. VERTINIMO BŪDAI

Vertinimas yra ir procesas, ir rezultatas. Kaip procesas, jis būtinai įeina į tikrinimo procesą (juk mokytojo vertinimas formuojasi palaipsniui, tikrinant tai, ką mokinys išmoko), o kaip rezultatas jis užbaigia tikrinimą. Vadinasi, tikrinimas yra įvertinimo pagrindas. Kartu vertinimas yra drauge mokymo rezultatų pilnumo bei kokybės matas: jis nusako, visos ar ne visos užduotys atliktos, gerai ar blogai jos įvykdytos. Būtent šis darbo rezultatų pilnumo ir kokybės matas gali būti įvairiais būdais išreikštas. Pagal moksleivių vertinimo bei įsivertinimo pobūdį skiriami du vertinimo būdai - tai neformalusis ir formalusis vertinimas (Rajeckas, 1998).

Gage ir Berliner (1994) teigia, kad vertinimas – informacijos rinkimas, interpretavimas ir apibendrinimas tam, kad būtų galima padaryti sprendimą. Vertinimo terminas paprastai siejamas su visa renkama informacija, o pastaroji gali būti renkama formaliais ir neformaliais būdais.

Neformalusis vertinimas - nuolatinė mokytojo reakcija viso mokymo proceso metu, įvairiai mokytojui bendraujant su mokiniais ir stebint jų mokymąsi, jų pastangas atlikti įvairias užduotis. Tai bendriausios žinios apie mokinį, nieko neužsirašinėjantis, tai kartu ir nuomonės susidarymas apie mokinius, jų gebėjimus, darbingumą, kuris nėra pilnas, visapusiškas ir negali būti pastovus. Neformalusis vertinimas išreiškiamas vertinamųjų sprendimu forma, žodžiu ar raštu. Tokiais sprendimais mokytojas atskleidžia mokinių laimėjimus, visų pirma akcentuodamas pozityvius dalykus, taip pat taktiškai rodydamas taisytinus dalykus. Todėl vertinamasis sprendimas, išryškinant tai, kas pasiekta, kas gera, padeda mokiniui geriau suvokti, pratina save kontroliuoti, skatina jį geriau dirbti (Rajeckas, 1998).

Minėtas autorius neformalų vertinimą apibūdina ir kaip emocinį mokytojo požiūrį į mokinių mokymąsi, kuris vyksta visą laiką, mokytojui bendraujant su mokiniais, ir tą požiūrį mokiniai paprastai stebi. Mokytojas negali būti abejingas tam, kaip mokiniai dirba gali juos padrašinti savo šypsena, gestais, mimika, žodžiais (Rajeckas, 1998).

Blauzdžio (2001) nuomone, kūno kultūros mokytojai norėtų dažniau remtis neformalioju vertinimu: kada įvertinimas neužrašomas, o nuomonė lieka ilgam atmintyje ir turi reikšmės mokytojo veiksams. Pavyzdžiui, įvertinimas susidarius nuomonę apie mokinį. Mokslo

metų pradžioje mokytojas susipažįsta su naujais mokiniais arba per vasarą fiziškai sustiprėjusiais jo ugdytiniais, diagnozuoja jų fizinio parengtumo, motyvacijos lygį iš šalies (mokinių, mokytojų) dar ką nors sužino iš šalies ir turi tam tikrą nuomonę apie kiekvieną mokinį. Pirmieji išpūdžiai gali būti ir subjektyvūs: neturi motyvų, negabus, emociškai nepastovus. Gal mokslo metų pradžioje jį itin prislėgė materialiniai nepritekliai, o apie tai kūno kultūros mokytojas nieko nežino. Arba, pernykštis darbštuolis, įgiję mokytojo pasitikėjimą per krepšinio pamokas rudenį lengvosios atletikos pamokų metu rodo mažai pastangų. Todėl šis autorius pabrėžia, kad pirmieji ir vėlesni išpūdžiai neturėtų virsti pastoviu požiūriu.

Formalusis vertinimas yra fiksuojamas dokumentuose ir parodo bendrą mokinių laimėjimų kokybę – žinių, mokėjimų bei įgūdžių, jų asmenybės raidos lygį. Kuriuos turi žinoti ne tik mokiniai, bet ir jų tėvai - jiems reikalinga ta informacija apie tai, kiek sėkminga individuali jų vaiko raida ir kiek jo išsilavinimas atitinka bendruosius valstybinius standartus. Siekiant taikyti šį vertinimą naudojamosi įvairiais mokymo rezultatų tikrinimo metodais. Pažymiai, kaip tam tikri vertinimo simboliai, įrašomi į klasės dienynus, mokinių pažymių knygeles ir kitus dokumentus. Šis vertinimas, ypač efektyvus, tada, kai jis sutampa su pačių mokinių savęs vertinimu, kai vertinimui pritaria visa klasė, mokiniai jaučia mokytojo rūpinimąsi mokymo sėkme (Rajeckas, 1998).

Per mokslo metus kūno kultūros mokytojams vertėtų keliais būdais (kontroliniais pratimais, užduotimis) įvertinti pažymiais ar kitu žymeniu (įskaityta) tai yra gebėjimus įvertinti formaliuoju būdu. Įžiūrint individualų mokinio fizinį pajėgumą, jo pastangas (Blauzdys, 2001).

1 lentelė

Vertinimo būdai

(Neseckienė pagal Bareikiene, 2002, 14p.)

Neformalus	Formalus
Vertinama nuolat ugdymo procese Remiamasi mokytojo patyrimu Įvertinimas neužrašomas arba fiksuojamas mokytojo pasirinktina forma (individualūs užrašai, simboliai) Nuolatinis grįžtamasis ryšys	Numatoma vertinimo tikslai, laikas, vieta, pobūdis (formos) Remiamasi specifiniais nustatytais kriterijais Įvertinimas užrašomas nustatyta forma (pvz.: recenzija, balais, taškais, procesais ir kt.) dienyne, vertinimo lape, pasiekimų knygelėje, pažymėjime ar kt.

Taigi apibendrinant formalaus ir neformalaus vertinimo aspektus darome išvadą, kad abu šie vertinimo būdai mokiniams yra labai reikšmingi, jie vienas su kitu susiję, todėl kūrybingas, gerą linkintis ir kartu principingas jų taikymas turi padėti visapusiškam mokinių ugdymui.

Apibendrinant galime teigti, kad vertinimo sąvokos padeda taisyklingai suvokti ir tinkamai formuoja požiūrį apie mokinių pažangos ir pasiekimų vertinimą. Vertinimo sistema atskleidžia mokinių mokymosi rezultatų išreiškimo ir įforminimo tvarką, dešimties balų sistemoje. Vertinimo tikslai ir uždaviniai padeda konkrečiau suprasti mokinių pasiekimų įvertinimo paskirtį. Visa tai svarbu, nes padeda suprasti vertinimo sistemą ne tik mokytojui ir mokiniui, bet ir tėvams, visuomenei. Tikrinimo ir vertinimo funkcijų gausa rodo, kaip mokiniai geba įgyvendinti dalyko programoje nustatytas žinias, mokėjimus ir įgūdžius. Tačiau vieni autoriai, vienas iš jų Šventickas (2002), išskiria vieną iš svarbiausių tikrinimo ir vertinimo funkcijų, kuri, pasak autoriaus, apjungia visas kitas ir yra motyvuojama situaciškai, tačiau kiti autoriai, tai Rajeckas (1998), Blauzdys (2002) nepritaria, kurios nors vienos funkcijos sureikšminimui. Pasak jų tikrinimo ir vertinimo funkcijos viena su kita yra susijusios ir jos viena kitą papildo. Tačiau vis dėlto aiškėja, kad ne tiek svarbu kuri iš šių tikrinimo ir vertinimo funkcijų svarbiausia, nes visa esmė kreipiamą tam, kad mokymo proceso komponentas padėtų mokiniui sąmoningai ir tvirtai priimti žinias, mokėjimus, įgūdžius ir ugdytų dvasinį bei fizinį mokinio tobulėjimą. Apžvelgėme vertinimo būdus, kurie skiriami pagal mokinių įvertinimo, įsivertinimo pobūdį ir yra reikšmingi ne tik mokiniams, mokytojui, tėvams. Skiriamos skirtingos vertinimo formos. Tai formalus ir neformalus ugdymo. Jos papildo viena kitą ir jų visapusiškumas turi padėti mokiniui tobulėti ugdymo procese, siekiant mokymosi tikslų ir įgyvendinant mokslo uždavinius. Juk tik tuomet pradedamas ugdyti objektyvus vertinimas, požiūris ir asmenybės tobulėjimas.

1.5. MOKINIŲ VERTINIMAS PER KŪNO KULTŪROS PAMOKAS

Stundys (2001) teigė, kad mokinių veiklos vertinimas pamokoje – sudėtinga ir viena iš sunkesnių mokytojo veiklos sričių. Jo nuomone šiandien yra siekiama efektyvesnio mokinių veiklos vertinimo pamokoje, todėl pagrindiniai pamokos komponentai: tikslai, metodai, veiklos ir užduočių tipų bei vertinimo formos yra daugelypės, kompleksinės, nes kaupia informaciją apie mokinio žinojimą, pastangas, dalyvavimą procese, pažangą, pažinimo įgūdžių plėtrą, problemų sprendimo, kritinio mąstymo, kūrybiškumo galias. Toks vertinimas padeda siekti visuotinai deklaruojamų ugdymo tikslų, ugdo sąmoningumą ir atsakingumą, mokinio požiūrį į savo ateitį, skatina ugdytosi motyvaciją.

Ivaškienė (2005), remdamasi V. Kukliu ir V. Blauzdžiu (2000), teigia, kad pasiekimų vertinimas — mokymo proceso komponentas. Kūno kultūros mokytojas, siekdamas, kad mokiniai įgytų valstybinių standartų pasiekimų lygmenyse įvardintų žinių ir gebėjimų, gali naudoti jau plačiai aptartą neformalųjį ir formalųjį pasiekimų vertinimą.

Ivaškienė (2005) teigia, kad kūno kultūros pamokoje, skiriami du neformalaus vertinimo būdai: 1) nuomonės apie mokinį susidarymas; 2) vertinimas ugdymo procese (pagal tam tikrus ženklus mokytojas sprendžia, ar mokiniai jį suprato). Kartu pamini ir neformalaus vertinimo trūkumus — patikimumo (stabilumas) ir pagrįstumo (validumas: ar vertinama tai, ką norime vertinti). Minėta autorė pabrėžia, kad mokiniai, per kūno kultūros pamokas atlikę testus, pratimus, savarankiškas užduotis, vertinami pažymiais ar kitu žymeniu. Pvz.: įskaityta, išlaikė ir pan. Tai formalus vertinimas, kuris užrašomas į pažymių knygele, klasės dieną .

Ivaškienė (2005), teigia, kad žinių ir gebėjimų tikrinimo **principai** yra šie: 1) sistemingumo, 2) objektyvumo, 3) individualumo, 4) visapusiškumo.

Minėta autorė sako, kad kūno kultūros pamokoje pasiekimų tikrinimo **rūšys** yra šios:

1) parengiamoji (mokslo metų pradžioje arba prieš pradėdant naują judėjimo veiksmą), 2) sisteminė (einamoji), 3) suvestinė (baigiamoji, kai išmoktas judėjimo veiksmas ar programos skyrius).

Per kūno kultūros pamokas vertinama: judėjimo, veiksmų atlikimo kokybė (technika), judėjimo veiksmų atlikimo kiekybiniai rodikliai (rezultatas), žinios, mokinių aktyvumas, namų užduotys. Mokinių žinios ir gebėjimai vertinami pažymiais nuo penktosios klasės (Ivaškienė, 2005).

Pažangumo vertimo **būdai** yra šie: apklausa, stebėjimas, išskvietimas, kontrolinis (įskaitinis) pratimų atlikimas. Vertinant žinias naudojama *apklausa*, programuota apklausa, atsakymai raštu. Naudodamas *stebėjimo* būdą mokytojas kiekvieną pamoką gali įvertinti du, tris mokinius. Pamokos pradžioje jis numato mokinius, kuriuos stebės, ir pamokos pabaigoje praneša stebėjimo rezultatus, surašo pažymius. Naudodamas *išskvietimo* būdą, mokytojas išskviečia vieną ar kelis mokinius atlikti judėjimo veiksmą ar veiksmo dalį (parengiamasis pratimas) ir įvertina juos pažymiais. Išskvietimo būdą galima naudoti visuose mokymo etapuose. Įskaitinio (kontrolinio) vertinimo pratimai planuojami ir numatomi metiniame fizinio ugdymo plane-grafike. Visi mokiniai (išskyrus specialios medicininės fizinio pajėgumo grupės mokinius), kurie atlieka pratimus, yra vertinami kontrolinių (įskaitinių) pamokų metu. Jų per trimestrą būna 3-4. Šios pamokos gali būti vedamos kaip varžybos, laikantis varžybų taisyklių. Per įskaitines pamokas visi mokiniai įvertinami pažymiais (Ivaškienė, 2005).

Vertinant judėjimo veiksmų techniką būtina atsižvelgti į daromas esmines arba neesmines klaidas. Esminės klaidos yra tos, kurios suardo judėjimo veiksmo struktūrą, o neesminės — kurios judėjimo veiksmo struktūros nepakeičia, tačiau sutrikdo technikos elementus (amplitudę, kryptį, greitį, tempą, ritmą ir kt.). Vertindami judėjimo veiksmų atlikimo kokybę, galėtume vadovautis tam tikrais kriterijais. Pažymys 10—9 (labai gerai) rašomas tada, kai mokinyt taisyklingai, drąsiai atlieka judėjimo veiksmą. 8—7 (gerai) rašoma tada, kai mokinyt atlieka judėjimo veiksmą taisyklingai, ryžtingai, bet šiek tiek sukaustyta, neautomatiškai padaro dvi-tris

neesmines klaidas. Pažymys 6—5 (patenkinamai) rašomas tada, kai mokinys judėjimo veiksmą iš esmės atlieka taisyklingai, bet padaro vieną esminę klaidą, arba 2—3 neesmines automatiškai padaromas klaidas. 3—4 (blogai) rašoma tada, kai mokinys nemoka atlikti judėjimo veiksmo arba atlieka jį netaisyklingai, padaro dvi ar daugiau esminių klaidų. Pažymys 2—1 (labai blogai) rašomas tada, kai mokinys labai netaisyklingai atlieka judėjimo veiksmą. Norint įvertinti mokinių užtenka 5—7 pažymių per trimestrą. Specialiosios fizinio pajėgumo grupės mokiniai pažymiais nevertinami, jiems trimestre rašoma „įskaityta“ arba „neįskaityta“ (Ivaškienė, 2005).

Vertinant mokinių fizinius gebėjimus yra didinamas jų domėjimasis kūno kultūra, jie skatinami geriau atlikti fizinius pratimus, taisyti klaidas, siekti geresnių rezultatų. Be objektyvaus įvertinimo, neįmanomas asmenybės tobulėjimas. Pažymiai turi būti padidinami ar sumažinami pagrįstai. Mokinių pamokų lankomumas, elgesys, išvaizda, sporto apranga, kūno švara ir pan. neturi lemti kūno kultūros pažymio. Vertindami mokinių fizinius gebėjimus, turėtume atsižvelgti į kiekvieno ugdytinio individualias fizines ypatybes, nes net tos pačios klasės mokiniai bręsta nevienodai. Jiems negalima taikyti vienodų reikalavimų ir orientacinių normų. Kartais tikslinga įvertinti ne absoliutų rezultatą, o remtis individualia vienu ar kitu fizinio parengtumo rodikliu kaita per tam tikrą laiko tarpą (Ivaškienė, 2005).

Be pažangumo vertinimo, mokslo metų pradžioje ir pabaigoje mokytojai privalo įvertinti ir mokinių fizinio parengtumo lygį. Dažniausiai mokytojai, norėdami nustatyti mokinių fizinių ypatybių išlavėjimo lygį, savo nuožiūra parenka keturius testus. Jų rezultatus užrašo klasės dienyne. Nerekomenduojama šių testų rezultatų vertinti pažymiu: jų paskirtis neleidžia to daryti (Ivaškienė, 2005).

Minėta autorė teigia, kad tradiciškai populiarios yra trys pasiekimų vertinimo **systemos**: 1) *norminė*, kai mokinio pasiekimai lyginami su klasės bendraamžių; 2) *idiografinė*, kuri yra orientuota į to paties mokinio daromą pažangą; 3) *kriterinė*, kai mokinio pasiekimai lyginami su iš anksto numatytais labai konkrečiais fizinio parengtumo standartais.

Šios trys mokinių žinių, gebėjimų vertinimo (pažangumo ir fizinio parengtumo lygio) sistemos tebėra aktualios, todėl jas reikėtų ir toliau prasmingai derinti (Ivaškienė, 2005).

Per kūno kultūros pamokas siūlomi šie mokinių veiklos vertinimo kriterijai:

- fizinių ypatybių augimas;
- aktyvumas per pamokas;
- aktyvumas užklasiniame veikloje;
- žinios;
- fizinių pratimų mokėjimai ir įgūdžiai;
- savarankiškas mankštinimasis;
- mokytojo užduočių vykdymas;

- mokomųjų normų vykdymas (Ivaškienė, 2005).

Mokinių pažangumo apskaitai taikomi šie metodai:

- pedagoginis stebėjimas;
- apklausa;
- testavimas (Ivaškienė, 2005).

Vadinasi galime teigti, kad vertinimo būdai, principai, rūšys, sistemos, kriterijai ir metodai sudaro kūno kultūros pasiekimų įvertinimo pagrindą. Žinoma, bet kokio vertinimo sistema pati savaime nėra vertybė, ji tik sudaro sąlygas veikti.

Vertinimo supratimas kaip sudėtinė ugdymo proceso dalis, padedanti siekti Bendrosiose programose iškeltų tikslų. Vertinimo metodikos turėtų būti grindžiamos mokytojo ir mokinio partneryste, bendravimu, jos turėtų skatinti mokinio mokymosi motyvaciją, ugdyti nuostatą mokytis visą gyvenimą. Svarbu nepamiršti, kad vertinimas ir įvertinimas skiriasi. Mokytojas ir mokiniai nuolat vertina savo darbą, gal net to neįvardindami. Tuo tarpu mokinio įvertinimas jo pasiekimų fiksavimas tam tikru simboliu (pažymiu ar įskaita) arba aprašant plačiau, vyksta tik tam tikrais etapais (Motiejūnienė, 2001).

1.6. MOKINIŲ MOKYMOŠI REZULTATŲ VERTINIMO PROBLEMOS

Mokinių mokymosi rezultatų vertinimas visais laikais buvo ir yra aktuali viso ugdymosi proceso problema. Jau nuo tų laikų, kai buvo duota pirmoji kontrolinė užduotis ir parašytas pirmasis pažymys, diskutuojama dėl jų tikslingumo: įrodiñėjama, kad pažymio rašymas apsunkina ugdymą ir kursto mokinių ir mokytojų nepasitikėjimą, teigiama, kad vertinimas pažymiais ir mokinių lyginimas skatina nerimą, žaloja mokinius, gaunančius prastus pažymius, formuoja žemą savęs vertinimą, daroma išvada, jog pažymiai yra niekam tikęs matas, rodantis veikiau tam tikrus mokytojų įgeidžius, o ne tai, kaip pavyko pasiekti svarbų ugdymo tikslą, norimus mokymosi rezultatus (Šventickas, 2001).

Weeden ir kt. (2005) autoriai iškėlė klausimą, kaip mokyklos veiksmingai sprendžia vertinimo problemas. Juk dažnai kalbai pasisukus apie vertinimą, mokytojai dejuoja. Vertinimas nėra nieko „įdomus“, veikiau tai našta, kuria tenka vilkti. Daugybė pokyčių, pastaraisiais metais įvykusių Anglijos ir Velso vertinimo sistemoje, dažnai sukelia mokytojų galvose sumaištį, - jiems atrodo, kad jų profesiniai sprendimai apie mokinius nebepakankami, jie jaučiasi užtvindyti išoriškai primestinos sistemos reikalavimų.

Mūsų visuomenėje pažymiai laikomi labai svarbiu dalyku, todėl mokytojai privalo juos rašyti labai atsargiai ir apgalvotai. Ypač didžiulę reikšmę mokinių ir mokytojų santykiams turi rezultatų vertinimas, kuris gali lemti tolesnį mokinių mokymąsi keliant į kitą klasę ar gimnaziją,

stojant į universitetus ar daryti įtaką tolesnei jų karjerai. Nors ir abejojant, kaip mokinių vertinti, dažniausiai siūloma apsispręsti mokinio naudai. Atsižvelgiant į vertinimo sistemos netobulumus, subjektyvumus, socialinius ir psichologinius aspektus (Šventickas, 2002).

Batutis (2003) tirdamas mokinių sėkmės ir nesėkmės priežastis per kūno kultūros pamokas nustatė, kad nesėkmės visų pirma susijusios su moksleivio įdėtomis mažomis pastangomis atliekant užduotį (pratimą), taip pat nesėkmes sąlygoja tokie veiksniai, kaip nelaimingas atsitiktinumas, sudėtingos užduotys ar gabumų neturėjimas, tačiau nesėkmės priežastys dar labiau priklauso nuo mokinio amžiaus, nes kuo vyresni mokiniai tuo mažesnė atsitiktinumo veiksnio svarba.

Svarbiausi vertinimo kriterijai - tai žinių, mokėjimų ir įgūdžių normos, nustatyti valstybiniai standartai, mokytojo asmenybė, jo pedagoginė kompetencija ir atsižvelgimas į mokinio fizinę bei psichinę būklę. Todėl vertinat patariama atkreipti dėmesį į šiuos punktus (Rajeckas, 1999).

1. Vertinamas ne mokiny, kaip asmenybė, bet jo mokymosi rezultatai. Todėl atsižvelgiama į žinių apimtį, mokomosios medžiagos supratimą, žinių sąmoningumą ir tvirtumą, mokėjimą savarankiškai, nuosekliai, sistemingai jas analizuoti ir apibendrinti, taikyti praktiškai.

2. Vertinant būtina atsižvelgti į fizinę ir psichinę mokinio būklę, jo gebėjimus. Neteisinga mažinti mokiniui pažymį už tai, kad jis nesusikaupia, išsiblaškęs. Mokytojas turi jausti mokinio išgyvenimus šiuo momentu, ar slegia jį kitokie rūpesčiai ar yra daugelis kitokių aplinkybių.

3. Pažymiai turi būti teisingi, kiek įmanoma objektyvesni. Teisingas bei objektyvus vertinimas lemia ne tik mokinio požiūrį į mokytoją, bet ir dažnai į jo dėstomą dalyką, propaguojamas vertybes. Todėl objektyvumas dažnai traktuojamas kaip svarbiausias vertinimo dėsningumas.

4. Mokytojas klysta, kai vertindamas mokinių žinias yra per daug liberalus „gailestingas“, mažina reikalavimus. Tuo klaidinami mokiniai, mokinių bendruomenė, mokyklos administracija, tėvai, pagaliau mokytojas apgaudinėja ir pats save.

5. Neleistina ir per griežtai vertinti - tai neskatina mokinių rūpestingiau mokytis. Ypač priekabaus mokytojo mokiniai prisibijo ir atsakinėje ar parkinė veiklą atlieka blogiau nei galėtų, nes tikrinimą ir vertinimą suvokia kaip grėsmę ir despotizmą.

6. Yra pavojingas ir pažymio rašymo inertiškumas, kai mokytojas rašo pažymius pagal susiformavusią nuomonę apie mokinio žinias ir galimybes, pagal ankstesnius savo ar net kitų mokytojų pažymius - gerus mokinius vertina aukštais balais, o silpniau besimokančius geresnio pažymio parašyti vengia.

7. Jokiu būdu negalima rašyti blogų pažymių arba mažinti pažymį vien už tai, kad mokiny neatsinešė kokio nors mokymo reikmens, kad jis nedrausmingas per pamoką.

8. Pažymiai turi būti diferencijuoti. Tai reiškia, kad mokinių laimėjimus reikia vertinti įvairiai, nepamirštant auklėjamojo pažymių poveikio. Neretai būna, kad vieniems mokiniams mokamąją medžiaga įsimenama labai greitai, o kitiems reikia nemažai patirti sunkumu, nors jie labai stengiasi

juos įveikti. Todėl svarbu vertinant mokinių mokymosi rezultatus atsižvelgti į pastangas gerai mokytis ir tolesnę asmenybės raidą.

9. Pažymys turi būti suprantamas ir aiškus mokiniui. Tik tuomet jis taps priemonė, skatinančia geriau mokytis, pasitikėti savimi, padės suprasti savo galimybes, adekvačiai save vertinti (Rajeckas, 1999).

Minėtas autorius teigia, kad įvertinimui gali turėti įtakos įvairūs subjektyvūs veiksniai. Šventickas (2001), remdamasis švedų pedagogu ir psichologu P.Koortu, išvardija tokias penkias subjektyvių veiksmų grupes:

1. „**Halo efektas**“ – pasireiškia tuo, kad pažymiui turi įtakos ankstesni pažymiai, mokinio ankstesnis elgesys;
2. „**Ko efektas**“ – kai mokinys prisitaiko prie mokytojo stiliaus ir dėl to gauna gerus pažymius.
3. „**Lygio efektas**“ - kai rašomam pažymiui turi įtakos klasės pažangumo lygis;
4. „**Svyravimo efektas**“ - mokytojas abejoja, rašydamas pažymį;
5. „**Kontrasto efektas**“ – išryškėja, kai mokytojas griežtas ir labai reiklus: mokiniai jo vertinimų prisibijo ir atsakinėja blogiau.

Rajeckas (1998), pastebi formalus ir neformalus vertinimo problemų. Neformalųjį vertinimą sudaro mokytojo nuomonės susidarymas apie mokinį. Šis autorius išvelgia, kad pirmieji išpūdžiai neturi virsti nuolatiniais, nes dėl kokių nors motyvų ar gabumų to vaiko elgesys jau senai gali rodyti ką kita. Kita problema - išpūdžių patikimumas. Paprastai mokytojai teisingai nustato pažintinius gebėjimus, bet nelabai adekvačiai įvertina mokinio interesus, emocinį pastovumą ar panašius dalykus ir šios ypatybės iš tikrųjų yra ne tokios pastovios kaip jų pažintiniai gabumai, todėl vertinant kartais nuomonė tampa subjektyvi ir priklauso nuo kultūros stereotipų.

Kitas neformalaus vertinimo trūkumas toks pat kaip ir viso vertinimo: abejotinas jo patikimumas. Mat mokymas klasėje yra nuolatinis vyksmas, todėl nelengva įvertinti mokymosi efektyvumą ir mokinių įtraukimą į darbą. Nustatyta, kad mokytojas atidžiai seka tik kelis mokinius ir pagal jų grupelę vertina savo mokymo efektyvumą. Neformalaus vertinimo patikimumas kelia abejonių ir todėl, kad mokytojai dažnai būna šališki, ir kad jie puikiai moko, kad mokiniai gerai viską supranta, žino. Gabesniems mokiniams pateikia lengvesnius klausimus, užveda juos ant kelio, o neteisingus mokinių atsakymus priežastimi laiko apsnūdimą, motyvacijos trūkumą, nedėmesingumą, bet ne blogą mokymasi (Rajeckas, 1998).

Dėl formaliojo vertinimo gali nukentėti geri mokinių ir mokytojų santykiai. Juk kiekvienas formalus vertinimas yra apibendrinamasis pažymys. Parašyti kuo teisingesnius pažymius yra nelengva. Tačiau, kad ir koks nemalonus būtų šis procesas, formalus vertinimas - būtina mokymo dalis. Pažymiai padeda nustatyti silpnąsias ir stipriąsias puses. Įvertinimas mokinimas ir jų šeimoms

teikia informaciją apie mokinio pažangą siekiant mokymo tikslų. Kartu tai informacija mokytojams ir net darbdaviams. Pagal parašytus mokytojų mokymosi rezultatus mokyklos administracija skiria pagyrimus, apdovanojimus, papeikimus (Rajeckas, 1998).

Šventickas (2000) teigia, kad daugelyje Vakarų Europos šalių ir JAV žinioms tikrinti taikomi įvairūs testai. JAV dažniausiai taikomi gabumų ir mokymosi rezultatų tikrinimo testai. Gabumų testai taikomi tada, kai mokinius reikia atrinkti ir priimti į koledžus, įvairias verslo mokyklas, nors patyrę mokytojai ir be gabumų testų vien iš mokinio klasėje atliktų užduočių gali susidaryti gana teisingą nuomonę. Tiesa, nuomonė yra subjektyvi ir realios informacijos ji neteikia. Standartiniai mokymosi testai taikomi tada, kai reikia įvertinti, kaip mokinys yra išmokęs kurio nors dalyko ar programos dalį. Vyrauja nuomonė, kad dažnai vertinat žinias testais mokiniai skatinami mokytis, kaip teisingai pasirinkti vieną iš kelių atsakymo variantų, o ne to, ko reikės gyvenime. Tačiau yra testų kuriuos taikant išryškėja mokinio žinių lygis, gebėjimas spręsti sudėtingus uždavinius bei problemas, samprotavimai, kūrybiškumas.

Gudynas (2001) teigia, nors ir tradicinis vertinimas pažymiais turi tūkumą, tačiau kartu vertinimas turi ir akivaizdžių pranašumų. Jis gana gerai tinka ugdymo proceso apskaitai. Vertinimas pažymiais reikalauja palyginti mažai darbo sąnaudų ir yra gana pigus. Pažymiai teikia tėvams suprantamą informaciją apie vaiko pasiekimus. Minėtas autorius teigia, kad daugelis tradicinės vertinimo sistemos trūkumų susiję ne tiek su pačiais pažymiais, kiek su neapgalvotu jų naudojimu. Todėl šiuo metu nėra būtinybės visiškai atsisakyti vertinimo pažymiais. Dalies tradicinio vertinimo pažymiais trūkumų galima išvengti laikantis tam tikrų tėvų ir vaikų informavimo apie mokymosi rezultatus taisyklių ir pedagogo profesinės etikos reikalavimų.

Apibendrinant galime teigti, kad mokiniams, jų tėvams ir net mokytojams labai svarbu suvokti vertinimo sąvokas, žinoti vertinimo sistemą, vertinimo tikslus ir uždavinius, kurie planuoja ugdymo turinį ir procesą, padeda mokiniams mokytis ir bręsti kaip asmenybei.

Vertindami mokinio žinias ir supratimą, jo gebėjimus, įgūdžius, nuostatas, taip pat vertinama ir mokinio daroma pažanga, pastangos kurios savo ruožtu mokytojui leidžia spręsti, ar tinkamai pasirinktas ugdymo turinys bei metodai. Minėti autoriai, tai Rajeckas (1998), Šventickas (2002), Motiejūnienė (2001), Ivaškienė (2005) ir kt. išskiria pagrindinius vertinimo principus: humaniškumą, pagrįstumą (validumas), patikimumą, efektyvumą, aiškumą (skaidrumas). Taip pat svarbu nepamiršti tikrinimo ir vertinimo funkcijų, kurios rodo, kad mokinių pasiekimų vertinimas yra atskiras ir labai reikšmingas žinių, fizinių gebėjimų ugdymo ir auklėjimo veiksnys.

X X X

Pagal mokinių vertinimo bei įsivertinimo pobūdį skiriami du vertinimo būdai - neformalusis ir formalusis vertinimas. Šie vertinimo būdai yra labai vienas su kitu susiję, o jų metu renkama informacija mokiniams labai reikšminga, nes leidžia visapusiškai tobulėti ugdymosi procese. Vis dėlto prieinama prie išvadų, kad svarbiausi vertinimo kriterijai yra orientuoti į žinių, mokėjimo įgūdžių, normų, nustatytų valstybinių standartų, mokytojo asmenybės, jo kompetencijos ir mokinio fizinės bei psichinės būklės vertinimą. Svarbu, kad mokinių pasiekimų vertinimo problemos būtų sprendžiamos kuo objektyviau. Vertinimas neturi sukelti mokiniui baimės ar nuoskaudos jausmo.

Šiame skyriuje minėti autoriai vieningai teigia, kad to neįvyks, jeigu bus vertinama tik tai ko, mokinys mokėsi, jeigu jis iš anksto žinos vertinimo taisykles ir kriterijus, pats aktyviai dalyvaus vertinimo planavime ir procese. Šių principų laikymasis padės tėvams suprasti mokytojo darbą, mokinio mokymuisi keliamus reikalavimus ir jo rezultatus. Svarbu, kad būtų ugdomas mokinių teigiamas požiūris į pasiekimų vertinimą, o svarbiausia, kad pasiekimų vertinimas turi padėti ugdyti asmenybę gyvenimui. Tik suvokiant, kad šiuolaikinis ugdymas pirmiausia turėtų būti orientuotas į mokinio poreikius, siekius rengti mokinius gyvenimui, kuo patikimiau įvertinti ugdytinių gebėjimus (praktinius dalykus), o ne vien žinios yra trumpiausias kelias kuriant mokinių iniciatyvos, savarankiškumo, atsakomybės, sąmoningumo pamatą, ruošiant juos gyvenimui.

2. VERTINIMAS DIDINANTIS MOKYMOSI VEIKSMINGUMĄ PER KŪNO KULTŪROS PAMOKAS

Šiandieninė Lietuvos bendrojo lavinimo mokykla yra atvira nuolatinei kaitai, ji siekia kritiškai ir kūrybiškai perimti naują patirtį bei skleisti ją tarp ugdytinių, suprasti bendrąsias žmogaus vertybes ir skatinti prasmingai ugdytis.

Mokinių motyvacija paprastai laikomas jų noras mokytis. Apie mokinius, kurie domisi pamokomis, dalyvauja jose ir atlieka namų darbus dažniausiai sakoma, kad jie yra motyvuoti mokytis. Motyvacija – tai jėga, teikianti energijos ir nukreipianti elgsena į tam tikrą tikslą.

Ji apima priešastis ir siekius, kurie yra mokinių išitraukimo arba neišitraukimo į akademinę veiklą pagrindas. Gerai žinoma, kad motyvacija lemia mokymąsi (Cretu, 2003).

Pastebėta, kad mokymasis tampa paviršutinišku, kai mokomasi dėl to, kad išlaikytum testą, įtiktum mokytojui ar pasiektum kokį kitą trumpalaikį tikslą. Ilgalaikis žinių perėmimas įvyksta tik tada, kai naujos žinios prasmingai susijungia su asmenine motyvacija, per kurią įprasminame gyvenimą (Barkauskaitė, Motiejūnienė, 2004).

2.1. MOTYVŲ REIKŠMĖS VEIKSMINGUMAS VERTINANT

„Motyvacijos“ sąvoka yra platesnė nei „motyvo“. Motyvu vadinamas veiklos stimulus, o terminas „motyvacija“ dažniausiai vartojamas kaip procesas, reguliuojantis asmenybės veiklą ir santykius su aplinka, motyvų kaitos pagrindu (Jovaiša, 2007).

Minėtas autorius teigia, kad motyvacija – tai asmenybės veiklos bei elgesio vidinių regulatorių vyksmas. Jei norime žinoti kodėl mokinys vienaip ar kitaip elgiasi, turime ištirti jų motyvaciją. Jei norime keisti jo elgesį turime keisti jo motyvus – vidines priešastis, dėl kurių kas nors daroma arba vienaip ar kitaip elgiamasi. Motyvacija vaidina norą būti veikliam ir veikti dėl tos pačios veiklos. Kadangi motyvacijos sąvoka gana plati, apimanti visa tai, kas stumia, sudaro prielaidas atsirasti motyvui, todėl ją veikia išoriniai ir vidiniai veiksniai. Vidiniai motyvai tai ištakos glūdinčios pačioje asmenybėje (tai poreikiai, tikslai, vertybės, emocijos). Išoriniai veiksniams priklauso stimulai (elgsenos aplinkybės).

Remedios, Lieberman (2006) teigia, kad vertinimas – mokymo kokybės rodiklis. Jis padeda mokiniams siekti gerų rezultatų ir perėjimą į aukštesnę klasę. Tyrimu buvo nagrinėjama mokinių tikslai ir vidinės motyvacijos vaidmuo. Daugiau dėmesio skiriama pasiekimų tikslo ir vidinės motyvacijos teorijai. Vidinė motyvacija vyko tuomet, kai vykdavo užduotys ir mokiniai patys noriai dalyvaudavo jose, o išorinė - išaiškėjo dėl išorės spaudimo. Taigi motyvacija išryškino pagrindus,

kada mokiniai savo noru mokosi, o kada dėl išorės spaudimo. Taip pat motyvuoti mokiniai teigė, kad daug kas priklauso nuo mokytojo gebėjimų sudominti ir įtraukti juos į mokymosi veiklą.

Veiksmingo mokymosi siekiančio mokytojo uždavinys – pašalinti motyvaciją slopinančias aplinkybes ir stengtis žadinti pozityvią motyvaciją. Mokymosi motyvacijai žadinti gali būti naudojamos įvairios technikos (Barkauskaitė, Motiejūnienė 2004).

Bardauskienė ir kt. (2005) išleistoje knygoje „Paauglys. Šeima. Mokykla.“ išskiria šiuos paauglio mokymosi motyvacijos skatinimo veiksnius:

1. Laimėjimų motyvacija.
2. Vaiko intelektas ir kūrybiškumas.
3. Tėvai, šeima.
4. Socialinė sąveika su pedagogu.

Weeden ir kt. (2005) knygoje „Vertinimas, ką tai reiškia mokykloms?“ iškėlė klausimą: kaip vertinimas paveikia motyvaciją? Minėti autoriai teigia, kad jei mokykla, organizaciniais tiksliais, arba remdamasi vertinimo duomenimis, „rūšiuoja“ mokinius, tai daro įtaką mokinių kultūros socialiniams ryšiams. Šis „rūšiavimas“ pasižymi tuo, kad vieniems vaikams mokykloje patinka labiau ir jie labiau stengiasi mokytis, o kiti lieka nusivylę, gali nukrypti nuo normos. Tokie skaldantys procesai ypač tikėtini tuo metu, kai vertinimo procesas darosi atviresnis ir vis daugiau lemia. Individo lygmeniu motyvacija yra gyvybinis mokymosi elementas, tad mokytojams svarbu suprasti, kaip motyvacija siejasi su vertinimu, savigarba ir grįžtamoju ryšiu. Minėtoje knygoje teigiama, kad Paulas Blackas (1998) cituodamas Sylva išskyrė du pagrindinius mokinių tipus:

Įvaldantys mokiniai:

- Motyvuojami troškimo mokytis.
- Sunkias užduotis sprendžia lanksčiai ir išradingai.
- Neabejoja sėkme, tiki, kad pasistengę gali tai padaryti.
- Tiki, kad žmogus gali patobulinti savo intelektą.
- Matydami kita sunkiai dirbantį vaiką sako, kad jis tikriausiai tuo domisi.

Bejėgiai mokiniai:

- Motyvuojami noro, kad kiti matytų, jog jie gerai mokosi.
- Linkę priimti tai, kad jiems nepasiseks, nes jie nėra pakankamai protingi.
- Tiki, kad jei kokia užduotis atrodo per sunki, jie niekaip negali jos įveikti, todėl linkę vengti iššūkių.
- Netiko, kad galėtų išstobulinti savo intelektą.

Todėl vertinime ir motyvacijoje mokytojams svarbu suvokti, kad gebėjimas nėra prigimtinis ir fiksuotas, kad pasiekimus ir motyvaciją lemia kontekstas, todėl šie gali keistis ir keičiasi. Taigi labai svarbu nenuspręsti, kad koks nors mokinys „negabus“, bet geriau pagalvoti, kaip galėtų pasikeisti jo padėtis - į tokią, kurioje jis labiau tikėtų sėkme (Weeden ir kt., 2005).

Barkauskaitė (2008) teigia, kad mokytojai ir mokyklos vadovai yra pastebėję, jog mokinių mokyklos nelankymas, nenoras mokytis, blogi pažymiai, konfliktai su mokytojais, negebėjimas išmokti mokomosios medžiagos ir visos kitos mokymosi nesėkmės priežastys yra mokymosi motyvacijos neturėjimas. Minėta autorė teigia, kad mokslininkų tyrimai, pedagoginė (mokslinė ir praktinė) patirtis leidžia teigti, kad mokymosi motyvacijos neturintys mokiniai labai dažnai pažeidinėja ir visuomeninio gyvenimo normas, mokyklos elgesio taisykles. Todėl būtina siekti vieningų bendravimo ir bendradarbiavimo reikalavimų, sistemingos kontrolės, teigiamo psichologinio klimato kūrimo. Sistemingai taikant kontrolės, skatinimo ir komandinio bendradarbiavimo metodus, atsiranda galimybės pozityviai keisti mokymosi motyvaciją.

Aiškliai nesuprasdami reikalavimų, mokiniai negali sėkmingai mokytis, o nuolatinis nepasitikėjimas mokytojo įvertinimu gali lemti žemą motyvaciją (Nacionalinis mokinių pasiekimų tyrimas, 2009).

Mokytojas neturi laukti, kol mokiniai patys įgis motyvacijos mokytis, jie turi daryti įtaką motyvacijai klasėje, pasitelkdami turimus pedagoginius įrankius. Motyvuoti mokinius - tai ne tik vesti juos link to, kas turi būti išmokta, bet ir skatinti troškimą daugiau žinoti, suprasti (Cretu, 2003).

Longworth (2000) teigė, kad mokytojas turi rūpintis besimokančiųjų kompetencijų ir gabumų plėtojimu. Mokytojas turi kurti tokias mokymosi situacijas, kurios būtų motyvuojančios, patrauklios bei prasmingos mokiniams. Mokiniai kartu su mokytojais turėtų pasirinkti temas, mokymosi šaltinius, aptarti vertinimo būdus.

Humanizuojant ugdymo procesą, vadinasi, ir mokymosi rezultatų vertinimą, būtina organizuoti klasės veiklą taip, kad mokinys ne tik mąstytų, įsimintų, bet ir būtų emociškai įsitraukęs į veiklą, džiaugtųsi savimi, savo darbo rezultatais. Kiekvienas ugdytinis turi esminius dvasinius poreikius – saviraiškos, pagarbos, meilės, kuriuos ugdo ir yra linkęs įprasminti savo veiksmais, būseną, elgesiu. Tai ir yra bendriausias mokymosi motyvacijos šaltinis (Šventickas, 2002).

Todėl šiandien bendrojo lavinimo mokykla atsiveria visuomenei ir stengiasi sudaryti kuo palankesnes sąlygas įgyti ir plėtoti mokinio asmeninę, socialinę, pažinimo, ir kultūrinę kompetenciją, kurios sudaro vertybių nuostatų, gebėjimų, žinių ir supratimo visumą. Formuojantis dabartinei žinių ir informacinei visuomenei, asmens kompetencijoms, teigiamos mokymosi ir fizinio ugdymosi motyvacijos plėtojimas tampa viena iš esminių edukacinės sistemos aktualijų (Blauzdys, Bagdonienė, 2007).

Apibendrinami galime prieiti prie išvados, kad labai svarbus motyvų ir motyvacijos vaidmuo įgyvendinant tyrimo hipotezę.

2.2. VERTINIMO PANAUDOJIMAS MOKYMUISI SKATINTI

Mokinio mokymuisi skatinti gali būti taikomos įvairios technologijos ir jų aspektai. Vienas iš jų užduočių vertinimas.

Ugdymo procese turi būti vertinama tai, ką buvo numatyta pasiekti: mokinių žinios ir supratimas, bendrieji ir dalyko gebėjimai, vertybinės nuostatos ir elgesys, tačiau vertinimas skirtas padėti mokytis – mokinys laiku gauna grįžtamąją informaciją apie savo mokymosi patirtį, pasiekimus ir pažangą, jis mokosi vertinti ir įsivertinti (Čiužas, Navickaitė, 2008).

Paskatinti mokinių mokymąsi yra pagrindinis tikslas. Vertinimas yra šio proceso šerdis. Jis gali suteikti struktūrą, pagal kurią bus nustatomi mokymosi uždaviniai, stebima ir išreiškiama mokinių pažanga. Jis gali suteikti pagrindą tolesnių žingsnių, atitinkančių mokinių reikšmes, planavimui. Vertinimas turi būti nedaloma ugdymo proceso dalis, nuolatos tiesianti galinį ryšį ir tiltą į ateitį. Todėl jis turi būti įtrauktas į visų lygmenų mokymo strategiją ir praktiką (Weeden ir kt., 2005).

Šie autoriai pabrėžia, kad mokytojai ir mokyklos apie vertinimą turėtų imti galvoti naujai, XXI a. dvasia. Jų nuomone, naujas mastymas pasižymi tokiais bruožais:

- Pagrindinis dėmesys skiriamas tam, kad vertinimas įgalintų mokinius mokytis;
- Įvertinimo klasėje poveikio mokinių savivokai, jų viltims, motyvacijai ir pasitikėjimui pripažinimas;
- Vertinimas turėtų kreipti mokytojų ir mokinių supratimą, ko reikia mokytis toliau;
- Vertinimas turėtų įkūnyti tokį požiūrį į mokymąsi, kuris daug didesnę reikšmę teiktų ilgalaikiam pasirengimui ir nusiteikimui, o ne trumpalaikiam pasirodymui.

Nustatyta, kad mokymasis bendradarbiaujant yra svarbus mokinių pozityviems tarpusavio santykiams, gebėjimui ne tik kritiškai mąstyti, bet ir rezultatyviam mokymuisi (Gedvilienė, Beresnevičienė, 2000).

Gerai organizuotas mokymas ir mokymasis yra laikomas toks, kada vaikas mokykloje laisvai vysto savo gebėjimus, dirba be baimės, teisingai įvertinamas. Tam reikalingos humaniškos, objektyvios mokymosi rezultatų tikrinimo ir vertinimo sistemos, kūrybiškas jų taikymas. Demokratiškumo principas reikalauja, kad mokyklos vadovų, mokytojų, mokinių ir šeimos santykiai būtų pagarbūs, šilti, kupini tarpusavio pasitikėjimo, kad juos teigiamai veiktų ir toks svarbus mokymosi komponentas, kaip mokymosi rezultatų tikrinimas ir vertinimas (Šventickas, 1999).

Rajeckas (2001) pritaria, kad būtina keisti mokyklos klimatą – vaikas mokykloje turi būti saugus, mokykla jam turi būti antrais namais, „džiaugsmo namais“, kaip teigia ne vienas pedagogas. Ši aplinkybė reikalauja siekti, kad vaikas noriai eitų į mokyklą, nebijotų būti pamokose tam visų pirma reikia ieškoti būdų naujai tikrinimo ir vertinimo bei mokymosi rezultatams. Kad mokinys galėtų visais atvejais išsakyti savo mintis, savo požiūrį.

Gera emocinė aplinka tiek mokytojams, tiek mokiniams taip pat daro didelę ir teigiamą įtaką, todėl yra išskiriami šie bruožai (Blauzdys, 2002):

- Skatinamas teigiamas mokinių požiūris į kūno kultūrą;
- Padedamas užmegzti ryšys tarp mokytojo ir mokinio;
- Stimuliuojamas mąstymas, išradingumas, smalsumas, aktyvumas, atliekant pratimus;
- Keliama savigarbą, pasitikėjimas savimi ir žadinamas savo vertės jausmas;
- Informuojama, daroma įtaką, įtikinama;
- Stiprinama, mokinio atsakomybė, teisingumo jausmas ir teigiamas požiūris į mokslą;
- Padedama klasei, komandai, grupei siekti gerų rezultatų .

Mokinio paties savęs vertinimas yra svarbi mokymosi proceso dalis, nes toks vertinimas padeda mokiniui geriau suvokti savo pažangą ir pačiam atsakyti tiek už mokymosi procesą, tiek už jo rezultatus. Savęs vertinimas reiškia veiklos procesų apmąstymą, nustatant ateityje tobulintinas sritis. Savęs vertinimas reikalauja iš mokinių nuoširdumo paties sau, taip pat ir gebėjimo suaugusio žmogaus akimis pažvelgti į darbą mokykloje. Gebėjimas adekvačiai vertinti savo mokymosi procesą leidžia mokiniui tapti autonomišku besimokančiuoju bei sudaro sąlygas veiksmingam mokymuisi (Čiužas, Navickaitė, 2008).

Mokytojas yra mokymo proceso organizatorius, o mokinys ne tik mokomas, bet ir pats mokosi. Būtent nuo jo požiūrio į mokymąsi, žinias, mokyklą, nuo jo noro mokytis ir valios pastangų priklauso mokymosi rezultatai. Akcentuojama, kad teigiamą mokinių požiūrį į mokymąsi lemia mokslo žinių, bendražmogiškųjų vertybių, praktinių ir teorinių mokėjimų bei įgūdžių reikšmingumas ir noras juos įgyti. Teorinį teigiamo požiūrio į mokymąsi aspektą sąlygoja ne tik mokymo turinys, bet ir tinkamas to turinio organizavimas. O praktiniam teigiamo požiūrio į mokymąsi aspektui formuoti yra svarbūs ne tik mokymo metodai, mokymo proceso organizavimas, bet ir mokymo turinys (Rajeckas, 1998).

x x x

Apibendrinant antrame skyriuje pateiktas idėjas ir nuomones, matome, kad paskatinti mokinių mokymąsi mokykloje yra vienas iš pagrindinių tikslų, todėl galima teigti, kad motyvacija yra vienas iš pagrindinių veiksnių didinančių mokymosi veiksmingumą, ji yra stiprus veiklos ir

aktyvumo, mokymosi elementas svarbus mokiniams, mokytojams. Jis beabejo siejamas su vertinimu, grįžtamoju ryšiu, teigiamu mokinių požiūriu į mokymąsi, kartu motyvacija formuoja įtaką asmenybei, mokinio raidai, atskleisdama ir išryškindama teigiamus asmens bruožus, požiūrį į darbą, pareigas, atsakomybę, plėtojant saviraišką. Motyvacija turi dominti visų pirma mokytojus, kad jie motyvuotu mokinius per pamokas. Juk tik per motyvavimo prizmę įkūnijamas toks požiūris į mokymąsi, kuris daug įdiegtų asmenybei ir suformuotų ilgalaikį pasirengimą ir nusiteikimą, o ne trumpalaikį, vienkartinį pasirodymą. Kaip matome visi šiame darbe minimi autoriai išskiria teigiamus motyvacijos bruožus, mokymo metodus, turinį, tinkamą klasės mikroklimatą, humaniškus tarpusavio santykius, grįžtamąjį ryšį, kritišką mąstymą ir begalę kitų motyvuojančių aspektų, kurie daro teigiamą įtaką mokiniui. Viso šito motyvavimo rezultatas yra kokybiškas mokymasis, teigiamas požiūris į mokymąsi, pasiekimų vertinimą ir nuolatinis asmenybės tobulėjimas. Mokinių pasiekimų vertinimo procesas bus sėkmingas ir efektyvus tik tuomet, kai mokinių ir mokytojų santykiai bus paremti nuoširdumu, partneriškumu, motyvacija, bendradarbiavimu. Kai mokiniai patirs teigiamas emocijas, jausis saugūs, bus motyvuoti ir klasėje vyraus tinkamas mikroklimatas. Yra teigiančių, kad užtikrinti mokymo kokybę ir mokinio pažangą yra labai paprasta. Tereikia būti geru mokytoju. O geri mokytojai naudojami metodų įvairove mokinių suvokimui patikrinti. Jie ieško mokymosi spragų ir būdų užtikrinti pažangą. Geri mokytojai skatina mokinius vertinti savo pasiekimus ir patiems nustatyti tobulėjimo uždavinius. Jie užtikrina grįžtamąjį ryšį, teikia patarimus ir pagalbą taip keisdami mokinių suvokimą apie pasiekimų vertinimą.

3. PAAUGLIŲ PSICHIKOS YPATUMŲ ĮŽIŪRĖJIMAS VERTINANT JŲ PASIEKIMUS

Psichologai skirtingai aiškina paauglio asmenybės raidos priežastis ir esmę, tačiau daugelis jų sutinka, kad paauglys ieško asmeninio tapatumo. Greitai besikeičiant fizinei paauglio išvaizdai, socialiniam statusui ir psichologinėms galimybėms, jam itin svarbu suvokti esmines savo savybes, jų ištakas preityje ir potencialias galimybes ateityje, eksperimentuojant pasirinkti psichologinius ir socialinius vaidmenis, siektinus idealus. Pastebima, kad nuolat, bet nežymiai blogėjantys mokymosi rezultatai dažnai nesulaukia reikiamo dėmesio. Be to, nesimokantysis „tolsta“ nuo mokyklos. Net jei mokinys nekonfliktuos su mokytojais ir bendraklasiais, vis dėlto jaus vis didesnius sunkumus, menčiau vertins save, nepatirs iš jam svarbios veiklos – mokymosi – sėkmės jausmo. Vis dėlto teigiama, kad didelę reikšmę pereinamuoju laikotarpiu iš vaikystės į sauagusiojo gyvenimą turi kultūriniai veiksniai, auklėjimo sistema (Navaitis, 2007).

3.1. PAAUGLIŲ AMŽIAUS PERIODIZACIJA IR CHARAKTERISTIKA

Pauglystė – labai sudėtingas pereinamasis žmogaus raidos tarpsnis. Šis periodas sudėtingas ne tik patiems paaugliams, bet ir aplinkiniams – tėvams, mokytojams, kitiems asmenims (Gailienė ir kt., 2008).

Pedagogui labai svarbu gerai pažinti savo mokinius, žinoti jų amžiaus psichologines ypatybes, temperamentą, charakterio savybes, gebėjimus, interesus ir polinkius. Pedagogui taip pat reikia žinoti, kaip ir kuo gyvena auklėtiniai, kokie jų rūpesčiai, džiaugsmi ir nelaimės (Žemaitis, 1996).

Pabrėžiama, kad Lietuvos mokyklos struktūra yra trijų pakopų, kurios maždaug atitinka mokinių fizinio ir psichinio vystymosi tarpsnius tai yra: vaikystė, paauglystė, jaunystė. Patys mokykliniai metai apima patį dinamiškiausią žmogaus ontogenezės (tai augimo ir brendimo) periodą, kai ypač intensyviai formuojasi asmenybė. Todėl ir organizuojant ugdymą mokykloje, būtina atsižvelgti į tam tikrų amžiaus tarpsnių ypatumus, kadangi kiekvienas amžiaus tarpsnis reikalauja skirtingo lavinimo turinio, nevienodo bendravimo stiliaus (Vaitkevičius, 1992).

Paauglystė – tai perėjimas nuo vaikystės prie saugusių žmonių gyvenimo, nuo žaidimų, nerūpestingumo prie atsakomybės, savarankiškumo, įsipareigojimų (Gailienė ir kt., 2008).

Paauglystėje prasideda organizmo pokyčiai, susiję su vienu iš reikšmingiausių žmogaus raidos etapų - pubertetu (lytiniu brendimu). Paauglių dramatiški pokyčiai siejami su jų ūgio ir svorio priaugio spurtu, išreikštu antrinių lytinių požymių pasirodymu, reprodukcinių

funkcijos brendimu, balso pokyčiu. Šiuo periodu gerėja loginis ir abstraktus mąstymas, siekis būti nepriklausomam ir noras išreikšti save (Grinienė, Vaitkevičius, 2009).

Paauglystės amžiaus ribos yra labai sąlygiškos, dažniausiai tarp 12–18 metų. Paskui jau prasideda suaugusio žmogaus periodas. Paauglystė dar kartais skirstoma į ankstyvąją – tarp 12 ir 14 metų, 15 – tieji metai lyg pereinamasis tarpsnis, o 16–18 metai – vėlyvoji paauglystė. Paauglystės pabaigos tiksliai nurodyti neįmanoma, tačiau psichologiniu požiūriu paauglystė baigiasi tada, kai individas suranda savo tapatumą, susikuria savo vertybių sistemą, geba užmegzti ir palaikyti tarpusavio draugystės ir meilės santykius, numato ateities perspektyvas (Žukauskienė, 2002).

Fizinis, fiziologinis paauglio vystymasis netolygus ir nenuoseklus. Kada suaktyvėja posmegeninių liaukų, ypač priekinės skilties veikla. Suintensyvėja hormonų veikla, sparčiai auga audiniai. Spartus fizinis augimas ir fiziologiniai pokyčiai ypač išryškėja lytinio brendimo metu, mergaitėms 11-13 m. ir berniukams 13-15 m. Be to, fizinis augimas netolygus- galūnės auga greičiau negu liemuo, todėl paauglio judesiai nejudrūs, kampuoti. Širdis vystosi kur kas greičiau negu plečiasi kraujagyslės, todėl dėl paauglio deguonies stokos organizme paaugliai greitai nuvargsta, jaučia galvos skausmus, silpnumą, darosi nervingi (Vaitkevičius, 1992). Minėtas autorius pabrėžia, kad šiuo amžiaus tarpsniu baigiasi skeleto kaulėjimas. Todėl svarbu teisinga paauglio laikysena, į kuria turėtų atkreipti dėmesį ne tik kūno kultūros mokytojai, bet ir kitų dalykų pedagogai taip pat svarbus fizinis ir intelektualinis krūvis, pakankamas poilsis, ramybė, miegas, ypač būvimas gryname ore. Dėl glaudžios endokrininės ir nervų sistemų sąveikos paauglys yra jautrus ir net nervingas. Todėl reikia su juo elgtis atsargiai, būti atidiems, jautriems, ypač lytinio brendimo laikotarpiu, teigė minėtas autorius.

Paauglys dažnai būna irzlus ir neramus, o kartais – perdėtai jautrus ir impulsyvus, o suaugusiojo norą padėti jis traktuoja kaip kišimąsi į jo laisvę, nors laukia jo pagalbos (Gailienė ir kt., 2008).

Šiame amžiuje mergaitė tampa savo vidumi ir išore moterimi, o berniukas vyru. Atsiranda domėjimasis priešinga lytimi, iškyla nauji interesai, formuojasi pastovesni idealai, siekiai. Šiuo amžiaus tarpsniu labai svarbu sudaryti tinkamą paaugliui aplinką – kino filmai, televizijos laidos, literatūra, draugai, tėvų tarpusavio santykiai, mokytojo ir mokinių santykiai. Šis amžiaus tarpsnis uždeda antspaūdą, visam tolesniam žmogaus gyvenimui ir gali pakreipti geru arba blogu keliu (Vaitkevičius, 1992).

Teigiama, kad paauglystėje išryškėja asmenybės aktyvumas: griebiamasi šio ir to. Ne visa kas pradėta baigiama, nes vienoda veikla greit pabosta. Užklasiniai interesai esti stipresni už mokyklinius. Nuo to nukenčia mokymosi pažangumas, įprotis sistemingai mokytis. Paauglys susidomi savo asmenybe ir perdėtai reaguoja į jo adresu pasakytus žodžius (Jovaiša, 1996).

Paauglio pažintinės galimybės ir noras pažinti skiriasi nuo jaunesnio mokyklinio amžiaus vaiko. Paauglys nesitenkina tuo, ką mato, liečia, ką jam rodo. Jis stengiasi pažinti daugiau, suvokti daiktų, reiškinių esmę, priežastinius ryšius, laukia iš mokytojo gilesnės argumentacijos kalbamais klausimais. Ir jeigu dėl pradinuko ginčijamasi – sugeba jis ar ne abstrakčiai mąstyti tai dėl paauglio visų psichologų nuomonė sutampa – paauglys jau mąsto abstrakčiai. Taigi mokykla, mokymasis joje iš knygų sąvokomis, turi didelės reikšmės protiniam paauglio vystymuisi (Vaitkevičius, 1992).

Paaugliui būdinga mąstyti abstrakčiai, nesivadovauti konkrečiais vaizdiniais. Šis mąstymo būdas vadinamas gebėjimu mąstyti apie mąstymą. Todėl paauglystėje įgijamas gebėjimas suprasti įvairius gyvenimo reiškinius ir abstrakčiai apie juos samprotauti (Gailienė ir kt., 2008).

Jaunuolis jau ieško savojo kelio, plečiasi jo akiratis, interesų ratas, formuojasi nuostatos į mokyklą, draugus, mokytojus. Dalis paauglių mokyklą lanko dėl draugų, kiti dėl žinių, tretį iš nuobodulio, dar kiti nenori jos lankyti, bodisi mokyklą, ypač kai kuriais mokytojais. Paauglys į suaugusius, taip pat ir į mokytojus, žiūri gana kritiškai. Draugų, autoritetų ieško bendraamžių tarpe. Savo socialinį statusą siekia įtvirtinti tarp draugų. Todėl mokytojui tenka sunkus uždavinys - rasti bendrą kalbą su paaugliu, užsitarnauti jo pasitikėjimą, įgyti autoritetą. O tai pasiekama dėmesiu paaugliui, bet vengiant per didelės globos, suteikiant jam savarankiškumo, gerbiant jo asmenybę ir, žinoma, savo erudicija, gebėjimu suprantamai perteikti žinias, mokiniams, organizuoti jų pačių mokymąsi ir kitokią veiklą, kad jie galėtų pasireikšti, patikrinti savo jėgas, įrodyti, ką gali kiekvienas visose ar bent jau „savo srityje“. Paauglys jau nesimoko vien dėl „švento pareigos jausmo“ kaip pradinukas. Jis jau motyvuoja savo veiklą. Todėl opi pedagoginė problema - formuoti plačius socialinius paauglio motyvus, jo savimeilės, sėkmės veikloje pagrindu. O veikti, pažinti kiekvienas paauglys to labai trokšta. Tik nereikia šio noro slopinti per dideliais ar mažais reikalavimais, priekaištavimu, barimu, monotonija (Vaitkevičius, 1992).

Paauglio mąstymas artėja prie suaugusio žmogaus mąstymo (abstraktaus). Tai liečia ir kitus psichinius procesus (atmintį, dėmesį), (Vaitkevičius, 1992).

Paauglio santykiai palaipsniui formuojasi ir darosi pastovesni, ilgalaikiškesni, draugystei būdingi tarpusavio išipareigojimai ir pasitikėjimai. Paauglio charakteristika: reikia pabrėžti, kad svarbiausi šio laikotarpio vystymosi veiksniai – dėl mokymosi mokykloje, išsiplėtusi veiklos sfera ir bendravimas (Zambacevičienė, 2006).

Ypač svarbi paauglio asmenybės charakteristika – intensyvus dorovinės sąmonės vystymasis. Paauglys pradeda pats vertinti savo ir kitų elgesį pagal savus vertinimo kriterijus, kurie dažniausiai yra subjektyvūs, neretai atsitiktiniai, proginiai. Tačiau paauglys nori turėti savo nuomonę, su kuria skaitytusi aplinkiniai, suaugusieji. Korekcija iš šalies čia turi būti labai apdairi, taktiška, eiti per paauglio asmenybę (Vaitkevičius, 1992).

Pabrėždamas ir apibrėždamas save paauglys nepaliaujamai tikrinasi, indentifikuodamas su bendraamžiais, jam svarbiais suaugusiais asmenimis. Dažnai atrodo, kad jis vaidina savo gyvenimą, atlikdamas tai vieną, tai kitą vaidmenį, o tai savo ruožtu didina vidinę jo išgyvenimų sumaištį (Pikūnas, Palunskienė, 2001).

Paauglys ieško idealo. Berniukus vilioja drąsa, jėga, vikrumas, valingumas. Todėl stokojančiam patirties paaugliui idealu gali tapti pramuštgalvis, diktatorius, chuliganas, kaprizingas užsispyrėlis. Gėriui nuo blogio atskirti reikia pedagoginės paramos, patarimo (Vaitkevičius, 1992).

Paauglystėje atsiranda dar vienas naujas asmenybės dorovinis bruožas - noras turėti artimų draugų vienamečių tarpe. Ir jeigu tokių suranda jais pasitiki, seka. Taip formuojasi mikrogrupės, atsiranda neformalus lyderiai. Pedagogui - svarbu ne naikinti mikrogrupes, o jas ir jų lyderius išsiaiškinti, surasti bendrą kalbą, kad nukreiptų reikiama linkme jų interesus, veiklą, formuojant tikro vyro, tikros moters, piliečio idealą. Juo labiau tai svarbu, kad šiuo amžiaus tarpsniu atsiranda rimta pažiūra į savo ateitį, savo padėtį visuomenėje dabar ir ateityje, į visuomenę, tautą. Ir šį jausmą svarbu išnaudoti, nukreipti jį reikiama linkme per paties paauglio savimone, tai yra savipažinimą, savianalizę, savivertinimą, saviugdą ar išsireikšti grupės visuomenės fone (Vaitkevičius, 1992). Paauglio tikslas tapti vientisu, o tai įmanoma tik pajutus tęstinumą tarp to kuo vaikas yra dabar (paauglystėje), ir tarp to, kas jo laukia numatomoje ateityje (Pikūnas, Palunskienė, 2001).

3.2. PAŽYMIO PSICHOLOGINIS ASPEKTAS

Vertinimas - tiek formalus, tiek neformalus, apgalvotas ar kilęs laisvai, sąmoningai arba išsprūdę - veikia mokinius, ypač paauglius. Mokymas paveikia žmogaus protą, o vertinimo rezultatai sminga į širdį. Nors ir suvokiama, kad vertinimo klimatas, kuriame mokiniai gyvena, yra lemiamas mokymo ir mokymosi dalis, tačiau vis dėlto, tai ką mokiniai patiria vertinami, lydi juos visą gyvenimą ir ateityje iš esmės nulemia jų gebėjimą mokytis. Juk kaip ir kiekvienas yra patyręs, kad vertinimas gali pakylėti arba pastūmėti atmeti, jis kelia baimę arba susijaudinimą ir tik retai būna neutrali patirtis. Paklausus bet kurį suaugusįjį apie geriausius ir blogiausius prisiminimus iš mokyklos, ir kiekvienam atmintyje net ir po daugelio metų iškyla vertinimo epizodai. Kurie, deja dažniausiai skaudūs. Psichologai jau seniai pripažino emocijų vaidmenį mokymosi procese (Weeden ir kt, 2005).

Mokytojas vertindamas atlieka lyg teisėjo vaidmenį, kadangi vertina mokinių pagrindinę veiklą - jų mokymąsi. O savo veiklos įvertinimui nė vienas žmogus, o juo labiau paauglys, nėra abejingas. Juk kiekvienas, nori, kad jo veikla būtų pastebėta ir kuo geriau atžymėta.

Todėl mokymosi rezultatų tikrinimas ir vertinimas mokiniui - asmeniškai svarbus faktas, iš kitos pusės tai – labai subtilus ir sudėtingas pedagoginio proceso komponentas (Rajeckas, 1998).

Šventickas (2002), remdamasis B. Ananjevu (1977), kuris yra parašęs monografiją apie įvairiapusį pažymio poveikį sako, kad vaiko intelektualinės raidos tempai pagreitėja ar sulėtėja tiesiogiai veikiant pažymiui. Taip pat jis pabrėžia auklėjamąją funkciją. Jis nurodė, kad pažymys turi nemažai įtakos ne tik per pamoką, bet ir formuojantis santykiams tarp mokinio ir jo šeimos narių, draugų.

Mokymosi programos glaudžiau derinamos su vertinimo reikalavimais, o tai riboja kai kurių ugdytinių galimybę parodyti savo gebėjimus, taip pat esama pavojaus stigmatizuoti, kuris kyla iš atviros, kai kurių vertinimo procedurų formos ir kategoriškumo jų rezultatų pobūdžio. Tokiu atveju kai kurie mokiniai gali tiesiog atsisakyti dalyvauti, nusišalinti (Pollard ir kt., 2002).

Tėvai ir mokytojai ypač domisi, kaip paauglys mokosi, bet jiems per mažai rūpi, kas vyksta jo vidiniame pasaulyje, koks jo turinys ir kaip jis formuojasi. Mokyklinės žinios yra tik dalis paauglio asmenybės, tik pažintinis sluoksnis ir tai ne pagrindinis. Svarbų asmenybės struktūros komponentą sudaro emocijos ir valia, moralinės nuostatos ir vaiko planuojama ateities perspektyva. Mokyklos pažymiais vertinamos žinios, bet ne vaiko asmenybės visuma. Penketas, ketvertas, trejetas ar dvejetas nereiškia, kad paauglys visais požiūriais tiek vertas. Reikėtų sužinoti, kodėl toks pažymys gautas. Nuolatiniai nepasisekimai ir konfliktai neleidžia pastebėti teigiamų savybių. Tokių vaikų pasitaiko ir su giliais interesais, iniciatyva, kūrybingumu (Gučas, 1990).

x x x

Apibendrinant literatūros apžvalgą galima daryti išvadą, kad ne visada būtina akcentuoti tik kūno kultūros mokymosi rezultatus, nes kitu atveju gali likti nepastebėti kiti paauglio siekimai, jo potencialios psichinės ir fizinės raidos galimybės. Humanistinio ugdymo teoriją, teigia nelygstamą asmens vertę, akcentuoja kiekvieno individo unikalumą, neigia bet kokią individų lyginimą vieną su kitu, skirstymą į „gerus“ ir „blogus“. Kadangi kiekvienas žmogus yra bendruomenės narys ir integrali įvairiausių – ir teigiamų ir neigiamų, ir labai menkai išplėtotų - bruožų, savybių, gebėjimų, talentų visuma, todėl vertinant individo pasiekimus reikia jį lyginti ne tik su juo pačiu, bet ir su kitais individualais. Tačiau visuomet reikia siekti išsaugoti visus įgimtus bruožus, individualias potencines galias, nes tikrai ne visi žmonės kurioje nors srityje yra gabūs, talentingi ir kūrybingi. Mokytojo viena iš užduočių gebėti pastebėti gabumus, išvelgiant teigiamas savybes ir jį pakreipti tinkama linkme. Kūno kultūros pasiekimų, vertinimo sistema tinka mokiniams įvertinti ir kai formuojasi asmenybės pamatai: kada būtina ugdytis svarbiausius bruožus – saugumo, pripažinimo, meilės, bendrumo, savo vertės pajautimo bei pagarbos. Mokytojai turi

galimybę matyti, pažinti, įvertinti kiekvieną paauglį individualiai: lygindami jo pasiekimus su kūno kultūros programos reikalavimais, kartu nustatydami ugdytinio vietą tarp kitų grupės narių, neužgožiant jų asmenybės. Taip pat svarbu nepamiršti paminėti, kad požiūris į mokymosi pasikeitimus paskatino permąstyti visus ugdymo proceso aspektus. Teigiama, kad šiuolaikinis mokytojas mokiniams neturi būti teisėjas, nepakeičiamas informacijos teikėjas, svarbiausias ekspertas, vienintelis sprendimų priėmėjas, griežtos kontrolės vykdytojas ar diktatorius. Mokytojas vis dėlto turėtų tapti gyvenimo tiesų liudytoju, mokymosi galimybių kūrėju, konsultantu, partneriu, padėjėju ir derybininku. Nuo to iš esmės keičiasi ir pasiekimų vertinimas. Vienu iš svarbiausių vertinimo uždavinių turi tapti pagalba besimokančiajam. Mokinio vaidmuo pasiekimų vertinime turi būti aktyvus. Šiandieniniai mokiniai turi būti pasirengę mokytis visą gyvenimą. Tik nuolat mokydami, savarankiškai keldami savo kompetenciją, jie galės būti aktyvūs žinių visuomenės nariai. Tai pamatinės idėjos kurios pagal mokyklos galimybes ir mokinio ugdymosi lukesčius apibrėžė mūsų suplanuoto vienos alternatyvos ugdomojo eksperimento turinį ir technologiją.

4. VIII KLASĖS MOKINIŲ KŪNO KULTŪROS PASIEKIMŲ VERTINIMO SAMPRATOS KAITOS TYRIMAS

4.1. TYRIMO ORGANIZAVIMAS IR METODIKA

Šiame magistro darbe buvo naudoti šie tyrimų metodai:

1. Literatūros šaltinių analizė.
2. Apklausa raštu.
3. Fizinų ypatybių testavimas.
4. Ugdomasis eksperimentas.
5. Statistinė analizė.

Literatūros šaltinių analize apibendrintos siekiant idėjos ir nuomonės apie mokinių pasiekimų per kūno kultūros pamokas vertinimas ir nuomonės apie jų ugdymo prielaidas, aptartos pagrindinės sąvokos, pagrįstas temos aktualumas ir lyginamoji tyrimo duomenų analizė.

Testuotos mokinių fizinės ypatybės.

Apklausos raštu metodu buvo tirta mokinių nuomonė apie pasiekimų vertinimo sampratą per kūno kultūros pamokas, sudaryta anketa iš atviro ir uždaro tipo klausimų. Anketa buvo skirta VIII klasės merginoms ir vaikinams. Anketa sudarė dvidešimt klausimų. Suskirstėme anketinę apklausą į grupes atlikome 2011 metų žiemą (sausio mėnesį) ir 2011 metų pavasarį (gegužės mėnesį) apklausti 63 mokiniai (35 merginos ir 28 vaikinai) Anykščių Antano Baranausko vidurinės mokyklos VIII klasių (8a, 8b, 8c) pagrindinės medicininės fizinio pajėgumo grupės merginos ir vaikinai.

Vienos alternatyvos ugdomuoju eksperimentu siekta įvertinti pedagoginio poveikio technologiją: mokinių požiūrio į pasiekimų vertinimą per kūno kultūros pamokas bei jų įvertinimo suvokimo kaitą.

4.2. UGDOMASIS EKSPERIMENTAS

Ugdomasis eksperimentas atliktas 2011m. sausio – gegužės mėnesiais Anykščių A. Baranausko vidurinėje mokykloje. Jame dalyvavo VIII klasių pagrindinės medicinos pajėgumo grupės abiejų lyčių mokiniai. Pasirinktas vienos alternatyvos eksperimentas. Ugdomąjį eksperimentą atliko keturi kūno kultūros mokytojai. Tyrimo metu VIII klasės dirbo pagal mūsų sudarytą eksperimentinį kūno kultūros pamokų turinį, įkomponuojant tradicines fizinių ypatybių lavinimosi priemones ir naują technologiją. Buvo siekiama humaniškumu ir demokratiškumu, pokalbiais, diskusijomis, testais padėti paaugliams suvokti kūno kultūros pasiekimų vertinimo

naudą pagal Bloomo taksonomiją suvoktų pasiekimų vertinimo reikšme tai yra, kad paaugliai žinotų, suprastų, taikytų, analizuotų, sintezuotų, mokėtų įvertinti vertinimą. Siekiant, kad paaugliams vertinimas taptų aiškesnis, objektyvesnis, nekeltų didelio nerimo, net baimės, o skatintų ugdytinio asmenybės brandą, keltų fizinio ugdymosi motyvaciją. Todėl planuojant labai svarbu atsižvelgti į konkrečios klasės mokinių išmokimo lygį, poreikius, mokymosi stilių ir polinkius, mokymosi vietą ir laiką (Pradinio ir pagrindinio ugdymo bendrosios programos, 2008).

Per visas kūno kultūros pamokas, po paskelbtų pamokos uždavinių, buvo aptariami įvairūs pasiekimų vertinimo aspektai. Aiškinamasi vertinimo reikšmė ir nauda, vertinimo kriterijai pagal bendruosius standartus. Pamokos pagrindinėje dalyje, mokantis naujų veiksmų, ir juos įtvirtinant siekiama komentuoti ir išvengti galimų klaidų, mokomasi įsivertinti. Pamokos baigiamoje dalyje aiškinamasi, kaip mokiniai suprato vertinimo reikšmingumą, kriterijus, kaip jie buvo ir bus įvertinti. Suteikiama galimybė jiems trumpai pasisakyti. O vertinimo metu mokytojas pagrindžia, kodėl yra rašomas būtent toks, o ne kitoks įvertinimas. Ugdomojo eksperimento pradžioje ir pabaigoje paaugliai užpildė anketą reikšdami nuomonę apie jų kūno kultūros pasiekimų vertinimą.

4.3. FIZINIŲ YPATYBIŲ TESTAVIMAS

VIII klasės mokinių fizinių ypatybių išlavėjimui nustatyti buvo taikyti šie testai:

1. Šuolis į tolį iš vietos – kojų raumenų galingumui įvertinti (pagal Skernevičių, Raslaną, Dadelienę, 2004).
2. 10 x 5 m bėgimas – vikrumui įvertinti (pagal Skernevičių, Raslaną, Dadelienę, 2004).
3. Kybojimas – rankų lenkiamųjų ir plačiausio nugaros raumens izometrinei jėgai ir išsvermei įvertinti (pagal Skernevičių, Raslaną, Dadelienę, 2004).
4. Sėstis ir siekti – liemens lankstumui įvertinti (pagal Skernevičių, Raslaną, Dadelienę, 2004).
5. Sėstis ir gultis – pilvo preso raumenų dinaminės jėgos išsvermei įvertinti (pagal Skernevičių, Raslaną, Dadelienę, 2004).

4.4. STATISTINĖ ANALIZĖ

Eksperimente dalyvavusių mokinių fizinių ypatybių rezultatai pateikti nurodant jų aritmetinius vidurkius (\bar{x}), standartinius nuokrypius (s), aritmetinio vidurkio paklaidą ($S\bar{x}$), variacijos koeficientus (v), Stjudento kriterijų (t), skirtumo reikšmingumą (p).

Anketinės apklausos rezultatų skirtumams įvertinti buvo taikyta Notkino lentelė (Skernevičius, Raslanas, Dadelienė, 2004). Tyrimo duomenys buvo apdoroti "STATISTICA" ir MS "EXCEL" kompiuterinėmis programomis.

5. UGDOMOJO EKSPERIMENTO REZULTATAI IR JŲ APTARIMAS

5. 1. VIII KLASĖS MERGINŲ IR VAIKINŲ ANKETINĖS APKLAUSOS REZULTATAI

Tyrimo anketa buvo sudaryta iš 20 klausimų, ji grupuota į:

- Demografinius duomenis;
- Pažymio aktualumą mokiniams;
- Mokinių ir mokytojų aspektus;
- Paauglio psichologinius aspektus;
- Pamokos vertinimo aspektus.

Iš atsakymų į pateiktos anketos klausimus galime spręsti apie ugdomojo eksperimento poveikį. Anketą mokiniai pildė anonimiškai sutartiniu ženklu pažymėdami vieną iš galimų variantų arba parašydami savo nuomonę tam skirtose vietose. Apklausoje dalyvavo šešiasdešimt trys aštuntos klasės mokiniai.

Norėdami sužinoti kokią dalį iš apklausoje dalyvaujančių mokinių sudaro merginos ir vaikinai, pirmuoju anketos klausimu išsiaiškinta, kad tiek prieš ugdomąjį eksperimentą tiek po jo, dalyvavo 35 merginos ir 28 vaikinai.

2 lentelė

VIII klasės merginų ir vaikinų anketinės apklausos rezultatai

Kl. nr.	Klausimai ir atsakymai	Prieš eksperimentą				Po eksperimento			
		Merginos		Vaikinai		Merginos		Vaikinai	
		n	%	n	%	n	%	n	%
<i>1</i>	<i>2</i>	<i>3</i>	<i>4</i>	<i>5</i>	<i>6</i>	<i>7</i>	<i>8</i>	<i>9</i>	<i>10</i>
1. Kūno kultūros pamokos Tau?									
a	Patinka	16	46	23	82	21	60	21	75
b	Nepatinka	13	37	1	4	8	23	6	21
c	Negaliu atsakyti	4	11	4	14	6	17	1	4
d	Kita	2	6	0	0	0	0	0	0

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
2.	Ar Tau svarbus kūno kultūros pažymys?								
a	Taip	20	58	17	61	18	51	13	46
b	Ne	7	20	4	14	4	11	6	21
c	Kartais	4	11	7	25	11	31	6	21
d	Stengiuosi dėl tėvų	4	11	0	0	2	7	3	21
e	Kita	0	0	0	0	0	0	3	12
3.	Ar pažymys Tave skatina mokytis geriau?								
a	Taip	21	60	12	43	18	51	10	36
b	Ne	6	17	10	36	10	29	11	39
c	Kartais	8	23	6	21	7	20	7	25
d	Kita	0	0	0	0	0	0	0	0
4.	Ar tavo pasiekimus kūno kultūros mokytojas(-a) vertina objektyviai?								
a	Taip	14	40	9	32	16	46	14	50
b	Ne	8	23	3	11	8	23	2	7
c	Nežinau	11	31	16	57	11	31	16	12
d	Kita	2	6	0	0	0	0	0	0
5.	Ar kūno kultūros mokytojas (-a) vertindamas Tavo rezultatus mažina reikalavimus Tavo naudai?								
a	Taip	9	26	2	7	8	23	1	4
b	Ne	18	51	12	43	19	54	17	60
c	Nežinau	7	20	14	50	7	20	10	36
d	Kita	1	3	0	0	1	3	0	0
6.	Ar kūno kultūros mokytojas (-a) vertindamas Tavo rezultatus atsižvelgia į kitų mokomųjų dalykų įvertinimus?								
a	Taip	7	20	3	7	5	14	2	7
b	Ne	19	54	18	64	24	69	14	50
c	Nežinau	8	23	8	29	6	17	12	43

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
d	Kita	1	1	0	0	0	0	0	0
7.	Ar geri santykiai su mokytoju (-a) Tau leidžia gauti geresnį įvertinimą?								
a	Visada	1	3	2	7	3	9	3	12
b	Kartais	17	48	12	43	13	37	6	21
c	Niekada	9	26	7	25	12	34	8	28
d	Nežinau	8	23	7	25	7	20	11	39
8.	Ar aišku, kodėl esi įvertinamas būtent tokiu pažymiu?								
a	Taip	13	37	20	71	17	48	20	72
b	Ne	5	15	0	0	4	11	4	14
c	Ne visada	17	48	8	29	14	26	4	14
9.	Ar mokytojo įvertinimas priklauso nuo išorinių veiksnių (nuotaikos, emocijų) ?								
a	Visada	3	8	1	4	2	7	3	12
b	Kartais	19	54	8	29	18	51	9	31
c	Niekada	5	15	10	36	11	31	11	39
d	Nežinau	8	23	9	31	4	11	5	18
10.	Ar kūno kultūros pažymys lemia Tavo ir mokytojo (-os) santykius?								
a	Taip	10	28	5	18	8	23	5	18
b	Ne	19	54	21	75	21	60	14	50
c	Nežinau	5	15	2	7	5	14	9	39
d	Kita	1	3	0	0	1	3	0	0
11.	Ar manai, kad pažymys yra mainai už gerą įdirbį?								
a	Taip	20	58	11	39	24	69	15	54
b	Ne	7	20	6	22	7	20	7	25
c	Nežinau	8	22	11	39	4	11	6	21

<i>I</i>	<i>2</i>	<i>3</i>	<i>4</i>	<i>5</i>	<i>6</i>	<i>7</i>	<i>8</i>	<i>9</i>	<i>10</i>
c	Kartais	9	26	8	29	12	35	5	18
d	Visada	4	11	2	7	0	0	0	0
e	Kita	0	0	0	0	0	0	0	0
17.	Ar kūno kultūros pamokas lankai tik dėl pažymio?								
a	Taip	16	46	6	21	12	35	4	14
b	Ne	14	40	19	67	20	55	22	79
c	Kartais	3	8	1	4	2	7	2	7
a	Visada	2	6	1	4	0	0	0	0
b	Kita	0	0	1	4	1	3	0	0
18.	Ar nelauktai žemas įvertinimas „nenumuša“ noro toliau sportuoti po pamokų?								
a	Ne	15	4	20	71	13	37	18	64
b	Kartais	13	37	5	18	12	54	5	18
c	Visada	6	17	3	11	3	9	5	18
d	Kita	1	3	0	0	0	0	0	0
19.	Kaip manai kuo įvertinimas svarbus Tau?								
	Atsakė	22	63	18	52	11	39	14	50
	Neatsakė	13	37	17	48	17	61	14	50

- Merginų ir vaikinių atsakymų, skirtumų reikšmingumas atsakymų, $p < 0,05$, po antrosios apklausos.
- II apklausos metu padidėjas atsakymų procentas.

Ugdomojo eksperimento pradžioje buvo aiškintasi, kokia merginų ir vaikinių nuomonė apie kūno kultūros pamokas. Siekdami sužinoti nuomonę apie kūno kultūros pamokas, buvo užduotas klausimas „Kūno kultūros pamokos Tau?“ Paaikškėjo, kad eksperimento pradžioje (I apklausa) 82 proc. vaikinių ir 46 proc. merginų kūno kultūros pamokos labiau patinka, skirtumas tarp merginų ir vaikinių atsakymų statistiškai nereikšmingas ($p > 0,05$). Antros apklausos metu paaikškėjo, kad

merginų požiūris apie vedamas kūno kultūros pamokas pagerėjo. Tai teigė 60 proc. merginų ir 75 proc. vaikinų. Merginų kurioms nepatinka kūno kultūros pamokos po eksperimento sumažėjo, o vaikinų padaugėjo. Vis dėlto galime teigti, kad dauguma merginų ir vaikinų teigiamai atsiliepia apie kūno kultūros pamokas tiek I, tiek II apklausos metu. Statistiškai įvertinus paaiškėjo, kad merginų ir vaikinų nuomonės šiuo klausimu nedaug skyrėsi.

Tyrimo metu buvo domėtasi kūno kultūros pažymio svarbumu. Aiškinomės kam svarbesnis kūno kultūros pažymys - merginoms ar vaikinams. Pirmos apklausos metu daugiau kaip pusė apklaustųjų (58 proc.) merginų, o vaikinų (61 proc.) teigia, kad kūno kultūros pažymys jiems yra svarbus, skirtumas tarp šių atsakymų statistiškai nereikšmingas ($p>0,05$). Vadinasi pažymys abiejų lyčių mokiniams yra svarbus panašiai. Be to, pažymys nėra svarbus 20 proc. merginų ir 14 proc. vaikinų. Atsakymą, kad pažymys „kartais“ svarbus pasirinko 11 proc. merginų ir 25 proc. vaikinų. Gauti įvertinimą stengiantis dėl tėvų nemano nei vienas vaikinai, o 11 proc. merginų mano priešingai. Antros apklausos rezultatai parodė, kad pažymys tiek merginoms (51 proc.) tiek vaikinams (46 proc.) yra svarbus. Pažymys nėra svarbus 11 proc. merginų ir 21 proc. vaikinų. Kad pažymys „kartais“ svarbus kaip ir I apklausos metu pasirinko 11 proc. merginų ir 21 proc. vaikinų. Tačiau skirtumas abiejų lyčių tiriamųjų atsakymų statistiškai nereikšmingas ($p>0,05$). Gauti įvertinimą stengiantis dėl tėvų mano 7 proc. merginų ir 21 proc. vaikinų. Kitos svarbumo priežastys po eksperimento buvo tik 12 proc. vaikinų ir nė vienai merginai. Vertinant lyties aspektu VIII klasės mokinių atsakymus apie kūno kultūros pažymio svarbumą galime teigti, kad pažymys vienodai svarbus merginoms ir vaikinams.

Analizuodami ar pažymys aštuntokus skatina mokytis geriau nustebome, kad pirmos apklausos metu daugumos merginų ir vaikinų nuomonė tokia: tik 60 proc. merginų ir 43 proc. vaikinų teigia, kad „taip“ pažymys skatina siekti aukštesnių rezultatų (skirtumas statistiškai nereikšmingas, $p>0,05$). Kad pažymys neskatina siekti aukštesnių kūno kultūros rezultatų teigė 17 proc. merginų ir 36 proc. vaikinų. Kad „kartais“ pažymys skatina siekti aukštesnių rezultatų teigė 23 proc. merginų ir 21 proc. vaikinų. Antros apklausos metu jau mažiau, o tik 51 proc. merginų ir 36 proc. vaikinų teigia, kad „taip“ - pažymys juos skatina siekti aukštesnių rezultatų (skirtumas statistiškai nereikšmingas, $p>0,05$). Atsakymą „ne“ (tai yra neskatina) pasirinko 29 proc. merginų ir 39 proc. vaikinų, o atsakymą, kad „kartais“ skatina mokytis geriau - pasirinko 20 proc. merginų ir 25 proc. vaikinų. Apibendrinant matome, kad tiek merginoms, tiek vaikinams pažymys skatina siekti aukštesnių mokymosi rezultatų.

Norėdami sužinoti paauglių nuomonę apie vertinimo objektyvumą jiems buvo pateiktas klausimas „Ar tavo pasiekimus kūno kultūros mokytojas(-a) vertina objektyviai?“ Atsakymą „taip“ pasirinko 40 proc. merginų ir 32 proc. vaikinų. Kad vertinami neobjektyviai atsakymą teigė 23 proc. merginų ir 11 proc. vaikinų. Daugiau nei pusė - 57 proc. vaikinų ir tik 31 proc. merginų atsakė -

„nežinau“. Vadinasi šie ugdytiniai nežino ar vertinami objektyviai ar ne. Antros apklausos metu 46 proc. merginų ir 50 proc. vaikinių mano, kad jie yra vertinami objektyviai. Dėl to, kad jie vertinami neobjektyviai teigė tik 23 proc. merginų ir 7 proc. vaikinių. Kad nežino ar juos vertina objektyviai ar ne aštuntokų vaikinių skaičius šiek tiek sumažėjo (nei I apklausos metu). Todėl iš gautų duomenų galime teigti, kad vaikinių abejonės dėl vertinimo objektyvumo po II apklausos sumažėjo, nors skirtumas ir nėra statistiškai reikšmingas.

Pirmoje apklausoje tiramųjų klausėme „Ar geri santykiai su mokytoju (-a) leidžia gauti geresnį įvertinimą?“ Į teiginį „visada“ atsakė 3 proc. merginų ir 7 proc. vaikinių. Kad „kartais“ geri santykiai su mokytoju leidžia gauti geresnį įvertinimą teigė panašiai abiejų lyčių paaugliai: 48 proc. merginų ir 43 proc. vaikinių. Atsakymą „niekada“ - geri santykiai neleidžia gauti geresnio įvertinimo - atsakė 26 proc. vaikinių ir 25 proc. merginų. Atsakymą „nežinau“ pasirinko 23 proc. merginų ir 25 proc. vaikinių. Po II apklausos daugiau merginų ir vaikinių teigė, kad geri santykiai su mokytoju „visada“ leidžia gauti geresnį įvertinimą. Kad „kartais“ geri santykiai su mokytoju leidžia gauti geresnį įvertinimą po II apklausos teigė mažiau tai yra 37 proc. merginų ir 38 proc. vaikinių (nuomonių kaitos skirtumas statistiškai nereikšmingas). Į teiginį „niekada“ atsakė daugiau tyriamųjų: 34 proc. merginų ir 28 proc. vaikinių (skirtumas statistiškai nereikšmingas). Po II apklausos 20 proc. merginų ir net 39 proc. vaikinių jų skaičius padidėjo nežinojo ar geri santykiai su mokytoju leidžia gauti geresnį įvertinimą. Vadinasi iš gautų duomenų matome, kad mažiau nei pusė aštuntokų mano, jog geri santykiai su mokytoju leidžia gauti geresnį įvertinimą.

Norėdami sužinoti ar mokiniams aišku, kodėl yra įvertinami atitinkamu pažymiu pateikėme jiems klausimą „Ar aišku, kodėl įvertinamas būtent tokiu pažymiu?“ Pirmos apklausos metu tik 37 proc. merginų ir net 71 proc. vaikinių teigė, kad aišku, kodėl kūno kultūros mokytojas (-a) juos vertina būtent tokiu pažymiu. Kaip matome iš gautų duomenų vis dėlto vertinimas yra aiškesnis vaikiniams nei merginoms nors atsakymų skirtumas lyčių atžvilgiu statistiškai reikšmingas. Pažymys „ne visada“ aiškus yra 48 proc. merginų ir 29 proc. vaikinių. Atsakymą „ne“ pasirinko 15 proc. merginų ir nei vienas vaikinai. Po antros apklausos daugiau tyriamųjų 48 proc. merginų ir 72 proc. vaikinių tapo aiškiau, kodėl jie įvertinami tokiu pažymiu. Atsakymų skirtumas lyčių atžvilgiu statistiškai nereikšmingas ($p > 0,05$). Nors „ne visada“ aišku dėl pažymio įvertinimo 26 proc. merginų ir 14 proc. vaikinių. Atsakymą, kad įvertinimas konkrečiu pažymiu jiems neaiškus pasirinko 11 proc. merginų ir 14 proc. vaikinių. Apibendrinant galime teigti, kad po II apklausos vaikiniams tapo aiškiau, kodėl jie gauna būtent tokį įvertinimą, o merginų nuomonių skirtumas nebuvo labai ryškus tarp I ir II apklausos.

Pasiteiravome paauglių „Ar mokytojo įvertinimas priklauso nuo išorinių veiksnių (nuotaikos, emocijų)?“ Į teiginį „visada“ atsakė tik 8 proc. merginų ir 4 proc. vaikinių. Kad „kartais“ išoriniai veiksniai turi įtakos pažymiui - teigė 54 proc. merginų ir tik 29 proc. vaikinių

(skirtumas statistiškai nereikšmingas, $p > 0,05$). Atsakymą „niekada“ pasirinko 15 proc. merginų ir 36 proc. vaikinių. Nežinančiųjų paauglių buvo 23 proc. merginų ir 31 proc. vaikinių. Po II apklausos atsakymą „visada“ pasirinko 7 proc. merginų ir šiek tiek daugiau, tai yra 12 proc. vaikinių. „Kartais“ atsakė 51 proc. merginų ir 31 proc. vaikinių (atsakymų tarp vaikinių ir merginų skirtumas statistiškai nereikšmingas). Kad „niekada“ nepriklauso mokytojo įvertinimas nuo išorinių veiksnių - teigė 31 proc. merginų ir 39 proc. vaikinių. Skirtumas statistiškai nereikšmingas. Atsakymą „nežinau“ pasirinko 11 proc. merginų ir 18 proc. vaikinių. Apibendrinami rezultatus galime teigti, kad mokytojo įvertinimas nuo mūsų įvardintų išorinių veiksnių didelės įtakos neturi.

Tyriamųjų paklausėme „Ar manai, kad pažymys yra mainai už gerą įdirbį?“. Pirmos apklausos metu net 58 proc. merginų ir tik 39 proc. vaikinių teigė, kad „taip“ - pažymys yra mainai už gerą įdirbį (skirtumas tarp atsakymų statistiškai nereikšmingas, $p > 0,05$). Į teiginį „ne“ paaugliai atsakė panašiai: 20 proc. merginų ir 22 proc. vaikinių. Nežinojo ar pažymys mainai už gerą įdirbį ar ne tai yra atsakymą „nežinau“ pasirinko 22 proc. merginų ir 11 proc. vaikinių. Antros apklausos metu atsakymą „taip“ pasirinko daugiau tyriamųjų: 69 proc. merginų ir 54 proc. vaikinių (skirtumas lyčių atžvilgiu statistiškai nereikšmingas). Atsakymą „ne“ pasirinko 20 proc. merginų ir 25 proc. vaikinių, atsakymų skirtumas tarp lyčių statistiškai nereikšmingas ($p > 0,05$). Nežinojo 11 proc. merginų ir 21 proc. vaikinių. Vertinant VIII klasės mokinių atsakymus ar pažymys yra mainai už gerą įdirbį galime teigti, kad panašiai mano ir merginos, ir vaikinai.

Ugdomojo eksperimento pradžioje, paklausėme paauglių „Ar svarbi vertinimo mokomoji paskirtis?“. Daugiau kaip pusė paauglių (68 proc. merginų ir 74 proc. vaikinių) atsakė teigiamai, pasirinkdami atsakymą „svarbi“. Skirtumas tarp lyčių atsakymų statistiškai nereikšmingas ($p > 0,05$). „Neturi reikšmės“ teigė 15 proc. merginų ir 4 proc. vaikinių. „Kartais“ svarbi teigė 11 proc. merginų ir 18 proc. vaikinių, skirtumas statistiškai nereikšmingas ($p > 0,05$). Antros apklausos metu jau mažiau tai yra 61 proc. merginų ir 58 proc. vaikinių teigė, kad „svarbi“ vertinimo mokomoji paskirtis. Skirtumas tarp lyčių atsakymų statistiškai nereikšmingas ($p > 0,05$). Atsakymą „nesvarbi“ pasirinko tik 11 proc. merginų ir 21 proc. vaikinių. Kad „kartais“ svarbi teigė jau daugiau tai yra 17 proc. merginų ir 21 proc. vaikinių, o atsakymą „neturi reikšmės“ pažymėjo 11 proc. merginų ir nei vienas vaikinai. Vadinasi galime teigti, kad abiejų lyčių mokiniams panašiai svarbi vertinimo mokomoji paskirtis, nes nuomonių skirtumas yra statistiškai nereikšmingas.

Aštuntokams pateikėme klausimą „Ar jiems svarbi vertinimo lavinamoji paskirtis?“. Eksperimento pradžioje teigiamą atsakymą pasirinko 60 proc. merginų ir 66 proc. vaikinių. Mokinių nuomonė, kad „nesvarbi“ vertinimo lavinamoji paskirtis pasiskirstė tarp 15 proc. merginų ir 11 proc. vaikinių. Atsakymą „kartais“ svarbi pasirinko 15 proc. merginų ir 29 proc. vaikinių. Kitos svarbumo priežastys sudarė tik 10 proc. merginų ir nei vienam vaikinui. Po antros apklausos daugiau ugdytinių, tai yra 74 proc. merginų ir 60 proc. vaikinių teigė, kad „svarbi“ vertinimo

lavinamojo paskirtis. Skirtumas lyčių atžvilgiu statistiškai nereikšmingas ($p > 0,05$). Atsakymą „nesvarbi“ pažymėjo mažiau, tai yra 6 proc. merginų ir daugiau tai yra 14 proc. vaikinių. Atsakymą „kartais“ svarbi teigė 11 proc. merginų ir 21 proc. vaikinių. Ir tik 9 proc. merginų ir 5 proc. vaikinių pažymėjo kitas svarbumo priežastis. Sprendžiant iš gautų duomenų matyti, kad merginoms ir vaikinams yra vienodai svarbi vertinimo lavinamoji paskirtis.

Aiškinamės „Ar svarbi vertinimo kontrolinė paskirtis?“. Pirmoji apklausa parodė, kad „taip“ svarbi, nes teigiamai atsakė net 63 proc. merginų ir 43 proc. vaikinių, skirtumas statistiškai nereikšmingas. „Nesvarbi“ - teigė 17 proc. merginų ir 18 proc. vaikinių. Atsakymą „kartais“ svarbi pasirinko 20 proc. merginų ir 39 proc. vaikinių. Atsakymą „kita“ nepasirinko nei vienas paauglys pirmoje ir antroje apklausoje. Tačiau antroje apklausoje atsakymą „taip“ rinkosi jau mažiau, tai yra 40 proc. merginų ir daugiau - 46 proc. vaikinių, skirtumas tarp lyčių statistiškai nereikšmingas ($p > 0,05$). Atsakymą „nesvarbi“ pasirinko šiek tiek daugiau - 46% merginų ir 36% vaikinių, kad „kartais“ svarbi teigė 16 proc. merginų ir 18 proc. vaikinių. Apibendrinant galime teigti, kad abiejų lyčių paaugliams panašiai svarbi vertinimo kontrolinė paskirtis.

I klausimą „Ar svarbi vertinimo diagnostinė paskirtis?“ teigiamai atsakė 43 proc. merginų ir tik 37 proc. vaikinių. Kad „nesvarbi“ atsakė net 26 proc. merginų ir tiek pat vaikinių. Atsakymą „kartais“ svarbi pasirinko 31 proc. merginų ir 37 proc. vaikinių. Antros apklausos metu, kad vertinimo diagnostinė paskirtis svarbi ir atsakymą „taip“ pažymėjo mažiau, tai yra 29 proc. merginų ir 36 proc. vaikinių. „Nesvarbi“ teigė daugiau, tai yra 39 proc. merginų ir 25 proc. vaikinių, atsakymų skirtumas tarp merginų ir vaikinių statistiškai nereikšmingas, ($p > 0,05$). Kad „kartais“ svarbi teigė 32 proc. merginų ir 39 proc. vaikinių, tai yra šiek tiek daugiau nei pirmosios apklausos metu. Kitos priežastys I ir II apklausos metu paaugliams neturėjo įtakos. Taigi iš gautų duomenų matome, kad ir merginoms, ir vaikinams panašiai svarbi vertinimo diagnostinė paskirtis.

Tyrimo metu sužinojome „Ar svarbi vertinimo pažinimo paskirtis?“ Pirmoje apklausoje atsakymą „taip“ pasirinko 52 proc. merginų ir 57 proc. vaikinių, skirtumas statistiškai nereikšmingas ($p > 0,05$). Kad „ne“ teigė 11 proc. merginų ir 7 proc. vaikinių. Atsakymą, kad „kartais“ svarbi vertinimo pažinimo paskirtis pasirinko 26 proc. merginų ir 29 proc. vaikinių. Kad „visada“ svarbi vertinimo pažinimo paskirtis teigė tik 11 proc. merginų ir tik 7 proc. vaikinių. Atsakymą „kita“ nepažymėjo nei vienas aštuntokas (-ė). Antrojo tyrimo metu merginų ir vaikinių nuomonė per daug nepasikeitė, nes atsakymą „taip“ pasirinko 54 proc. merginų ir 43 proc. vaikinių, atsakymų skirtumas lyčių atžvilgiu statistiškai nereikšmingas ($p > 0,05$). Atsakymą „nesvarbi“ pasirinko tiek pat 11 proc. merginų ir daugiau, tai yra 39 proc. vaikinių. Atsakymų skirtumas lyties atžvilgiu statistiškai reikšmingas ($p < 0,05$). Atsakymą „kartais“ svarbi vertinimo pažinimo paskirtis pažymėjo šiek tiek daugiau, tai yra 35 proc. merginų ir 18 proc. vaikinių. Atsakymai „visada“ svarbu ir „kitos“ priežastys merginoms ir vaikinams neatrodė reikšmingos ir jie nepažymėjo nieko. Taigi iš

gautų duomenų matome, kad vertinimo pažinimo paskirtis ugdanti sąžiningumą, atsakomybę, tvarkingumą daugumai paauglių (89 proc. merginų I ir II tyrimo metu ir 93 proc. vaikų I tyrimo metu, tik 61 proc. II tyrimo metu) yra svarbi.

Norėdami sužinoti dėl ko paaugliai lanko kūno kultūros pamokas paklausėme „Ar kūno kultūros pamokas lankai tik dėl pažymio?“ Atsakymą „taip“ pasirinko 46 proc. merginų ir 21 proc. vaikų. Priešingai manė 40 proc. merginų ir net 67 proc. vaikų, skirtumas statistiškai nereikšmingas ($p > 0,05$). Atsakymą „kartais“ pasirinko 8 proc. merginų ir tik 4 proc. vaikų. Visada dėl pažymio kūno kultūros pamokas lankė 6 proc. merginų ir 4 proc. vaikų. Atsakymą „kita“ pasirinko tik 4 proc. vaikų ir nei viena mergina. Po antrosios apklausos atsakymą „taip“ pasirinko mažiau, tai yra 35 proc. merginų ir mažiau, tai yra 14 proc. vaikų, kurie teigė, kad kūno kultūros pamokas lankė tik dėl pažymio. Atsakymų skirtumas tarp lyčių statistiškai nereikšmingas ($p > 0,05$). Antrosios apklausos metu ne dėl pažymio pamokas lankė šiek tiek daugiau abiejų lyčių tiriamųjų, tai yra 55 proc. merginų ir 79 proc. vaikų. Atsakymų skirtumas lyčių atžvilgiu statistiškai nereikšmingas ($p > 0,05$). Kartais dėl pažymio kūno kultūros pamokas lankė tik 7 proc. merginų ir 7 proc. vaikų. Atsakymą „visada“ dėl pažymio pamokas lankančių paauglių po antrosios apklausos neliko nei vieno. Tačiau, „kitos“ lankymo priežastys sudarė tik 3 proc. merginų ir nei vieno vaikiną. Vadinas, apibendrinant galime teigti, kad dalis mokinių kūno kultūros pamokas lankė ne tik dėl pažymio.

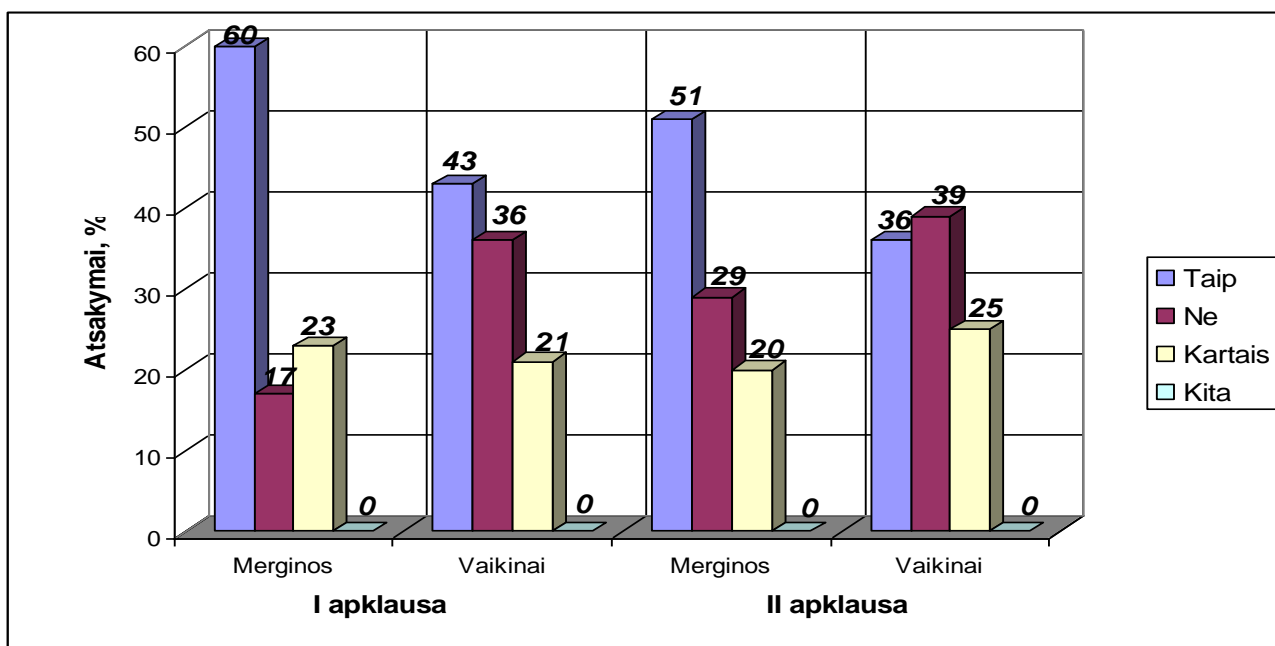
5.2. ANKETINĖS APKLAUSOS REZULTATŲ APTARIMAS

Apibendrinant Anykščių Antano Baranausko vidurinės mokyklos VIII klasės merginų ir vaikų anketinės apklausos rezultatus galime teigti, kad dauguma paauglių palankiai vertina kūno kultūros pamokas. Nors kaip pastebėjo Baubinas, Vainauskas (1998), Adaškevičienė (2006), mokinių požiūris į kūno kultūros pamokas keičiasi priklausomai nuo amžiaus: kuo jaunesni mokiniai tuo labiau jie mėgsta sportuoti. Jų atliktuose tyrimuose tik 12 proc. mokinių buvo abejingi sportui ir fiziniam aktyvumui, o labiausiai nemėgstančių kūno kultūros pamokų skaičius siekė 7 proc. Tyrėjų nuomone vyresni mokiniai, tai yra 15 – 18 metų amžiaus yra fiziškai pasyvesni, nes tai susiję su paauglių organizmo funkcijų ir psichikos pokyčiais. Tačiau tirdami paauglių požiūrį į kūno kultūros pamokas Kardelis, Kavaliauskas, Balzeris (2001) pastebėjo, kad tik 59 proc. vaikų ir tik 31 proc. merginų tai vienas iš mėgstamiausių mokomųjų dalykų. Baubinas, Vainauskas (1998) teigia, jog 89 proc. 11-15 metų berniukų ir 73 proc. merginų mėgsta kūno kultūros pamokas. Zuožienė (1998), Kardelis ir kt. (2001) nustatė, kad panaikinus kūno kultūros pamokas mokyklose 38 proc. vaikų ir 22 proc. merginų reikalautų jas sugražinti į mokymo programas. Taip pat 27

proc. vaikinių ir 18 proc. merginų nurodė, kad kūno kultūros pamoka – vienas iš mėgstamiausių dalykų mokykloje.

Taigi matome, kad didžiajai daliai paauglių kūno kultūros pamokos patinka. Mūsų tyrimo metu gauti duomenys (2 lentelė) tik patvirtino teiginį, kad paaugliams patinka kūno kultūros pamokos, nes tiek pirmos, tiek antros apklausos metu paaugliai teigiamai atsiliepė apie kūno kultūros pamokas. Pirmos apklausos metu tą teigė beveik puse merginų ir du trečdaliai vaikinių, o antros apklausos metu daugiau negu puse paauglių merginų ir vaikinių.

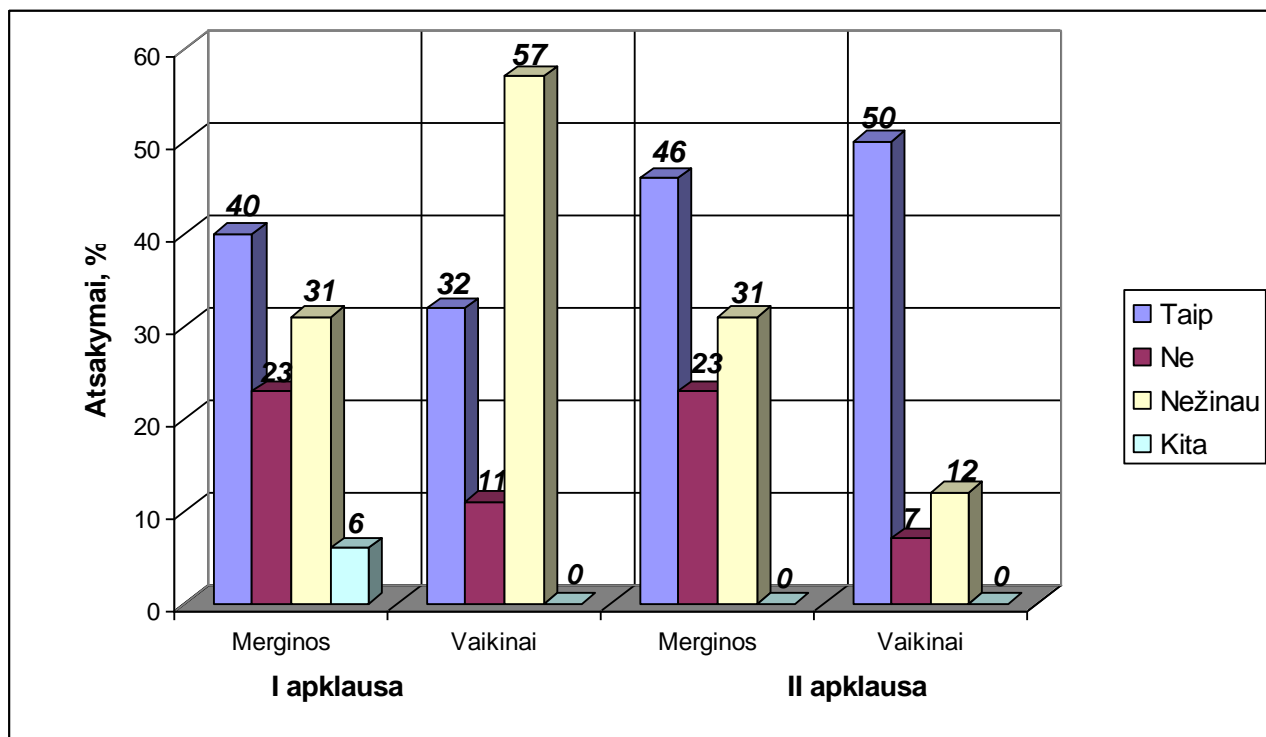
Aiškindamas pažymio svarbą mokiniui Arends (1998) remdamasi Cullen ir kt. atliktu tyrimu, teigė, kad pažymiai gali būti stipri paskata atlikti darbą. Taip pat pažymių poveikis mokinių mokymuisi priklauso ir nuo to, kaip patys mokiniai suvokia tuos pažymius, siedami juos su atliktu darbu. Manoma, kad gaunant gerus pažymius, mokiniai susiformuoja teigiamą požiūrį į save, ir toliau siekia ir dirba, kad gautų gerus pažymius, o tie mokiniai, kurie gauna prastus pažymius, ima save suvokti kaip nevykėlius, o dar vienas blogas pažymys tą suvokimą tik patvirtina. Šventickas (2002) remdamasis Ananjevu (1977) teigia, kad mokinių nuostatas veikia ir tai, kokią reikšmę pažymiams teikia jų šeimos nariai bei artimiausi draugai. Mūsų atlikto tyrimo (2 lentelė) pirmos apklausos metu daugiau nei puse merginų rinkosi atsakymą „svarbu“ ir tik dešimtadalis „kartais“. Vaikinių atsakymai buvo panašūs kaip merginų, nes dauguma vaikinių nurodė, kad „svarbu“, ir tik penktadalis vaikinių pasirinko atsakymą „kartais“ svarbus pažymys. Antrojo tyrimo metu rezultatai mažai pakito, nes pažymio svarbą akcentavo pusė merginų, o kad „kartais“ pažymys svarbus teigė jau šiek tiek daugiau merginų nei pirmojo tyrimo metu. Vaikinams po antrosios apklausos pažymio svarba nežymiai sumažėjo. Taigi iš gautų rezultatų matome, kad aštuntokams kūno kultūros pažymys yra svarbus, tai rodo ir pirmoji, ir antroji apklausa. Todėl galime teigti, kad pasitvirtino Rajecko (1998) teiginys, jog savo veiklos (mokymosi) įvertinimui nėra vienas žmogus, o juo labiau paauglys nėra abejingas. Juk kiekvienas nori, kad jo veikla būtų pastebėta ir kuo geriau įvertinta.

1 pav. VIII klasės mokinių gaunamų pažymių įtaka skatinimui mokytis geriau, %

Tyrimo metu domėjomės „Ar pažymys skatina mokinius mokytis geriau?“ (2 lentelė, 1 paveikslas). Pažymys atspindi žinias, gebėjimus, rodo, ar mokinys pavestą darbą atliko tinkamai, ar jis buvo aktyvus, pažymys tam tikra prasme yra pažintinės veiklos charakteristika teigė (Merill, Tennyson 1977). Kiti autoriai teigia, kad pažymiai gali trukdyti ar padėti humanizuoti mokymą. Jei mokiniai žinių tikrinimą ir vertinimą suvokia kaip grėsmę ir despotizmą, jie gali mokytis labiau dėl pažymių, o ne dėl to, kad nori įgyti žinių ar gebėjimų (Gage, Berliner, 1994). Vis dėlto pažymiai turėtų atspindėti visus mokinio gebėjimus. Tik tokiu būdu aiškėja, kad mokiniai išsiugdo poreikį būti įvertinti, įsitvirtina nuostata, kad tikrinimas ir įvertinimas padeda geriau ir atsakingiau mokytis (Rajeckas, 1997).

Tą patį patvirtina ir mūsų atliktas tyrimas (2 lentelė), kada daugiau nei pusė paauglių pirmos apklausos metu atsakė, teigiamai kad pažymys juos skatina mokytis, o kad neskatina teigė mažiau nei ketvirtadalis. Beveik pusė vaikinių teigė, kad pažymys juos skatina mokytis geriau, o kad „ne“ teigė daugiau nei ketvirtadalis, bet mažiau nei pusė. Po antrosios apklausos merginų teigiančių, kad pažymiai skatina mokytis geriau buvo daugiau nei pusė, kad neskatina padaugėjo, nei pirmos apklausos metu, nes teigiančių buvo daugiau nei ketvirtadalis. Sumažėjo vaikinių teigiančių, kad juos kūno kultūros pažymys skatina mokytis geriau - taip teigė daugiau nei ketvirtadalis, bet mažiau nei pusė, kad neskatina vaikinių skaičius nežymiai padidėjo ir tai teigė truputi daugiau nei ketvirtadalis. Vadinasi galime tik dar kartą patvirtinti (Arends, 1998) teiginį, kad pažymių poveikis mokinių mokymuisi priklauso ir nuo to, kaip patys mokiniai suvokia tuos pažymius, siedami juos su atliktu darbu.

2 pav. Kūno kultūros mokytojo (-os) mokinių pasiekimo vertinimo objektyvumas, %

„Ar mokinio pasiekimus kūno kultūros mokytojas(-a) vertina objektyviai?“ (2 lentelė, 2 paveikslas). Apibendrinant pirmos apklausos duomenis matyti, kad dalis mokinių nežino ar jie yra vertinami objektyviai. Šventickas (1995), remiasi estų psichologu Koskenijamu, kuris tyrinėdamas pažymio objektyvumo problemą parodė, kad mokinio įvertinimui pažymiui turi įtakos ir veiksniai, betarpiškai nesusiję su mokinio žiniomis ir intelektu. Taip pat (Šventickas, 2001) tirdamas, kiek objektyviai mokytojai vertina mokinių žinias, nustatė, kad tik beveik pusė mokytojų mokinius vertina objektyviai. Jo atliktas tyrimas parodė, kad vertinimo objektyvumas padidėja, kai mokiniai suvokia ir supranta tikrinimo turinį, tvarką, vertinimo sistemą ir normas. Šventickas (2002), remdamasis kitais tyrimais, kurie skirti įvairiems mokinių vertinimo veiksniams nustatyti, padarė šias išvadas: 1) mokiniai, kuriems nesiseka pamokose dažnai pradeda nemėgti pamokų ir mokytojo; 2) mokiniai, kurie tradicines pamokas ir vertinimo būdus supranta kaip teisingiausias ir kai visi gauna tą patį įvertinimą, vėl kyla neaiškumų; 3) kuo dažniau bendraujama per pamokas, tuo labiau tiki, kad kiekvienas rodantysis pastangas ir aktyvumą turi vienodas galimybes būti puikiai įvertintam. Nacionalinio mokinių pasiekimų tyrimo, atlikto 2009 metais metu, taip pat mokinių klausta, ar, jų manymu, pažymiai rašomi teisingai. Daugiau nei pusė mokinių buvo linkę sutikti su teiginiu, kad pažymiai jiems rašomi teisingai, tačiau beveik ketvirtadalis mokinių šiam teiginiui nepritarė. Berniukai labiau linkę nepasitikėti mokytojo įvertinimo teisingumu nei mergaitės (Nacionalinis mokinių pasiekimų tyrimas, VIII klasė 2007m. (2009). Mūsų atlikto antro tyrimo metu (2 lentelė, 1 paveikslas) jau daugiau mokinių teigė, kad juos kūno kultūros mokytojas (-a)

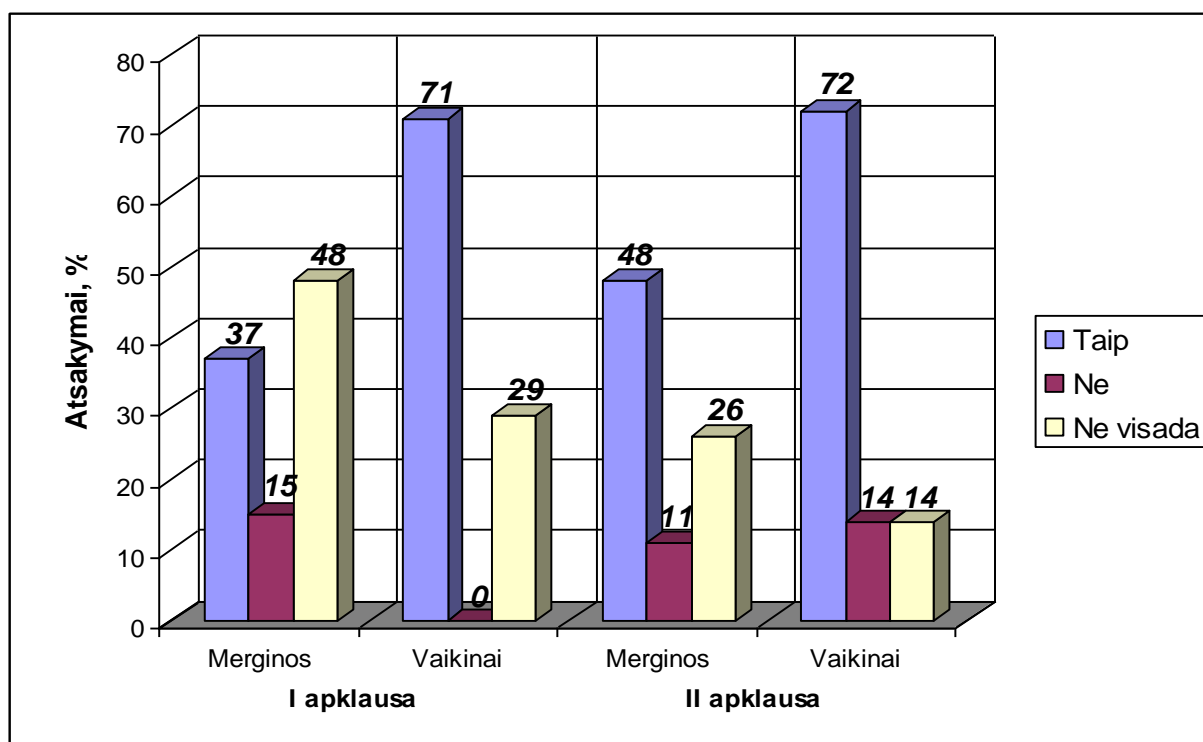
vertina objektyviai ir tokią nuomonę pareiškė beveik pusė merginų ir net lygiai pusė vaikinių. Nors kaitos skirtumas statistiškai nėra reikšmingas, tačiau galime teigti, kad ugdomasis eksperimentas padėjo mokiniams geriau suvokti ir suprasti vertinimą. Aštuntokai suprato, kaip ir teigia (Rajeckas, 1998), kad būtina įvairinti mokymosi rezultatų tikrinimą, siekiant galimai didesnio objektyvumo, ieškoti kuo įvairesnės tikrinimo ir rezultatų įvertinimo raiškos, skatinant mokinių pasitikėjimą savo jėgomis, mokant juos save vertinti. Pasak Vilko (2006), tik aiškus pamokos tikslo, uždavinių, priemonių, metodų suvokimas padeda geriau ugdyti reikalingas fizines, intelektines ir valios savybes, nes kiekvieno pedagoginio proceso sėkmė labai priklauso nuo sąmoningos pačių ugdytinių pažiūros. Vertinimo teisingumas bei objektyvumas lemia ne tik mokinio požiūrį į mokytoją, bet dažnai ir į jo dėstomą dalyką, propoguojamas vertybes, todėl vertinimo objektyvumas dažnai suprantamas kaip svarbiausias vertinimo dėsningumas. Jo nuomone taip pat reiktų pripažinti, kad mokinių mokymosi rezultatų tikrinimo esmė ir svarba formuoja mokinių teigiamą požiūrį į mokymąsi, žinias, mokslą.

Susisteminius tyriamųjų aštuntokų ir aštuntokių nuomonę „Ar kūno kultūros mokytojas(-a) vertindamas Tavo rezultatus mažina reikalavimus Tavo naudai?“ paaiškėjo, kad nemažai paauglių (51 proc. merginų ir 43 proc. vaikinių) pirmos apklausos metu teigė, kad kūno kultūros mokytojas vertindamas nemažina reikalavimų mokinio naudai (2 lentelė). Antrojo tyrimo metu dar daugiau nei pusė mokinių tik dar kartą patvirtino, kad mokytojas(-a) vertindami nemažina reikalavimų mokinių naudai. Vadinasi, mūsų tyrimo programą vykdę mokytojai atsižvelgė į (Rajecko, 1999) teiginį, kad mokytojas klysta, kai vertindamas mokinių žinias yra per daug liberalus „gailėstingas“, mažina reikalavimus. Tuo klaidindamas mokinius, mokinių bendruomenę, mokyklos administraciją, tėvus, pagaliau mokytojas apgaudinėja ir pats save. Taip pat tyrimas patvirtino, kad mokytojui, neleistina ir per griežtai vertinti - tai neskatina mokinių rūpestingiau mokytis. Ypač priekabaus mokytojo mokiniai prisibijo ir atsakinėja ar praktinę veiklą atlieka blogiau nei galėtų, nes tikrinimą ir įvertinimą suvokia kaip grėsmę ir despotizmą.

Išanalizavę atsakymus į klausimą „Ar kūno kultūros mokytojas vertindamas Tavo rezultatus atsižvelgia į kitų mokomųjų dalykų įvertinimus?“ matome, kad dauguma aštuntokų ir aštuntokių nemano, jog kūno kultūros mokytojas vertindamas rezultatus atsižvelgia į kitų mokomųjų dalykų vertinimą. Vadinasi ugdymo programa galima paneigti (Rajecko, 1999) teiginį, kad mokytojams yra pavojingas pažymio rašymo inertiškumas, kai mokytojas rašo pažymius pagal susiformavusią nuomonę apie mokinio žinias ir galimybes, pagal ankstesnius savo ar net kitų mokytojų pažymius - gerus mokinius vertina aukštais balais, o silpniau besimokančius geresnio pažymio parašyti vengia. Vadinasi, apibendrinant galime teigti, kad Anykščių Antano Baranausko vidurinėje mokykloje dirbantys kūno kultūros mokytojai labiau vadovaujasi savo nuomone ir

vertindami mokinius neatsižvelgia į kitų mokomųjų dalykų vertinimus, tai rodo mokinių apklausos rezultatai.

Arends (1998), remdamasis mokinių ir mokytojų tarpusavio sąveikos tyrimais, įrodė, kad tai, ką daro mokytojai iš tikrųjų nulemia mokinių veiklą. Jis teigia, kad mokiniai veikia vieni kitus ir netgi gali paveikti mokytojų elgesį. Todėl pasiteiravome „Ar geri santykiai su mokytoju (-a) leidžia gauti geresnį įvertinimą?“ (2 lentelė). Didesniu skirtumu po antros apklausos tiek merginos, tiek vaikinai teigė, kad niekada geri santykiai su mokytoju neleidžia gauti geresnį įvertinimą. Šventicko (2002) atlikti tyrimai parodė, kad tik 9 proc. mokinių yra įsitikinę, jog mokymosi rezultatai priklauso nuo gerų mokytojų ir mokinių santykių. Nes likusi dalis mokinių mano, kad mokymosi rezultatai priklauso nuo subjektyvių veiksnių: tai mokytojo gebėjimo išdėstyti pamoką, mokinio noro mokytis, mokinių mokymosi motyvacijos, mokytojo kompetencijos, mokymosi mikroklimate aplinkos ir kitų aspektų. Todėl, kaip teigė Šventickas (2002), mokinių ir mokytojų santykiai privalo būti grindžiami humaniškomis priemonėmis ir metodais. Mokytojai teikia pirmenybę nuoširdiems ir draugiškiems santykiams. Todėl aš manau, kad kūno kultūros mokytojas(-a) visada turi gebėti stengtis išlaikyti pusiausvyrą tarp humaniško ir kompetentingo pedagogo savybių.

3 pav. VIII klasės mokinių įvertinimo pažymiu aiškumas, %

Mokiniams pateikėme klausimą „Ar aišku, kodėl esi įvertinamas tokiu pažymiu?“ (2 lentelė, 3 paveikslas). Teigiamai atsakė pirmosios apklausos metu daugiau nei ketvirtadalis merginų

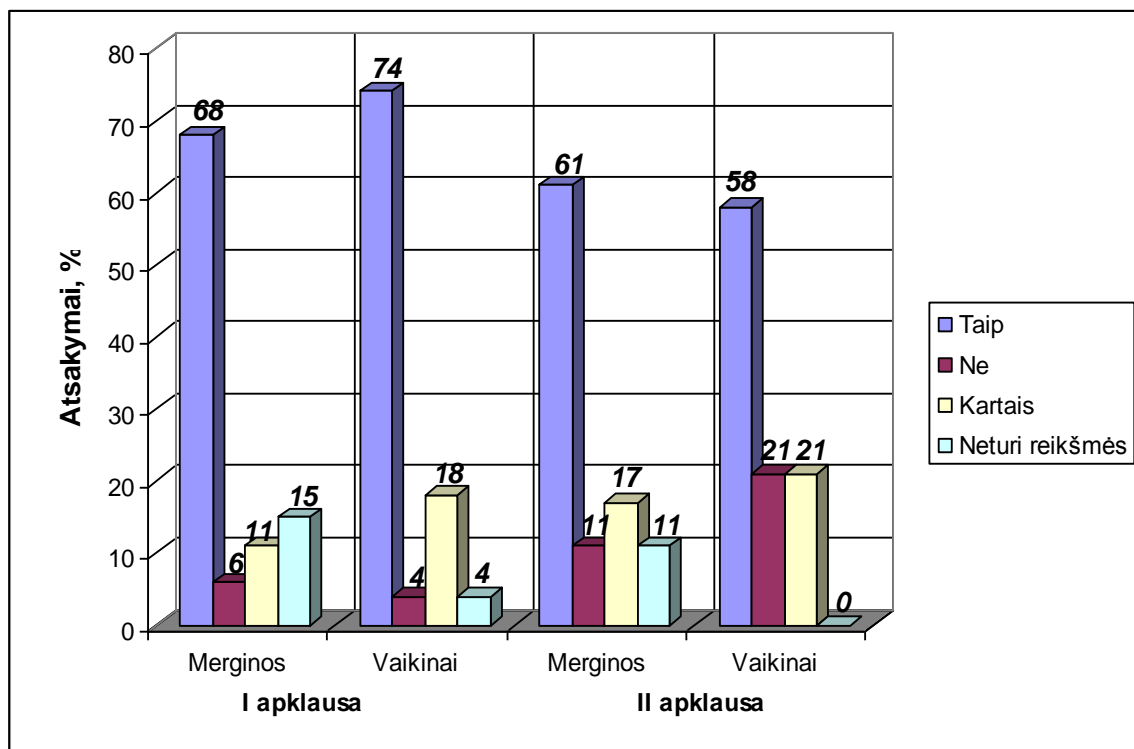
ir beveik trečdalis vaikinių. Atsakymą „Ne visada aišku“ pasirinko beveik pusė merginų ir daugiau nei ketvirtadalis vaikinių. Po antrosios apklausos aiškiau tapo beveik pusei merginų ir beveik trečdalimi vaikinių. Atsakymų skirtumas lyties aspektu statistiškai reikšmingas ($p < 0,05$). „Ne visada“ aišku teigė ketvirtadalis merginų ir mažiau nei ketvirtadalis vaikinių. Laužikas (2008), teigė, kad rezultatų pasiekimui įvertinti svarbiausia – teisingai suformuluoti vertinimo kriterijus. Kiti autoriai kaip Rajeckas (2004), Vasiliauskas (2005), Vilkas (2006), teigė jog norint, kad ugdytinis keistų savo įgūdžius ir elgesį, teikiamos žinios turi būti suprantamos ir įsisąmonintos. Taip pat Volbekienė (2004), aiškina, kad kūno kultūros mokytojas turi daug dėmesio skirti mokinių užduočių klaidoms taisyti ir įvertinti. Mokytojo vengimas taisyti klaidas, aiškinti, įvertinti rezultatus, norint padidinti pamokos motorinį glaudumą yra nepateisinamas. Mūsų gauti rezultatai parodė, kad ugdomasis eksperimentas turėjo ženklios įtakos mokinių pasiekimų vertinimo aiškumui per kūno kultūros pamokas, nes antros apklausos rezultatų kaita yra net statistiškai reikšminga. Tai atitinka Weeden ir kt. (2005) teiginį, kad mokinių patirtis ir jų vertinimo supratimas yra svarbus veiksnys, galintis pakelti standartus. Taip pat Fominienė (2007), mano, kad didaktinių mokymosi pasiekimų vertinimo ir pripažinimo kompetencijomis sistemoje ypač išryškėja informavimo funkcijos aktualumas, kai ji grindžiama informacijos apie mokymosi pasiekimų vertinimo ir pripažinimo rezultatų praktinį pritaikymą bei galimybe dalyvauti vertinimo procese. Visa tai atsispindi ir mūsų tyrimo rezultatai.

Paklausėme „Ar mokytojo įvertinimas priklauso nuo išorinių veiksnių (nuotaikos, emocijų)?“ (2 lentelė). Atsakymą „kartais“ pirmojo tyrimo metu pasirinko daugiau nei pusė merginų ir daugiau nei ketvirtadalis vaikinių. Atsakymą „niekada“ pažymėjo mažiau nei ketvirtadalis merginų ir daugiau nei ketvirtadalis vaikinių. Po antrosios apklausos atsakymą „kartais“ pasirinko daugiau nei pusė merginų ir daugiau nei ketvirtadalis vaikinių. O atsakymą „niekada“ pažymėjo daugiau nei dešimtadalis merginų ir daugiau nei ketvirtadalis, (bet mažiau nei pusė) vaikinių. Po pirmos ir antros apklausos mokiniai patvirtino, kad kartais gali vertinimą lemti ne tik vienoks ar kitoks keliamų atitinkamos klasės mokiniams reikalavimų supratimo lygis, bet ir mokymo proceso dalyvių emocinės sąveikos bei nuotaikos pobūdis, jų asmeninės savybės, sveikatos būklė. Tačiau mokinius veikia ir mokytojo dorovės bruožai, visų pirma jo teisingumas. Todėl abiejų apklausų metu nemažai tyrimųjų teigė, kad niekada mokytojo įvertinimas nepriklauso nuo išorinių veiksnių. Atskirais atvejais šį procesą gali veikti mokytojo nuotaika, jo fizinė būklė, o taip pat ir atitinkamos dorovinės nuostatos, požiūris į dėstomą dalyką, į mokinį ar klasę, į mokinių elgesį tuo metu. Todėl mokytojui, kuris turi būti teisingumo pavyzdys, reikalingas gebėjimas susikaupti ir susivalgyti, nepasiduoti tiek atsitiktiniams, tiek pašaliniais poveikiams, teigė Rajeckas, (1998). Jo nuomone mokytojas turi būti savikritiškas, pamiršti asmeniškumą ir savo nuotaiką, net fizinę būklę, valdyti savo jausmus, o abejojant kokią pažymį rašyti, žymiai geriau

apsispręsti mokinio naudai. Juk nepamirškime, kad nuo mokytojo įvertinimo priklauso kaip toliau klostysis jų karjera, galiausiai pažymiai lemia koks bus mokinių gyvenimo stilius ateityje, todėl mokytojas visų pirma mokiniams ir sau turi būti teisingas.

Arends (1998) teigė, kad mokiniai, kurie gauna gerus pažymius, susiformuoja teigiamą požiūrį į save, ir toliau to siekia bei dirba, kad gautų gerus pažymius. Mokytojas su tokiais paaugliais problemų neturi, mato jų pastangas. Kita vertus, tie mokiniai, kurie gauna prastus pažymius, ima save suvokti kaip nevykėlius. Taip pat gali atsirasti priešiškas, agresyvumas. Minėtos autorės nuomone mokinių nuostatas be abejo veikia ir tai, kokią reikšmę pažymiams teikia tėvai bei artimieji. Rajeckas (2004) teigė, kad gali kilti net konfliktiškų situacijų tarp mokinio ir mokytojo dėl vertinimo. Analizuodami savo veiklą ir ugdymo rezultatus, santykių su mokiniais pobūdį ir jų pokyčius, mokytojas turėtų siekti ir ieškoti atitinkamų sprendimo būdų. Todėl pasiteiravome paauglių „Ar kūno kultūros pažymys lemia tavo ir mokytojo santykius?“ Daugumos paauglių nuomonė vieninga tiek pirmos, tiek antros apklausos metu ir jie nemano, kad kūno kultūros pažymys nulemia mokytojo ir mokinio santykius (2 lentelė).

Arends (1998) teigė, kad mokinių sprendimas daryti ar nedaryti, lemia tai ką Doyleas pavadino pasikeitimu pažymiu už darbą. Ši mintis, reiškia, kad mokiniams, kaip ir visiems kitiems, gali sužadinti motyvaciją daryti tam tikrus dalykus dėl išorinių apdovanojimų. Todėl aštuntokų ir aštuntokių paklausėme „Ar manai, kad pažymys yra mainai už gerą įdirbį?“ Pirmos apklausos metu teigiamai atsakė net daugiau nei pusė merginų ir daugiau nei ketvirtadalis vaikinių (2lentelė). Priešingos nuomonės buvo penktadalis merginų ir beveik ketvirtadalis vaikinių. Antros apklausos metu teigiamai pasisakė šiek tiek daugiau tai yra beveik du trečdaliai merginų ir vaikinių. Atsakymą „ne“ pasirinko penktadalis merginų ir ketvirtadalis vaikinių. Arends (1998) atlikti tyrimai parodė, kad išoriniai apdovanojimai, tokie kaip pažymiai, gali būti stipri paskata atlikti darbą ir skatinti mokymąsi. Tyrimai taip pat parodė, kad išorinių apdovanojimų poveikis kartais esti neigiamas, ypač kai užduotys ir šiaip pačios įdomios ir mokiniams patinka. Tačiau, pasak Šventicko (2000), dar tebedominuoja tradicinis požiūris į mokinių vertinimą, kaip „atlyginimą“ už jų mokymosi rezultatus. Tačiau mūsų tyrimo rezultatai tik patvirtina Rajecko (1997), mintis, kad kai mokiniai išsiugdo poreikį būti įvertinti, išitvirtina nuostata, kad tikrinimas ir vertinimas pažymiais padeda geriau ir atsakingiau mokytis.

4 pav. Vertinimo mokomosios paskirties svarba (kuri padeda išmokti žinias, atlikti pratimus) VIII klasės mokiniams, %

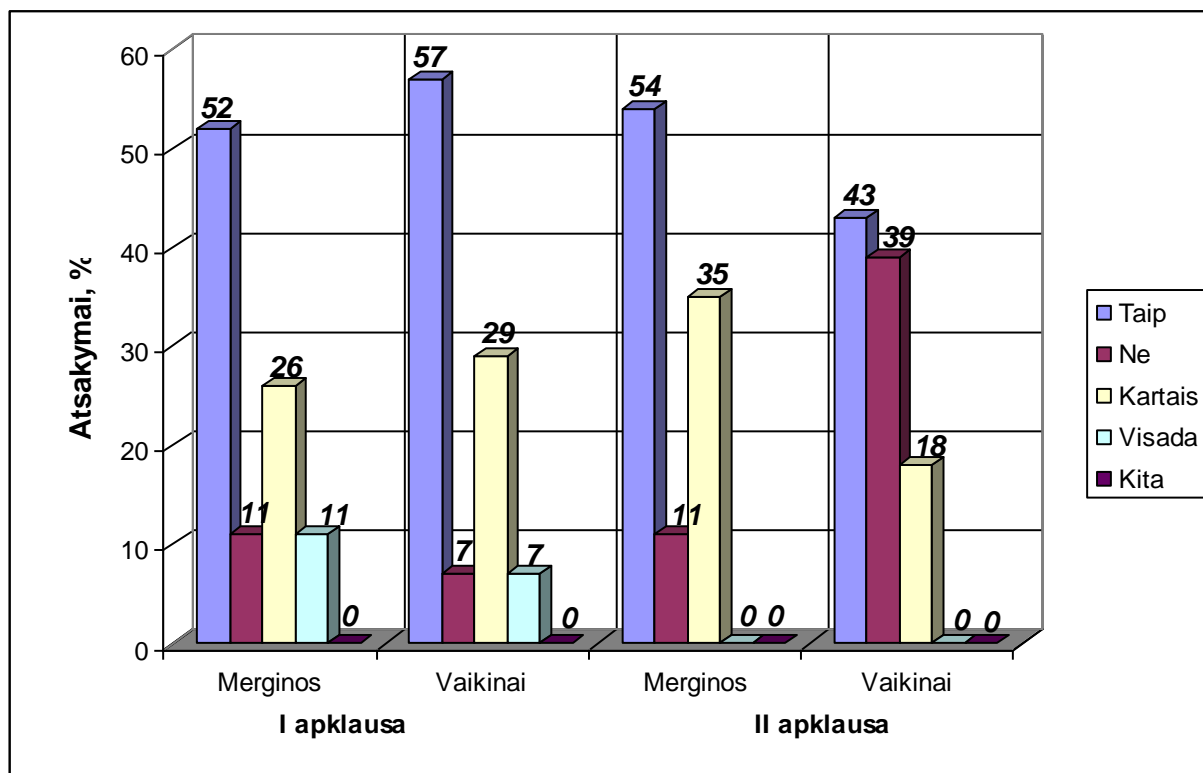
Tyrimo metu pateikėme klausimą „Ar svarbi vertinimo mokomoji paskirtis (kuri padeda išmokti žinias, atlikti pratimus)?“ (2 lentelė, 4 paveikslas). Iš abiejų apklausų galime teigti, kad pasitvirtino Rajecko (1998) teiginys, kad ypač svarbi mokymosi rezultatų tikrinimo ir įvertinimo funkcija – mokomoji funkcija. Jo nuomone žinių, mokėjimų bei įgūdžių perėmimas- labai sudėtingas ir toli gražu dar nepilnai išsiaiškintas procesas. Tačiau turimi duomenys leidžia daryti išvadą, kad sėkmingai mokiniai įvaldo žinias, mokėjimus ir įgūdžius, tada, kai išsiaiškinus jų turimas žinias ir jomis remiantis, mokiniai reikiamai paruošiami, kai nauja informacija įvairiais metodais perteikiama ir įtvirtinama, susiejama su asmenine mokinių patirtimi, kai organizuojama jų praktikinė veikla (Rajeckas, 1998).

Taip pat aštuntokų (-ių) paklausėme „Ar svarbi vertinimo lavinamoji paskirtis (kai mokytojas skatina lavintis fizines ypatybes)?“ Atsakymą „taip“ pirmosios apklausos metu pasirinko didžioji dalis paauglių – daugiau nei pusė, merginų ir daugiau nei pusė, bet mažiau už trečdalį vaikinių. Antros apklausos metu tą teigė trečdalis merginų ir daugiau nei pusė vaikinių. Taigi mūsų rezultatai rodo, kad mokiniams svarbi vertinimo lavinamoji funkcija, kai tikrindamas pasiekimus mokytojas skatina lavintis fizines ypatybes. Rajeckas (1998) teigia, kad lavinamoji vertinimo funkcija veiksminga, kai aktyvinama, skatinama mokinių saviraiška. Juk pateikdamas užduotį visai klasei mokytojas skatina susikaupti ir skatina atlikti pratimus, kurie padeda formuoti atitinkamus

protinius gebėjimus bei įgūdžius. Taip mokiniai lavina atmintį, mokosi susikaupti, analizuoti, būti dėmesingi, ugdo kūrybinį mąstymą.

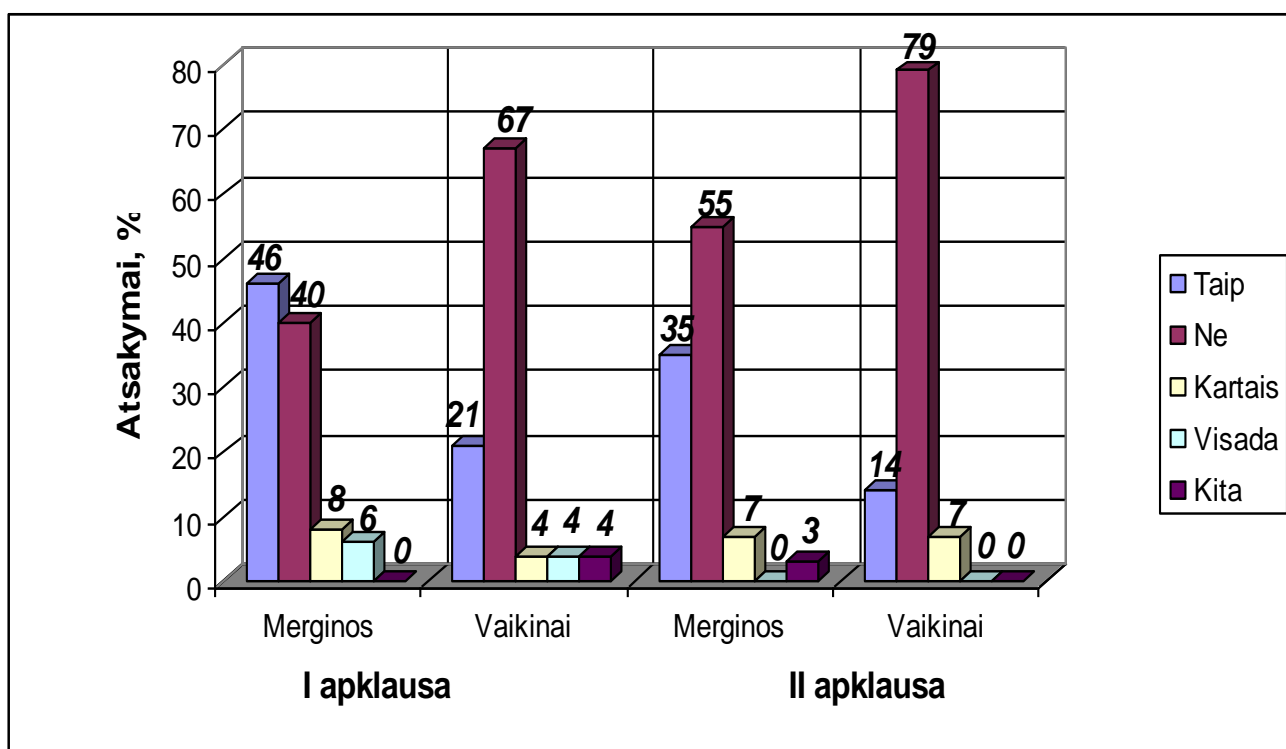
Paauglių paklausus „Ar svarbi vertinimo kontrolinė paskirtis (žinių ir pratimų įvertinimas pažymiu)?“ pirmos apklausos metu teigiamai atsakė dauguma merginų ir mažiau nei pusė vaikinių (2 lentelė). Antrojo tyrimo metu taip manančių merginų buvo mažiau. Iš gautų duomenų matyti, kad aštuntokams (-ėms) patinka žinių ir pratimų įvertinimas pažymiu, todėl, kad jiems svarbus kontrolės rezultatas, kadangi jis rodo jų veiklos sėkmės lygį. Taip pat moko įvertinti ir savo, ir draugų pasiekimus. Kontrolinė paskirtis svarbi tėvams ir kitoms institucijoms. Rajeckas (1998) teigė, kad vertinimo kontrolės paskirties rezultatas tai lyg tam tikri signalai, teikiantys informaciją apie mokinio darbo lygį, pažymintieji, kokie pasiekti per atitinkamą laikotarpį mokymosi rodikliai. Taigi, vertinimo kontrolinė paskirtis – grįžtamojo ryšio procesas ir kuo jis objektyvesnis tuo efektyvesnis, nes padeda tinkamai organizuoti mokinių veiklą ir pratina juos sistemingai dirbti, kritiškai žiūrėti į savo pasiekimus (Rajeckas, 1998).

Tyrimo metu teiravomės mokinių „Ar svarbi vertinimo diagnostinė paskirtis (numatomas pažymys po kelių pamokų“)? Iš abiejų apklausos rezultatų galime teigti, kad aštuntokams (-ėms) svarbi vertinimo diagnostinė paskirtis, kuri padeda diagnozuoti mokinių išsilavinimą. Pasak Rajecko (1998) diagnostinė funkcija padeda pastebėti mokinių klaidas, padeda mokytojui geriau suprasti kokių lygiu, tempu, kokiais metodais toliau organizuoti mokymą tai yra geriau padeda realizuoti mokymo funkciją.

5 pav. Vertinimo pažinimo paskirties (ugdo sąžiningumą, atsakomybę, tvarkingumą) svarba VIII klasės mokiniams, %

Į klausimą „Ar svarbi vertinimo pažinimo paskirtis (ugdo sąžiningumą, atsakomybę, tvarkingumą)?“ (2 lentelė, 5 paveikslas) pirmosios apklausos metu teigiamai atsakė daugiau nei pusė merginų ir vaikinių. Po antrosios apklausos teigiamai pasisakė beveik tiek pat merginų ir beveik pusė vaikinių. Atsakymų skirtumas lyties aspektu statistiškai reikšmingas. Galime teigti, kad ugdomasis eksperimentas nedaug pastūmėjo merginų nuomonę. Tačiau iš gautų duomenų matome, kad vis dėlto mokiniams svarbi vertinimo pažinimo paskirtis (sudėjus atsakymus „taip“ ir „kartais“, „visada“). Todėl mūsų atliktas tyrimas parodė, kad turime sutikti su Rajecko (1998) teiginiu, kad mokymosi rezultatų tikrinimas padeda geriau pažinti atskirus mokinius, pastebėti jų gebėjimus ir įvairius asmenybės bruožus. Tik stebint jų žinių lygį, gebėjimą sieti jas su turima patirtimi, kiek tai ryškėja mokinio interesai, kurie atskleidžia ir asmenybes savybes, kurios ir priskiriamos pažinimo funkcijai.

6 pav. Kūno kultūros pamokų lankomumas tik dėl pažymio, %

Paklausėme mokinių „Ar kūno kultūros pamokas lankai tik dėl pažymio?“ (2 lentelė, 6 paveikslas) Pirmosios apklausos metu atsakymą „taip“ pasirinko beveik pusė merginų ir penktadalis vaikinių. Vadinasi dauguma vaikinių (67 proc.) kūno kultūros pamokas lanko ne tik dėl pažymio. Kaip teigė Tamašauskas, Adomaitis (2002), daug mokinių mokosi ne dėl žinių, o dėl pažymio. Mūsų antroji apklausa parodė, kad atsakymą „taip“ rinkosi daugiau nei ketvirtadalis, bet mažiau nei pusė merginų ir tik mažiau nei penktadalis vaikinių. Iš gautų duomenų matome, kad mokiniai kūno kultūros pamokas lanko ne tik dėl pažymio, tai akivaizdžiai rodo ir antroji apklausa.

Šiuo klausimu mūsų tyrimo duomenys yra artimi Zuožienės (1998), Kardelio ir kt. (2001), Blauzdžio, Šimkūnienės (2005), kurie teigia, kad paaugliams svarbus siekis būti sveikiems, gerai jaustis, gerinti fizinį darbingumą. Taip pat mokiniams svarbu jų pasiekimai (noras laimėti varžybas), malonumai (smagiai leisti laiką) ir bendravimo motyvai. Merginas dažniausiai skatina noras lankyti kūno kultūros pamokas dėl noro gražiai atrodyti, vaikinams smagus laiko praleidimas, noras laimėti. Tą patį patvirtina ir Rajeckas (2004), kuris teigia, kad fizinis ugdymas turėtų būti svarbiausias sveikatos, kūno grožio ir jėgos, grakštumo šaltinis, formuoti vertybines kūno kultūros orientacijas, ugdyti dvasingumą, estetinį skonį. Vadinasi galime samprotauti, kad ne tik pažymys skatina lankyti kūno kultūros pamokas, o ir kiti motyvai.

Tiriamųjų paklausėme „Ar nelauktai žemas įvertinimas „nenumša“ noro toliau sportuoti po pamokų?“ Mokytojo pozityvus vertinimas gali mokinį motyvuoti ir skatinti labiau pasitikėti savimi, gerbti kitus. Tačiau situacija galėtų pasikeisti, jei mokytojas vertintų mokinį negatyviai, mokinys gali pasielgti amoraliai, galbūt net chuliganiškai, teigė Rajeckas (1999). Mūsų tyrimo rezultatai rodo, kad didžioji dalis paauglių pirmosios ir antrosios apklausų metu teigė, kad nelauktai žemas įvertinimas nemažina noro sportuoti po pamokų (2 lentelė). Vadinasi paaugliai gaudami įvairius pažymius reaguoja sąmoningai. Todėl, kaip teigė Blauzdys, Bagdonienė (2007), kad ugdyti teigiamą požiūrį į kūno kultūrą, skleisti pozityvią (paremtą argumentais) fizinio ugdymosi motyvaciją nėra taip paprasta, nes kūno kultūros vertybes sunku tiesiogiai materializuoti. Jų nuomone, tai procesas, kurio rezultatai glaudžiai susiję su įvairiais socialiniais vyksmais ir matomi ne iš karto. Šių rezultatų negalima susieti vien priežasties ir pasekmės ryšiais : vertybinis santykis įvairiai įprasmina fizinio ugdymo(si) sąlyti su ugdytiniu. Jis prasideda nuo žinių, išplėtojamas jas taikant, įsitvirtina kaip rezultatas.

Aštuntokų (-ių) prašėme **parašyti** „Kaip manai kuo įvertinimas svarbus Tau?“ Paauglių parašytus atsakymus galima sugrupuoti į labai svarbius, nesvarbius ir nelabai svarbius įvertinimus. Taigi pirmosios apklausos metu į pateiktą klausimą atsakė tik daugiau nei ketvirtadalis (mažiau nei pusė) merginų, o neatsakė net daugiau nei pusė merginų. Kad įvertinimas labai svarbus akcentavo beveik ketvirtadalis merginų. Vienos jų teigė, kad „labai svarbu pažymiai visiems“, dar vienos „siekiu geresnio balo, todėl svarbu pažymiai“. Kad nesvarbūs pažymiai teigė beveik ketvirtadalis merginų. Vienos jų teigė, kad „neaktualus pažymiai“, kitos sakė, kad „pažymiai man nesvarbu“, o kad nelabai svarbūs pažymiai pasisakė mažiau nei ketvirtadalis merginų. Iš jų teigė, kad „nesvarbūs man, mano tėvams, ir visiems“ pažymiai, kitos pritarė sakydamos, kad „pažymys nėra labai svarbus ir aktualus“. Antros apklausos metu daugiau kaip pusė merginų pareiškė savo nuomonę. Kad įvertinimas joms svarbus teigė daugiau nei ketvirtadalis, priešingai manė mažiau nei ketvirtadalis merginų. Jos teigė, kad pažymiai „visada svarbu“. Priešingai manė ir atsakė, kad pažymiai nelabai svarbu, nes „nepažymiai svarbiausia“. Ir, kad nelabai svarbus įvertinimas atsakė

mažiau nei ketvirtadalis merginų. Vaikinų į šį klausimą pirmosios apklausos metu atsakė daugiau kaip pusė. Kad įvertinimas labai svarbus teigė ketvirtadalis vaikinių. Teigdami, kad „svarbiausia pažymiai“, arba, kad „įvertinimas svarbu, nes tai atspindi tavo ateitį“. Kad nesvarbus pažimys pasisakė mažiau nei ketvirtadalis vaikinių ir, kad nelabai svarbus pažimys teigė taip pat mažiau nei ketvirtadalis vaikinių. Antrosios apklausos metu lygiai pusė vaikinių atsakė į pateiktą klausimą. Kad įvertinimas svarbus teigė ketvirtadalis vaikinių, priešingai manė mažiau nei ketvirtadalis vaikinių sakydami, kad „niekada nesvarbūs buvo pažymiai“ ir mažiau nei ketvirtadalis teigė, kad įvertinimas „nelabai svarbus“. Apklausų rezultatai rodo, kad ugdomasis eksperimentas turėjo įtakos, nes merginos po antros apklausos savo nuomonę dėl įvertinimo pakeitė teigiamai. Vaikiniai pirmos ir antros apklausos metu mąstė panašiai. Vadinasi mokiniai suvokia, kaip teigė Weeden ir kt. (2005), kad vertinimas gali suteikti pagrindą tolesniems žingsniam, atitinkantiems mokinių reikmes, planus. Dauguma VIII klasės mokinių prisipažįsta, kad mokykla juos parengia gyvenimui: suteikia pakankamai žinių, reikalingų suaugusiam žmogui, moko savarankiškumo bei to, ko reikės jų būsimam darbui (Nacionalinis mokinių pasiekimų tyrimas, 2009). Taip pat, kaip teigia Guskey (2004), mokiniai supranta, jog norėdami įsitikinti, kad tai kas išmokta atitinka numatytus standartus ir mokymosi tikslus - privalo būti įrodyta ir įvertinta. Ir, kad įvertinimo duomenys yra pirminiai mokymosi efektyvumo rodikliai.

x x x

Apibendrinami taikytas kūno kultūros pasiekimų vertinimo sistemos veiksmingumą, galime teigti daugumos paauglių nuomonė pagerėjo, o šią palankią nuomonę apie kūno kultūros pasiekimų vertinimą lėmė fizinio ugdymo(si) proceso suvokimas, kad šiuolaikinis mokytojas mokiniams neturi būti teisėjas, nepakeičiamas informacijos teikėjas, svarbiausias ekspertas, vienintelis sprendimų priėmėjas, griežtos kontrolės vykdytojas ir netgi diktatorius. Mokytojas turėtų tapti gyvenimo tiesų liudytoju, mokymosi galimybių kūrėju, konsultantu, partneriu, padėjėju ir derybininku. Pažymėtina, kad eksperimentinės programos poveikis nebuvo itin ženklus. Tą galėjo lemti daug veiksnių, bet vienas iš jų - tik pusmečio trukmė. Be to nors, Pradinio ir pagrindinio ugdymo bendrosios programos (2008) apibrėžia ko, kaip ir kokių rezultatų siekiant ugdomi mokiniai. Kūno kultūros bendrosios programos 7-8 klasių vertinimo skyrelyje pateikti kokybiniai šių klasių mokinių, žinių, supratimo ir galimybių vertinimo aprašai. Jie turėtų padėti mokytojui stebėti apibendrinti ir fiksuoti individualius mokinių pasiekimus bei diferencijuoti užduotis siekiant asmeninės mokinio pažangos (Pradinio ir pagrindinio ugdymo bendrosios programos, 2008). Vis dėlto mokytojui ir jo ugdytiniais sudėtinga visiems prasmingai, planuoti kūno kultūros pamokų turinį, numatyti kuo konkretesnius pamokos uždavinius ir mokinių pasiekimus. Todėl atnaujintų programų įgyvendinimo kokybei pagerinti reikia keletos metų: tirti, kaupti patirtį, modeliuojant

fizinio ugdymo(si) turinį ir organizuojant procesą. Be to nuomonė grindžiama **požiūriu**, kuris anot Jovaišos (2007) sąlygiškai pastovus. Todėl tikėtis greitos **požiūrio**, o mūsų atveju mokinių **nuomonės** kaitos yra mažai tikėtina.

5.3. VIII KLASĖS MERGINŲ IR VAIKINŲ FIZINIŲ YPATYBIŲ REZULTATAI

3 lentelė

Merginų fizinių ypatybių rodiklių kaita eksperimento metu

Tyrimas	Rodikliai	Šuolis į tolį iš vietos, m	Kybojimas, s	Sėstis ir gulti, k	Sėstis ir siekti, cm	10 x 5 m bėgimas, s
I tyrimas	$\bar{x} \pm S\bar{x}$	1,66±0,03	11,88±1,54	20,48±0,77	21,52±1,17	22,97±0,56
II tyrimas	$\bar{x} \pm S\bar{x}$	1,53±0,04	10,17±1,73	21,75±1,09	23,67±0,78	24,95±0,46
	p	0,025 p<0,01	1,000 p>0,05	1,000 p>0,05	1,000 p>0,05	0,025 p<0,01

4 lentelė

Vaikinų fizinių ypatybių rodiklių kaita eksperimento metu

Tyrimas	Rodikliai	Šuolis į tolį iš vietos, m	Kybojimas, s	Sėstis ir gulti, k	Sėstis ir siekti, cm	10 x 5 m bėgimas, s
I tyrimas	$\bar{x} \pm S\bar{x}$	1,97±0,03	13,13±1,75	19,40±0,79	18,03±0,88	18,20±0,30
II tyrimas	$\bar{x} \pm S\bar{x}$	2,05±0,03	16,07±1,79	20,97±0,79	18,20±1,07	19,56±0,24
	p	0,100 p>0,05	1,000 p>0,05	1,000 p>0,05	1,000 p>0,05	0,100 p>0,05

Ugdant teigiamą nuomonę apie pasiekimų vertinimą per kūno kultūros pamokas siekiant, kad mokiniai geriau suprastų vertinimo aspektus, jo naudą ir reikšmę tikslinga nustatyti ir įvertinti fizinių parengtumą. Gauta informacija gali skatinti ugdytinius domėtis savo fizinėmis ypatybėmis, suvokiant teigiamą požiūrį į pasiekimų vertimo esmę per kūno kultūros pamokas. Mokinių fizinių ypatybių rezultatai buvo fiksuoti 2011 metų sausį ir 2011 metų gegužės mėnesį. Tyrimo dalyviai buvo testuojami penkiais testais. Stebėta kaip pakito merginų ir vaikinų rezultatai, kurie įvertinti pagal Eurofitą, (2002).

Merginų pirmojo testavimo žiemą ir antrojo testavimo pavasarį rezultatai pateikti 3 lentelėje, vaikinų pirmojo ir antrojo testavimo žiemą ir pavasarį rezultatai pateikti 4 lentelėje.

Palyginę merginų fizinių ypatybių rezultatus eksperimento pradžioje (I tyrimas žiemą), ir eksperimento pabaigoje (II tyrimas pavasarį) matome, kad trijų testų rezultatų vidurkiai yra šiek tiek geresni eksperimento pabaigoje, tai yra pavasarį (3 lentelė). Galima pažymėti, kad eksperimento pradžioje merginų sėsti ir gulti rezultatai buvo 20 kartų, o eksperimento pabaigoje (II tyrimas) – 21 kartas. Skirtumas statistiškai nereikšmingas. Sėsti ir siekti testo rezultatai irgi ne daug skyrėsi, nes eksperimento pradžioje (I tyrimas) buvo 21,52 cm, o pavasarį (II tyrimas) – 23,67

cm pastarųjų naudai, nors prieaugis statistiškai nereikšmingas. Testo 10 x 5 m bėgimo rezultatai eksperimento pradžioje 22,97 s, o eksperimento pabaigoje pakito nedaug – 24,95 s. Mažai skyrėsi ir rezultatai: šuolis į toli iš vietos: I tyrimas (žiema) 1,66 cm, o II tyrimas (pavasari) 1,53 cm, kybojimo I tyrimas – 11,88 s, o II tyrimo – 10,17 s.

Kalbant apie merginų fizinių ypatybių rodiklių kaitą eksperimento metu, matome, kad tirti testų rezultatų vidurkiai (išskyrus testų sėstis ir gulti, sėstis ir siekti) antrojo testavimo metu buvo prastesni (3 lentelė), o šuolio į toli iš vietos ir 10 x 5 m bėgimo net statistiškai reikšmingai prastesni.

Vaikinų fizinių ypatybių testų, atliktų žiemą (I tyrimas) ir pavasarį (II tyrimas), rodikliai pateikti 4 lentelėje. Po ugdomojo eksperimento (II tyrimas) keturių testų rezultatai pavasarį šiek tiek pagerėjo, (išskyrus 10 x 5 m bėgimo, kuris nežymiai buvo prastesnis).

5.4. FIZINIŲ YPATYBIŲ REZULTATŲ APTARIMAS

Testuojant per palyginti trumpą laiką galima gauti daug naujos informacijos, pagal kurią galima įvertinti. Fizinio pajėgumo matavimai gali padėti ugdyti teigiamą požiūrį į kūno kultūrą, taip pat kiekvienam mokiniui turėtų būti svarbu gauti žinių apie savo fizinę būklę kartu stiprinant poreikį išlaikyti ir gerinti savo fizinį pajėgumą. Testai gali išryškinti sportuojančių asmenų bendruosius ir specialiuosius fizinio pajėgumo požymius, trūkumus, o tai gali padėti išvengti traumų. Testai gali padėti atskleisti gebėjimus, kuriuos mokinys galbūt norėtų ugdytis (Eurofitas, 2002).

Mūsų atliktas testas staigiai jėgai ir kojų raumenų galingumui įvertinti, lyginant jį su Eurofito (2002), orientacinės vertinimo skalės rodikliais, parodė, kad I tyrimo metu gautas merginų vidurkio rezultatas 1,66 cm, atitinka 5 balus. Tačiau II tyrimo metu merginų vidurkio rezultatas nežymiai sumažėjo (1,53 cm). Šią kaitą galime pagrįsti Vilko, Kepeženo, Katino (2008) nuomone. Jie tyrinėdami paauglius pastebėjo, kad ankstyvas ir staigus biologinis brendimas lemia aukštą fizinių ypatybių ir funkcinių organizmo galimybių lygį, keičiasi paauglių požiūriai ir vertybinės orientacijos. Tačiau baigiantis pubertetiniam periodui šių paauglių fizinių ypatybių vystymosi tempas sulėtėja. Netgi atsiranda fizinio pasyvumo problema, kuri yra aktuali suaugusiems, o ypač vaikams, nes jų organizmas intensyviai formuojasi. Todėl jų nuomone, kad akceleracija ne tik teigiamai paveikia kūno matmenis, lytinį brendimą, bet kai kurioms fizinėms ypatybėms gali turėti neigiamą poveikį.

Vaikinų staigiai jėgai įvertinti ir kojų raumenų galingumui nustatytas atliktas šuolis į toli iš vietos. I tyrimo metu vaikinių šio testo rezultatų vidurkis 1,97 cm, o II tyrimo metu vaikinių padidėjo 2,05 cm. Lyginant su Eurofito (2002) orientacinės vertinimo skalės rodikliais vidurkis yra

2,02 cm ir rezultatas lygus 5 balams. Galima manyti, kad laikui bėgant vaikinams kryptingai lavinant staigiąją jėgą, kojų raumenų galingumą rezultatai galėtų pagerėti. Pažymėtina, kad fizinių ypatybių lavinimas – ilgalaikis ir sudėtingas procesas, o anot Blauzdžio (2002), Blauzdžio, Bagdonienės (2007), norint pasiekti aukštesnių fizinio parengtumo rezultatų, reikėtų tikslingai ir kryptingai mankštintis ne tik per kūno kultūros pamokas, bet ir namuose.

Merginų rankų lenkiamųjų ir plačiausio nugaros raumens izometrinei jėgai ir išsvermei įvertinti taikytas testas kybojimas. I tyrimo metu gautas vidurkio rezultatas 11,88 s, o II tyrimo metu šiek tiek pagerėjo iki 10,17 s. Pastarasis rezultatas prilygsta 4 balų įvertinimui.

Vaikinų rankų lenkiamųjų ir plačiausio nugaros raumens izometrinei jėgai ir išsvermei įvertinti taip pat taikytas testas kybojimas. Mūsų tyrimųjų žiemos metu rezultatų vidurkis yra labai prastas – 13,13 s. Po ugdomojo eksperimento šio testo rezultatų vidurkis šiek tiek pagerėjo iki 16,07 s. Palyginę pastarąjį rezultatą su Eurofito orientacine vertinimo skale galime daryti išvadą, kad VIII klasės vaikinų rankų lenkiamųjų ir nugaros raumens izometrinė jėga bei išsvermė yra išlavinta silpnai. Galima pasiremti Blaudžio, Bagdonienės (2007), nuomone, kad ugdymo proceso sėkmė priklauso nuo gebėjimų prasmingai organizuoti ir derinti veiklos pobūdį bei turinį ir kad tinkamai taikyta fizinio ugdymo(si) metodika daro teigiamą įtaką tiriamųjų parengtumui. Todėl tikėtina, kad ateityje vaikinų išsvermė ir funkcinė jėga lavės, tinkamai taikant metodiką.

Ugdomojo eksperimento pradžioje I tyrimo metu žiemą merginų testo sėstis ir gultis rezultatai buvo 20,48 k, o po II tyrimo 21, 75 k. Eksperimento pabaigoje, tai atitiko 4 balų įvertinimą. Be to gautas rezultatas yra blogesnis už VIII klasės merginų Eurofito (2002) vidurkį.

Vaikinų pilvo preso raumenų dinaminės jėgos išsvermei įvertinti atliktas testas sėstis ir gultis. II tyrimo rezultatų vidurkis 20,97 k yra prastas, nes blogesnis už vidutinį. Todėl pritariame Vilko, Kepežėno, Katino (2006) nuomonei, kad būtina ieškoti mokinių fizinio darbingumo stiprinimo ir kitų organizmo funkcinių galių didinimo būdų bei priemonių.

Reikia pažymėti, kad merginų testo sėstis ir siekti rezultatai eksperimento pradžioje ir pabaigoje, lyginant su Eurofito (2002) orientacine vertinimo skale yra 3 balų. Be to rezultatas yra blogesnis už VIII klasės merginų Eurofito (2002) vidurkį. Tačiau tikimasi, kad laikui bėgant kryptingai lavinant liemens lankstumą rezultatai galėtų pagerėti.

Vaikinų liemens lankstumas nustatytas testu sėstis ir siekti. Ugdomojo eksperimento pradžioje vaikinų šio testo vidurkio rezultatas buvo 18, 03 cm. Ugdomojo eksperimento pabaigoje šio testo rezultatų vidurkis buvo nežymiai geresnis - 18, 20 cm. Palyginę su Eurofito (2002) atitinkamu vidurkiu matome, kad mūsų vaikinų rezultatas yra blogesnis už vidurkinį. Galime įvertinti 4 balais ir teigti yra prastas.

Ugdomojo eksperimento pradžioje merginų testo bėgimo greičiui - vikrumui įvertinti taikytas testas 10 x 5 m. bėgimas. I tyrimo metu šio testo rezultatų vidurkis 22, 97 s, o II tyrimo

metu 24,95 s. Pastarasis rezultatas yra blogesnis už Eurofito (2002) vidurkį. Galime prognozuoti, kad ateityje, laikui bėgant ir kryptingai lavinant vikrumą rezultatai galėtų pagerėti.

Vaikinų vikrumui įvertinti atliktas testas 10 x 5 m bėgimas. I tyrimo metu šio testo rezultatų vidurkis 18,20 s, o II tyrimo metu gautas rezultats 19,56 s. Palyginę mūsų rezultatą su Eurofito (2002) rodikliu 23,6 s. matome, kad mūsų vaikinų rezultatas yra blogesnis už Eurofito (2002) vidurkį. Todėl galime daryti išvadą, kad VIII klasės vaikinų vikrumas išlavintas prastai.

Mūsų VIII klasės merginų ir vaikinų tyrimo rezultatai patvirtino Blauzdžio, Bagdonienės (2007), nuomonę, kad ugdymo proceso sėkmė priklauso nuo gebėjimų prasmingai organizuoti ir derinti veiklos pobūdį bei turinį. Mūsų sudaryta eksperimentinė programa bei taikyta fizinio ugdymo metodika darė teigiamą įtaką fiziniam parengtumui, nors fizinių ypatybių rezultatai yra žemesni už vidurkį lyginant pagal Eurofitą (2002). Tačiau mes pritariame Kardelio ir kt. (2001), Blauzdžio, Bagdonienės (2007), nuomonei, jog sunkus, didelių fizinių ir psichinių pastangų reikalaujantis fizinio ugdymo modelis ugdo negatyvią fizinio aktyvumo motyvaciją ir yra pasmerktas nesėkmei. Todėl mes manome, kad fizinis ugdymas turėtų labiau plėtoti vertybes ir veiklos būdus, būti prasmingesnis mokiniui ir tapti efektyvesnė asmenybės ugdymo priemone.

X X X

Apibendrinant fizinių ypatybių tyrimo rezultatus galime teigti, kad tirtos VIII klasės merginų ir vaikinų fizinės ypatybės yra išlavintos per mažai, nors dauguma fizinių ypatybių rezultatų po ugdomojo eksperimento pagerėjo. Taip pat atminkime, kad ugdomojo eksperimento laikotarpis buvo trumpas, nors ir kryptingas. Tik sistemingai ir prasmingai dirbant galima pasiekti ženklesnes kūno kultūros pasiekimų vertinimo sampratos kaitos. Kūno kultūros mokytojams, remiantis Bendrąją ir klasės kūno kultūros programa, reikėtų veiksmingiau teikti ugdytiniams kūno kultūros žinias, nepamirštant, kad tik siekiant geriau suprasti pasiekimų vertinimo aspektus, (ypač jo naudą ir reikšmę) bus ugdoma teigiama nuomonė apie pasiekimų vertinimą per kūno kultūros pamokas. Taip pat galima tikėtis, kad laikui bėgant turėtų keistis mūsų tirtų mokinių nuomonė apie fizinės ypatybės, pagal jų amžių, lytį. Nuolat aktualinant kūno kultūros svarbą, galimas švaresnis fizinio ugdymosi poveikis mokymosi kokybei ir rezultatams bei palankiai nuomonei apie pasiekimų įvertinimą per kūno kultūros pamokas formuotis.

IŠVADOS

1. Eksperimento pradžioje, mūsų tirti bendrojo lavinimo vidurinės mokyklos aštuntos klasės mokiniai buvo pakankamai geros nuomonės apie žinių ir fizinių gebėjimų vertinimą per kūno kultūros pamokas. Daugiau nei pusė merginų (60 proc.) ir vaikinių (43 proc.) teigė, kad pažymys juos skatina mokytis geriau. Daugiau nei trečdalis ugdytinių pažymėjo, kad jų pasiekimus kūno kultūros mokytojas įvertina objektyviai, nors nemaža dalis paauglių (31 proc. merginų ir net 57 proc. vaikinių) nežinojo ar jų kūno kultūros pasiekimus mokytojas įvertina objektyviai ar ne. 37 proc. merginų ir net 71 proc. vaikinių buvo aišku, kodėl jie įvertinami būtent tokiais pažymiais.
2. Po ugdomojo eksperimento palyginus aštuntų klasių mokinių nuomonių kaitą formuojant jų kūno kultūros pasiekimų vertinimo sampratą, paaiškėjo, kad daugumos tyriamųjų nuomonė apie pasiekimų vertinimą keitėsi teigiama linkme. Jau daugiau paauglių teigė, kad jų pasiekimus kūno kultūros mokytojas vertina objektyviau. Jiems buvo aiškiau, kodėl gauna tokį pažymį, o ne kitokį (48 proc. merginų ir 72 proc. vaikinių, skirtumas statistiškai reikšmingas, $p < 0,05$). Jau dauguma tyriamųjų kūno kultūros pamokas lankė ne tik dėl pažymio.
3. Eksperimentinė programa pagerino tik merginų kūno kultūros pasiekimus vertinimo lavinamosios paskirties suvokimą, bet sumažėjo vertinimo diagnostinės bei kontrolinės paskirties svarba. Vaikinių kūno kultūros pasiekimų vertinimo diagnostinės paskirties suvokimas nepakito, o sumažėjo pasiekimų vertinimo mokomosios, lavinamosios, ypač kontrolinės ir pažinimo paskirčių svarba.
4. Statistiškai reikšmingai ($p < 0,05$) sumažėjo merginų kojų raumenų galingumas ir vikrumas. Nedaug pagerėjo jų pilvo preso raumenų dinaminės jėgos ištvėrmė, liemens lankstumas, bet suprastėjo rankų lenkiamųjų ir plačiausio nugaros raumens izometrinė jėga bei ištvėrmė.

5. Statistiškai nereikšmingai sumažėjo vaikinų vikrumas. Šiek tiek padidėjo jų kojų raumenų galingumas, rankų lenkiamųjų ir plačiausio nugaros raumens izometrinė jėga ir ištvėrmė, liemens lankstumas, pilvo presoo raumenų dinaminė jėgos ištvėrmė.
6. Palyginę tyriamųjų fizinių ypatybių rezultatus su Eurofito (2002) orientacinių vertinimo skalių rodikliais, galime prieiti prie išvados, kad abiejų lyčių ugdytinių fizinės ypatybės išlavintos per mažai.

LITERATŪRA

1. Adaškevičienė E. Kūno kultūros ir sveikatos ugdymo dabartis ir perspektyvos // respublikinė mokslinė konferencija. Klaipėda, 2006, p. 5-11.
2. Anužienė B., Asadauskienė N., Bobrova L., Deksnienė N., Jasmantienė R., Juodienė E., Petkūnienė D., Pudanaitė J., Račiulytė R., Servutienė V., Sinkevičienė D., Skirpstaitė I., Zajančkasukienė L., Zautrait N., Žibienė G., Žilinskas G., Proaktyvūs mokymasis: mokomoji medžiaga. Vilnius, 2007.
3. Arends, Richard I. Mokomės mokytis. Vilnius, 1998.
4. Bardauskienė R., Bulotaitė L., Davidavičienė A.G., Sturbienė N., Šabčauskienė J., Kamara E., Voisienė V. Paauglys. Šeima. Mokykla. Vilnius, 2005.
5. Barkauskaite M., Motiejūniene E. Mokymosi motyvacijos problema ir jos sprendimo galimybes // *Pedagogika*, t. 70 (2004), p.38-43.
6. Barkauskaite M., Jaunimo mokyklų vadovų požiūris į mokinių, praradusių mokymosi motyvaciją, ugdymo proceso organizavimą // *Pedagogika*, 2008, t. 90, p. 83-89.
7. Batutis O. Moksleivių požiūris į fizinę saviugdą ir jo ugdymo galimybes mokykloje: daktaro disertacijos santrauka. Kaunas, 2003.
8. Baubinas A., Vainauskas S. Lietuvos moksleivių požiūris į kūno kultūrą ir savo sveikatą // *Sporto mokslas*. – 1998, Nr. 2, p. 65-69.
9. Bitinas B. Ugdymo filosofijos pagrindai. Vilnius, 1996.
10. Blauzdys V. Darželinukų ir moksleivių fizinio ugdymo kaita. Vilnius, 2001.
11. Blauzdys V., Bagdonienė L. Mokinių teigiamo požiūrio į kūno kultūrą, kaip mokymosi dalyką ugdymas, didinant jo prasmingumą. Vilnius, 2007.
12. Blauzdys V., Jasiūnas M. 11-12 klasių miesto ir kaimo moksleivių požiūris į kūno kultūros pamokas // *Sporto mokslas* 2000, Nr. 4, p. 57-61.
13. Blauzdys V. Naujoviška kūno kultūros pamoka: mokymo priemonė kūno kultūros specialybėms, studentams, magistrantams. Vilnius, 2002.
14. Blauzdys V., Šimkūnienė P. Mokinių papildomojo fizinio ugdymo plėtra mokykloje. Vilnius, 2005.
15. Cretu D. Mokinių motyvacija klasėje // *Permainos: tarptautinis kritinio mąstymo ugdymo žurnalas*, 2003 (12), p. 20-28.
16. Čiužas R., Navickaitė J. Mokinių pažangos ir pasiekimų vertinimo kaita edukacinės paradigmos virsmo sąlygomis // *Pedagogika*. 2008, t. 91. p. 53-59.
17. Eurofitas. Fizinio pajėgumo testai, metodika, Lietuvos moksleivių fizinio pajėgumo rezultatai. Vilnius, 2002.

18. Fominienė Bitė V. The attitudes of physical education teachers on pedagogical communication as determinants of pupils approach to physical self – education. Kaunas, 2007.
19. Gage N. L., Berliner D.C. Pedagoginė psichologija. Vilnius, 1994.
20. Gailienė D., Bulotaitė L., Stumbrienė N. Psichologija. Vilnius 2008.
21. Gedvilienė G., Beresnevičienė D. Pradžios mokyklos mokytojų požiūris į mokymąsi bendradarbiaujant // Ugdymo psichologija, 2000, Nr. 3 (2), p. 48-52.
22. Grinienė E., Vaitkevičius J. V. Vaikų ir paauglių organizmo sistemogenezė. Šiauliai, 2009.
23. Gučas A. Vaiko ir paauglio psichologija. Kaunas, 1990.
24. Gudynas P. Moksleivių pasiekimų vertinimo dabartis ir perspektyvos // Moksleivių pažangos vertinimas ugdymo procese (1). Vilnius, 2001 p, 6-9.
25. Guskey T.R. Profesinio tobulinimosi vertinimas. Vilnius, 2004.
26. Ivaškienė V. Kūno kultūros teorija ir Fizinio ugdymo didaktika: paskaitų turinys. [interaktyvus]. Žiūrėta [2005-11-03]. Prieiga per internetą: <http://www.lkka.lt/pask/ivask/pask.doc>.
27. Jovaiša L. Edukologijos įvadas. Kaunas, 1996.
28. Jovaiša L. Edukologijos pradmenys: studijų knyga. Šiauliai, 2001.
29. Jovaiša L. Enciklopedinis edukologijos žodynas. Vilnius, 2007.
30. Kardelis K., Kavaliauskas S., Balzeris V. Mokyklinė kūno kultūra: realijos ir perspektyvos: monografija . Kaunas, 2001.
31. Laužikas R. Kompetencijomis grindžiamų mokymo studijų programų kūrimas ir vertinimas. Kaunas, 2008.
32. Leitner S. Išmokime mokytis: kelias į sėkmę. Vilnius, 1998.
33. Longworth N. Making lifelong learning work: learning cities for learning mentury. – London: Kogan Page, 2000.
34. Merrill M. D., Tennyson, R. D. Teaching concepts: An instructional desing approach. Englewood Cliffs, N.J.: Edicational Technology. 1977.
35. Mokinių vertinimo samprata, patvirtinta Lietuvos Respublikos švietimo ir mokslo ministro 2004 m. vasario 25 d. Įsakymu Nr. ISAK -256. Žiūrėta [2010-09-03]. Prieiga per internetą http://www.smm.lt/teisine_baze/docs/isakymai/04-02-25-ISAK-256.htm
36. Motiejūnienė E. Kaip keisime moksleivių vertinimą – klausimas mums visiems// Moksleivių pažangos ir pasiekimų vertinimas ugdymo procese (1). 2001, p. 11-12.
37. Nacionalinis mokinių pasiekimų tyrimas, VIII klasė, 2007 metai. Vilnius, 2009.
38. Navaitis G. Psichologinė parama paaugliams ir jų tėvams. Kaunas, 2007.

39. Neseckienė I. Moksleivių pažangos vertinimas ugdymo procese (2). Projekto medžiaga. Vilnius, 2002.
40. Pikūnas J., Palunskienė A. Asmenybės vystymasis. Kaunas 2001.
41. Pollard A., Collins J., Simo N., Waria J., Waruzick P. Refleksyvus mokymas veiksminga ir duomenimis paremta profesinė praktika. London, New York, 2002.
42. Pradinio ir pagrindinio ugdymo bendrosios programos. Vilnius, 2008.
43. Rajeckas V. Apie mokinių teigiamo požiūrio į mokymąsi ugdymas // *Pedagogika* 1997, t. 34, p. 43-51
44. Rajeckas V. Mokinių mokymosi rezultatų tikrinimas ir vertinimas. Vilnius, 1998.
45. Rajeckas V. *Pedagogikos pagrindai*. Vilnius, 2004.
46. Rajeckas V. *Švietimas. Raida. Dabartis*. Vilnius, 2001.
47. Rajeckas V. *Ugdymo organizavimas*. Kaunas, 1999.
48. Remedios R., Lieberman D. A. I liked your course because you thought me well: the influence of grades, workload, expectations and goals on students evaluations of teaching. Durham University. UK. University of Stirling UK. Submitted 2 October 2005, conditionally accepted 14 February 2006, accepted 5 April 2006.
49. Skernevičius J., Raslanas A., Dadelienė R. *Sporto mokslo tyrimų metodologija*. Vilnius, 2004.
50. Stundys V. Ar reikia ir įmanoma keisti tradicinį vertinimą pamokoje? Moksleivių pažangos ir pasiekimų vertinimas ugdymo procese (1). 2001, p.10.
51. Šventickas A. Mokinių mokymosi rezultatų tikrinimo ir vertinimo sistemų paieškos šių dienų Lietuvos bendrojo lavinimo mokyklose: disertacija. Vilnius, 1999.
52. Šventickas A. Mokinių mokymosi rezultatų vertinimo psichopedagoginiai pamatai // *ACTA Pedagogica Vilnensia* Vilnius 2002, p. 276-290.
53. Šventickas A. Testų taikymas mokinių mokymosi rezultatams tikrinti ir vertinti // *Pedagogika*. 2000, t. 43 p.92-101.
54. Šventickas A. *Ugdymo problemos bendrojo lavinimo mokykloje*. Vilnius, 1995.
55. Šventickas A. Ugdymo proceso dalyvių (mokinių) požiūriai į mokymosi rezultatų tikrinimą ir vertinimą // *Pedagogika* t. 48 Vilnius, 2001, p.60-73.
56. Tamašauskas V., Adomaitis E. Efektyvinkime moksleivių vertinimą // *Moksleivių pažangos ir pasiekimų vertinimas ugdymo procese* (2). 2002, p.12-13.
57. Vaitkevičius J. *Asmenybės vystymasis ir ugdymasis* // *Pedagogika*, 1992, t. 28, p. 28-55.
58. Vasiliauskas R. *Vertybių pedagogika išvalgos vertybių ugdymo teoriją ir praktiką: metodinė priemonė, skirta bakalaurams, magistrantams, mokytojams*. Vilnius, 2005.

59. Vilkas A, Kepežėnas A, Katinas M. Skirtingo amžiaus mergaičių fizinio išsivystymo, fizinio parengtumo ir lytinio subrendimo ryšys // Sporto mokslas, 2008, Nr. 4, p. 42-47.
60. Vilkas A. Kūno kultūros teorijos įvadas: metodinė priemonė. – Vilnius, 2006.
61. Vilkas A., Raškauskienė R. 5-12 klasių mergaičių požiūrio į kūno kultūrą formavimasis ir kaita // Sporto mokslas, 2005, Nr. 3 (41), p. 66-71.
62. Volbekienė V. Fizinis aktyvumas: gyvenimo įgūdžių pamokos: studijų knyga – Vilnius, 2004.
63. Weeden P, Winter P, Broadfoot P. Vertinimas: ką tai reiškia mokykloms? London, New York, 2005.
64. Zambavičienė E. P. Vaiko psichologinis pažnyimas. Šiauliai, 2006.
65. Zuozienė I. J. Kūno kultūros ir sveikos gyvensenos žinių įtaka moksleivių fiziniam aktyvumui: daktaro disertacijos santrauka: socialiniai mokslai, edukologija (07S)/ Kūno kultūros institutas. – Kaunas, 1998.
66. Žemaitis V. Pedagoginis taktas. Vilnius, 1996.
67. Žukauskienė R. Raidos psichologija. Vilnius, 2002.
68. Ананьев Б. Г. О проблемах современного человекознания. Москва, 1977.

SANTRAUKA
VYGINTA VĖTAITĖ
PAAUGLIŲ KŪNO KULTŪROS PASIEKIMŲ VERTINIMO
SAMPRATOS KAITA

Mokinių pasiekimų vertinimas – nuolatinis, sistemingas informacijos apie einančio mokslus pažangą ir pasiekimus, sisteminio ir apibendrinimo procesas siekiant įvertinti ir padėti vertinamajam atskleisti jo galimybes. Tai sudėtingas ir atsakingas procesas, susidedantis iš kelių etapų, kurio paskutinis ir ypač svarbus yra įvertinimas. Todėl būtina siekti ir analizuoti, kad mokinių pasiekimų tikrinimas ir įvertinimas kuo objektyviau atskleistų ugdytinių išsimokslinimą, išsilavinimą bei išsiauklėjimą.

Nors yra nemažai atlikta tyrimų apie mokinių požiūrį į kūno kultūrą ar sporto įtaką, sveiką gyvenseną, tačiau apie mokinių nuomonę dėl dabartinio vertinimo sistemos tyrimų nėra daug. Tyrimai rodo, jog vertinimas formuotų teigiamą požiūrį į mokymąsi, žinias, mokslą, skatintų toliau visapusiškai tobulėti ir formuotų tvirtus gyvenimo pamatus. Be to dabartinę kūno kultūros pamokų situaciją ir jų įvairialypį poveikį mokiniui turėtų lemti ir Pradinio ir pagrindinio ugdymo bendrosios programos (2008). Tokiu būdu iškyla mokslinė **problema**, ištirti kokios naujomis sąlygomis ugdomosios poveikio priemonės ir metodai gali turėti įtakos VIII klasių mokinių nuomonei apie kūno kultūros žinių ir fizinių gebėjimų vertinimą per kūno kultūros pamokas.

Suformuota tyrimo **hipotezė**: Tikimasi, kad atlikus eksperimentinę kūno kultūros programą, kuri skatina mokinių suprasti pasiekimų vertinimo per kūno kultūros pamokas paskirtis, bus ugdoma teigiama ir objektyvi paauglių (VIII klasės mokinių) nuomonė apie kūno kultūros žinių bei gebėjimų vertinimą, o tai skatins juos labiau fiziškai tobulėti.

Tyrimo objektas. VIII klasės paauglių kūno kultūros žinių ir fizinių gebėjimų vertinimas.

Tyrimo subjektas. Bendrojo lavinimo vidurinės mokyklos aštuntos klasės abiejų lyčių mokiniai.

Tyrimo tikslas: Ištirti VIII klasės mokinių nuomonių kaitą apie fizinio ugdymosi technologiją formuojančią paauglių kūno kultūros pasiekimų vertinimo sampratą.

Tyrimo uždaviniai:

1. Ištirti VIII klasės merginų ir vaikinų nuomones apie žinių ir fizinių gebėjimų vertinimą per kūno kultūros pamokas.
2. Išnagrinėti VIII klasės mokinių nuomonės kaitą apie jų kūno kultūros pasiekimų vertinimo sistemos paskirtis.
3. Įvertinti VIII klasės abiejų lyčių mokiniams taikomos kūno kultūros pasiekimų vertinimo sistemos poveikį fizinių ypatybių rezultatams.

Taikyti šie **tyrimų metodai**: Literatūros šaltinių analizė, apklausa raštu, fizinių ypatybių testavimas, ugdomasis eksperimentas, statistinė analizė.

Nuo 2011 m. sausio mėnesio iki gegužės, Anykščių Antano Baranausko vidurinėje mokykloje buvo atliekamas vienos alternatyvos ugdomasis eksperimentas. Jame dalyvavo 68 VIII klasių pagrindinės medicininės fizinio pajėgumo grupės mokiniai: 35 merginos ir 28 vaikinai. Buvo siekiama humaniškumu ir demokratiškumu, pokalbiais, diskusijomis, testais padėti mokiniams (-ėms) suvokti kūno kultūros pasiekimų vertinimo naudą pagal Bloomo taksonomiją. Siekta, kad vertinimas taptų aiškesnis, objektyvesnis, nekeltų didelio nerimo ar baimės, o skatintų asmenybės brandą, keltų fizinio ugdymosi motyvaciją.

Eksperimento programos poveikis Anykščių Antano Baranausko vidurinės mokyklos VIII klasės merginoms ir vaikinams buvo įvairus.

Eksperimentinė programa pagerino tik merginų kūno kultūros pasiekimus vertinimo lavinamosios paskirties suvokimą, bet sumažėjo vertinimo diagnostinės bei kontrolinės paskirties svarba. Vaikinų kūno kultūros pasiekimų vertinimo diagnostinės paskirties suvokimas nepakito, o sumažėjo pasiekimų vertinimo mokomosios, lavinamosios, ypač kontrolinės ir pažinimo paskirties svarba.

Statistiškai reikšmingai ($p < 0.05$) sumažėjo merginų kojų raumenų galingumas ir vikrumas. Nedaug pagerėjo jų pilvo preso raumenų dinaminės jėgos išstvermė, liemens lankstumas, bet suprastėjo rankų lenkiamųjų ir plačiausio nugaros raumens izometrinė jėga bei išstvermė.

Statistiškai nereikšmingai sumažėjo vaikinų vikrumas. Šiek tiek padidėjo jų kojų raumenų galingumas, rankų lenkiamųjų ir plačiausio nugaros raumens izometrinė jėga ir išstvermė, liemens lankstumas, pilvo presos raumenų dinaminė jėgos išstvermė.

Palyginę tyrimųjų fizinių ypatybių rezultatus su Eurofito (2002) orientacinių vertinimo skalių rodikliais, galime prieiti prie išvados, kad abiejų lyčių ugdytinių fizinės ypatybės išlavintos per mažai.

Pagrindiniai žodžiai: eksperimentas, mokiniai, pasiekimų vertinimas per kūno kultūros pamokas.

SUMMARY

VYGINTA VĚTAITĚ

TEENAGERS PHYSICAL EDUCATION ACHIEVEMENT ASSESSMENT THE CONCEPT OF CHANGE

Student achievement - a continuous, systematic information on the passing of scientific progress and achievements, and summarizing the systematic process to evaluate and assist the assessee to disclose his potential. This is a difficult and responsible process, consisting of several stages, and the last is particularly important evaluation. It is therefore necessary to seek and analyze the student achievement testing and evaluation to objectively reveal their students education, education and s education.

Although there are many studies of student attitudes towards physical education and sports influence a healthy lifestyle, but the student views on the current assessment system has not been studied much. Research shows that the evaluation formed a positive attitude to learning, knowledge, education, promote the comprehensive development and formed a solid foundation for life. Furthermore, the current physical education classes situation and diverse student impact, and should lead to primary and basic education activities (2008). This leads to **a scientific problem**, to investigate what impact the new terms of educational tools and techniques can affect the VIII grade students about the knowledge of physical education and physical assessment skills in physical education classes.

Formed **the hypothesis**: It is expected that after an experimental physical education program, which encourages the learner to understand the outcomes of assessment in physical education classes designed to be educated and objective positive patients (class VIII students) an opinion of the body of cultural knowledge and skills assessment, which will encourage them more physical development.

The object of research. Class VIII adolescent physical education knowledge and skills of physical assessment.

The research subject. Comprehensive High School eighth-grade students of both sexes.

The aim of this study: To investigate the Class VIII students' opinions about changes in technology, physical education and formative adolescent physical education achievement assessment concept.

The tasks were:

1. To investigate the class VIII girls and guys opinions on the knowledge and skills of physical assessment in physical education classes.

2. Examine the Class VIII student opinion about their change of physical education achievement assessment purpose.

3. Rate Class VIII students of both sexes for physical education achievement assessment system on the physical features of the results.

Apply the following test methods: literature review, questionnaire survey, physical properties testing, educational experiment, the statistical analysis.

Since 2011. January to May, Anykščiai Antanas Baranauskas secondary school was a single alternative educational experiment. It consisted of 68 classes VIII to the main group of medical students physical fitness: 35 girls and 28 boys. The aim was to humanity and democracy, discussions and tests to help students (s) to recognize achievements in physical education assessment benefited from Bloom's taxonomy. The aim was that the assessment would become clearer, more objective, do not pose significant anxiety or fear, and encourage personal development, physical education would motivation.

Experimental program on Anykščiai Antanas Baranauskas secondary school class VIII, girls and boys were different.

The experimental program has improved only female physical education outcomes assessment uses trained perception, but declined diagnostic evaluation and destination control on significance. Male physical education achievement assessment diagnostic purposes has not changed the perception and evaluation of educational achievement declined, trained, especially in the control and use of cognitive significance.

Statistically significant ($p < 0.05$) decreased by girls in leg muscle power and agility. Not much improvement in their abdominal muscle dynamic endurance, trunk flexibility, but deteriorated hand bending and widest back muscle isometric strength and endurance.

A statistically insignificant decrease guys dexterity. Slight increase in muscle power in their legs, arms and flexion of the widest back muscle isometric strength and endurance, trunk flexibility, abdominal muscle presoo dynamic strength endurance.

Comparing the results with the physical properties Eurofit (2002) evaluation of indicative ranges of parameters, we can conclude that male and female physical characteristics of the learners of develop too little.

Key words: experiment, students achievement in physical education classes.

PRIEDAS

ANKETA

Ši apklausa yra vykdoma norint sužinoti 8-tos klasės mokinių požiūrį ir nuomonę apie pasiekimų vertinimo sistemą per kūno kultūros pamokas.

Anketa yra anoniminė, todėl tikiuosi nuoširdžių ir teisingų atsakymų. Tuščiuose langeliuose, ženklų „X“ pažymėk labiausiai tinkantį atsakymą, arba parašyk savo nuomonę tam skirtoje vietoje.

Iš anksto dėkoju už atsakymus!

1. **Lytis:** Mergina Vaikinas

2. **Kūno kultūros pamokos Tau:**
 - Patinka Nepatinka
 - Negaliu atsakyti Kita.....

3. **Ar Tau svarbus kūno kultūros pažymys?**
 - Taip Ne
 - Kartais Stengiuosi dėl tėvų
Kita.....

4. **Ar pažymys Tave skatina mokytis geriau?**
 - Taip Ne
 - Kartais Kita.....

5. **Ar tavo pasiekimus kūno kultūros mokytojas(-a) vertina objektyviai?**
 - Taip Ne
 - Nežinau Kita.....

6. **Ar kūno kultūros mokytojas(-a) vertindamas Tavo rezultatus mažina reikalavimus Tavo naudai?**
 - Taip Ne
 - Nežinau Kita.....

7. **Ar kūno kultūros mokytojas(-a) vertindamas Tavo rezultatus atsižvelgia į kitų mokomųjų dalykų įvertinimus?**
 - Taip Ne
 - Nežinau Kita.....

8. **Ar geri santykiai su mokytoju(-a) Tau leidžia gauti geresnį įvertinimą?**
 - Visada Kartais
 - Niekada Nežinau

9. **Ar aišku, kodėl esi įvertinamas būtent tokiu pažymiu?**
 - Taip Ne Ne visada

10. **Ar mokytojo įvertinimas priklauso nuo išorinių veiksnių (nuotaikos, emocijų)?**
 - Visada Kartais
 - Niekada Nežinau

11. Ar kūno kultūros pažymys lemia Tavo ir mokytojo(-os) santykius?

- Taip Ne
 Nežinau Kita.....

12. Ar manai, kad pažymys yra mainai už gerą įdirbį?

- Taip Ne
 Nežinau

13. Ar svarbi yra vertinimo mokomoji paskirtis (kuri padeda išmokti žinias, atlikti pratimus)?

- Taip Ne
 Kartais Neturi reikšmės

14. Ar svarbi vertinimo lavinamoji paskirtis (kai mokytojas skatina lavintis fizines ypatybes)?

- Taip Ne
 Kartais Neturi reikšmės

15. Ar svarbi vertinimo kontrolinė paskirtis (žinių ir pratimų įvertinimas pažymiu)?

- Taip Ne
 Kartais Kita.....

16. Ar svarbi vertinimo diagnostinė paskirtis (numatomas pažymys po kelių pamokų)?

- Taip Ne
 Kartais Kita.....

17. Ar svarbi vertinimo pažinimo paskirtis (ugdo sąžiningumą, atsakomybę, tvarkingumą)?

- Taip Ne
 Kartais Visada
 Kita.....

18. Ar kūno kultūros pamokas lankai tik dėl pažymio?

- Taip Ne
 Kartais Visada
 Kita.....

19. Ar nelauktai žemas įvertinimas „nenumuša“ noro toliau sportuoti po pamokų?

- Taip Ne
 Kartais Visada
 Kita.....

20. Kaip manai kuo įvertinimas svarbus Tau?

.....

